EDITIE 119

NOVEMBER 2026

Renoscripto

Magazine voor de architect, interieurarchitect, projectontwikkelaar, studiebureau, vastgoedeigenaar, aannemer en beleidsmaker

P2A9284 - Afgiftekantoor Gent X

© Mattia Swinnen

ONTDEK ALLES OVER

Reno Summit

edubuild Summit

26 november 2026
Flanders Expo Gent

vanaf p. 6

Elfino, fijn als een lei, makkelijk als een tegelpan

Dankzij de vlakke look van een lei oogt een dak met keramische Elfino tegelpannen heel strak. Dat maakt van deze fijne pan het perfecte alternatief voor een dak met leien. Elfino is snel en makkelijk te installeren dankzij de doorlopende ophangneus bovenaan.
En de 30 jaar garantie op vorstbestendigheid die wienerberger biedt? Die maakt het nog makkelijker om te kiezen voor een duurzaam en UV-bestendig Elfino dak.

Elfino, fine comme une ardoise,facile comme une tuile plate

Grâce à son look plat, semblable à celui d'une ardoise, la tuile plate Elfino permet de réaliser des toits très épurés. Ce qui fait de cette tuile fine l'alternative parfaite aux ardoises. Elfino permet une pose rapide et facile grâce à son talon d'accrochage continu en partie supérieure.
Et la garantie de 30 ans sur la résistance au gel qu'offre wienerberger? Elle facilite encore davantage le choix d'un toit Elfino durable et résistant aux UV.

Koramic

wienerberger

Nood aan visie én samenwerking

De Belgische bouwsector staat voor een bijzonder complexe opdracht. We moeten onze gebouwen energiezuiniger maken, de beschikbare ruimte efficiënter benutten en tegelijk betaalbaar blijven bouwen en renoveren. Daarbovenop komen strengere eisen rond duurzaamheid, circulariteit en materiaalgebruik, een veranderende regelgeving en de zoektocht naar voldoende geschoolde vakmensen. De uitdagingen zijn groot, maar dat geldt ook voor de kansen.

Voor architecten, aannemers, studiebureaus en bouwheren wordt het steeds belangrijker om verder te kijken dan de afzonderlijke ingreep. Een gebouw is immers geen geïsoleerd gegeven. Het maakt deel uit van een ruimere omgeving, een maatschappelijke context en een levenscyclus die veel langer loopt dan één bouw- of renovatieproject. Dat vraagt om doordachte keuzes, technische kennis en vooral een betere samenwerking tussen alle betrokken partijen.

Renovatie, restauratie en herbestemming zijn daarbij niet langer een niche. Ze vormen een essentieel onderdeel van de toekomst van onze gebouwde omgeving. De uitdaging bestaat erin om bestaande gebouwen niet alleen aan te passen aan hedendaagse comfort- en energie-eisen, maar ook hun architecturale, historische en maatschappelijke waarde te behouden. Dat vergt maatwerk. Standaardoplossingen volstaan niet altijd en een grondige analyse vooraf is vaak bepalend voor het uiteindelijke resultaat.

Ook in scholenbouw, sportinfrastructuur en semipublieke gebouwen dringen belangrijke keuzes zich op. Hoe creëren we omgevingen die duurzaam, toegankelijk en flexibel zijn? Hoe combineren we verschillende functies en maken we infrastructuur intensiever bruikbaar? En hoe verzoenen we ambitieuze doelstellingen met realistische budgetten?

Net daarom zijn ontmoetingsmomenten waarop de sector kennis en ervaringen kan uitwisselen zo belangrijk. **Op donderdag 26 november brengen Reno Summit en Edubuild Summit in Flanders Expo Gent professionals uit complementaire bouwsegmenten samen. Reno Summit focust op renovatie, restauratie en herbestemming, terwijl Edubuild Summit de wereld van scholenbouw, sportinfrastructuur en semipublieke gebouwen belicht**.

Die gelijktijdige organisatie is meer dan een praktische combinatie. Beide evenementen raken aan dezelfde fundamentele vragen over duurzaamheid, toekomstbestendigheid en de kwaliteit van onze gebouwde omgeving. Door inzichten, technieken en praktijkervaringen over de sectorgrenzen heen te delen, ontstaan nieuwe perspectieven en samenwerkingen.

De bouwsector heeft vandaag niet alleen nood aan innovatieve producten en technieken, maar ook aan een heldere visie en realistische oplossingen. De toekomst bouwen we niet door iedereen afzonderlijk zijn eigen weg te laten zoeken, maar door expertise samen te brengen. Dat is precies de meerwaarde die we van een ontmoetingsmoment als Reno Summit en Edubuild Summit mogen verwachten.

Wim Vander Haegen
Redactie Renoscripto
wim@oola.be

Renoscripto

Een uitgave van
oola media
Nokeredorpstraat 55
9771 Kruisem (NOK)
+32 50 250 170
info@oola.be

Hoofdredacteur
Wim Vander Haegen

Vormgeving
oola media

Advertenties
Simon Ooghe
+32 50 250 170
simon@oola.be

Vertaling
Joalis bvba

Drukwerk
Perka nv
Industrielaan 12
9990 Maldegem
+32 50 716 071

Doelgroepen
Architecten, ingenieurs, interieurarchitecten, studiebureaus, aannemers, installateurs, bouwadviseurs, projectontwikkelaars, opdrachtgevers, beleidsmakers, gebouwbeheerders, beslissingsnemers utiliteitsgebouwen, fabrikanten & toeleveranciers

Copyrights
Alle rechten voorbehouden. Dit tijdschrift is auteursrechtelijk beschermd: uit deze uitgave mag analoog of digitaal niets gereproduceerd, verspreid of meegedeeld worden zonder schriftelijke toestemming van de uitgever. Uitgever en auteurs verklaren dat dit magazine op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld; evenwel kunnen uitgever en auteurs op geen enkele wijze instaan voor de juistheid of volledigheid van de informatie. Uitgever en auteurs aanvaarden dan ook geen enkele aansprakelijkheid voor schade, van welke aard dan ook, die het gevolg is van handelingen en/of beslissingen gebaseerd op bedoelde informatie. Lezers worden met nadruk aangeraden deze informatie niet afzonderlijk te gebruiken, maar af te gaan op hun professionele kennis en ervaring en de te gebruiken informatie te controleren.

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord boebeheer
FSC® C014697

inhoud

Renoscripto 2026
Jaargang 29 - editie 119 - November 2026

6 **Evenement**
Registreer je nu voor **Reno Summit** en geef bestaande gebouwen een nieuwe toekomst

14 **Partner Content**
Uw gids in een complexe wereld

18 **Project**
Vergroeningsscan bij Duvel Moortgat leidt tot miljoeneninvestering in duurzaamheid

19 **Project**
Van ontoegankelijke brownfield naar leefbare stadswijk

20 **Actua**
Abdij van Park verwelkomt bezoekers met vernieuwd onthaal, Neerhof en Spreekhuis

22 **Partner Content**
kreon up 40 linear brengt architectuur over de volledige breedte in beeld

25 **Project**
Historische hoeve met nachtclub in Parijse stijl

28 **Partner Content**
Architecten Van Severen bv wil zich verder verdiepen in duurzame herbestemming en toekomstbestendige restauratie

31 **Partner Content**
Mapei: Van basis tot afwerking!

32 **Actua**
Ruim 60% van de kerken in Vlaanderen komt in aanmerking voor neven- of herbestemming

34 **Artikel**
Circulair erfgoed: herbestemming als duurzaamheidsstrategie

38 **Actua**
Erfgoedradio Sanapolis geeft verleden een stem

39 **Actua**
Stad Antwerpen renoveert EcoHuis tot volledig aardgasvrij gebouw

41 **Partner Content**
BMW bouwt in Bornem aan de toekomst

42 **Actua**
Stadsmagazijnen Antwerpen: beschermd pakhuis krijgt opnieuw maatschappelijke invulling

44 **Partner Content**
Lares® Solutions: expertise als basis voor gerichte oplossingen

46 **Actua**
Regie der Gebouwen voltooit restauratie Leuvense Poort aan park van Tervuren

47 **Actua**
Brussels Airport start renovatie van 33 passagiersbruggen in Pier A

48 **Partner Content**
Grootformaat porselein van Gigacer is de drijvende kracht achter projecten, van woonkamer tot luchthaven

52 **Actua**
Leuven rondt circulaire renovatie van stationsgebouw Wijgmaal af

55 **Actua**
Stad Genk investeert in grondige renovatie en modernisering van gymhal

56 **Partner Content**
GEALAN versterkt zijn aanbod voor de Belgische projectmarkt

58 **Actua**
Diest geeft begijnhofpoort nieuwe economische toekomst

61 **Partner Content**
GROHE Allure Gravity herdefinieert maatwerk in de badkamer

62 **Actua**
'Lelijkste gebouw van Gent' wordt groene woontoren

64 **Partner Content**
Gevelinvulling zorgt voor meer woonoppervlak

66 **Artikel**
Textielgevels: van bekleding tot volwaardige geveltechnologie

70 **Partner Content**
Funderingsherstel zonder breekwerk: URETEK stabiliseert de Belgische renovatiemarkt

72 **Partner Content**
VEKA PURE 82 en VEKA Feinstruktur: modern raamdesign in een perfecte combinatie

74 **Actua**
Een hardnekkige mythe doorprikt: binnenisolatie is volwaardig alternatief bij renovatie

75 **Artikel**
Akoestiek bij kantoorrenovatie: stille normen met grote impact

78 **Partner Content**
Innovatie die renovatie slimmer maakt

80 **Artikel**
Scan-to-BIM bij renovatie: digitale opmeting als vertrekpunt

83 **Artikel**
Hefboom voor circulair bouwen: van materiaaldata naar digitale databank van het gebouw

86 **Artikel**
Op weg naar 'circulair' metselwerk?

88 **Partner Content**
Klinkers, grind of kunstgras: wat is waterdoorlatend?

90 **Actua**
Waterdoorlatend betekent niet 'automatisch toegelaten'

92 **Artikel**
Biobased materialen in renovatie: van pioniersproduct naar volwaardige keuze

95 **Artikel**
'Koele daken' kunnen impact van hittegolven in steden sterk verminderen

97 **Partner Content**
Als gebouwen het hoofd koel moeten houden

98 **Artikel**
Architectuur als langetermijnstrategie ACE's Europese agenda voor renovatie en transformatie

101 **Actua**
Iconische schachtbokken van C-mine krijgen grondige renovatie

102 **Actua**
Btw-verlaging nieuwbouw dringend nodig om wooncrisis te keren

103 **Artikel**
Europees renovatiepaspoort: van momentopname naar renovatiestrategie

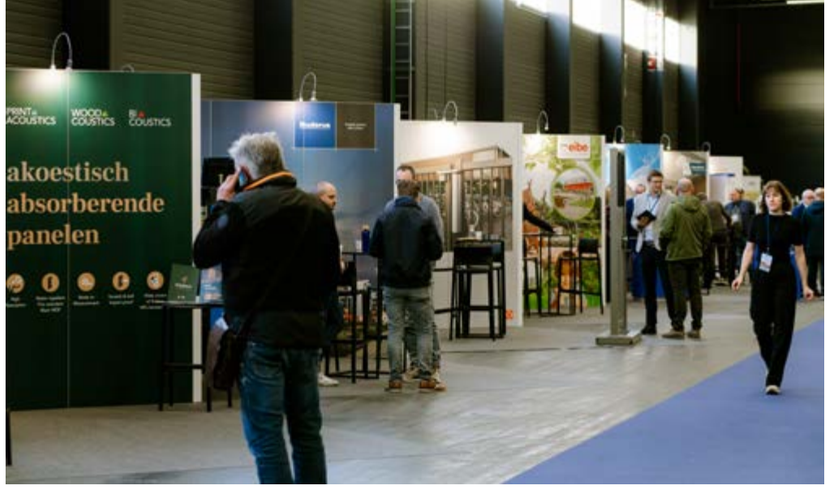
EVENEMENT RENO SUMMIT

Registreer je nu voor Reno Summit en ontdek op één dag alles over renovatie, restauratie & herbestemming

Anderhalf jaar geleden lanceerden we met Reno Summit de vernieuwde versie van hét b2b-event rond renovatie, restauratie en herbestemming. We waren ervan overtuigd dat de tijd rijp was voor een dynamische ontmoetingsplaats rond de toekomst van ons bestaande gebouwenbestand. Die overtuiging werd de voorbije maanden alleen maar sterker. Met 87 standhouders, sterke inhoudelijke partners en een uitgebreid programma komt op 26 november 2026 alles samen in Flanders Expo Gent. Registreer je nu voor een gratis bezoek en ontdek zelf wat Reno Summit 2026 te bieden heeft.

Tekst & foto's: OOLA bv

Scan de QR code en registreer gratis voor Reno Summit 2026

Een sector die bruist zoals nooit tevoren

De transformatie van ons bestaande gebouwenbestand is één van de grote uitdagingen van de komende jaren. Dat wisten we al bij de lancering van het event, maar tegelijk zagen we Reno Summit sneller groeien dan we hadden verwacht. Nu is het eindelijk bijna zover. Op donderdag 26 november 2026 staan in Flanders Expo Gent renoveren, restaureren, verduurzamen en herbestemmen centraal. En dat in combinatie met Edubuild Summit.

Op één dag maak je kennis met nieuwe technieken en oplossingen, volg je inspirerende praktijkcases, hoor je experts aan het woord én ontmoet je de juiste mensen. Je ontdekt actuele inzichten rond onder meer duurzaam en circulair renoveren, energiebeheer, herbestemming, regelgeving, materialen en restauratie van erfgoed.

Breed aanbod aan oplossingen

Hoe geven we verouderde gebouwen opnieuw toekomstwaarde? Hoe verzoenen we erfgoed met hedendaagse eisen? Hoe transformeren we leegstaande kerken, kantoren, scholen en industriële sites naar nieuwe functies? En hoe maken we renovatie technisch én financieel haalbaar?

Op de beursvloer tonen gespecialiseerde bedrijven hun oplossingen rond onder meer gevels, daken, isolatie, schrijnwerk, technieken, energie, restauratie, vochtproblematiek, betonherstel, interieur, circulariteit en gespecialiseerde ambachten.

Interactieve panelgesprekken, gastlezingen en inspirerende praktijkcases

Vanaf dag één werd sterk ingezet op **kennisdeling, praktijkervaring en debat** tijdens het event. Dat wordt nu vertaald naar gastlezingen, cases, panelgesprekken en Lightning Talks.

Een greep uit het programma:

- Het **NAV** schuift Jef **Vervoort, ir.-architect bij Gevelinzicht**, naar voor om de casestudy te brengen van de renovatie van het universiteitsgebouw TECHNICUM.
- **Herita** vertelt over het beheer en de restauratie van waardevolle historische plekken in België
- **Pieter Verfaillie** van **Erfgoed & Visie** brengt in 15 minuten het antwoord op de vraag: wat zijn de juiste stappen in het proces op weg naar een toekomst voor ons erfgoed? Hij pleit voor een vastgoedstrategische aanpak.
- Lezingen van **Fineo**, **Sanacon**, **Fereb**, ...

Ook op het programma: 2 panelgesprekken

- Een eerste panel buigt zich over een bijzonder actueel vraagstuk: **hoe financieren we ons erfgoed**? Onder leiding van moderator Erwin Vrijens (PMV) gaan met elkaar in debat: **Peter De Wilde** (Agentschap Onroerend Erfgoed), **Jeroen Bryon** (Herita), **Kristof Lataire** (Kapittel), Pieter Verfaillie (Erfgoed & Visie) en **Gaetan Dengis** (AG Real Estate).
- Een tweede panel focust op de **renovatie van bestaand vastgoed**. Met **Revive**, **Bureau Bouwtechniek**, **Renotec** en **Regie der Gebouwen** komen verschillende kanten van de tafel samen: van projectontwikkeling en ontwerp tot uitvoering en publiek patrimoniumbeheer. Dit gebeurt onder het deskundig oor van moderator Jesse Van Daele (witteveen+bos).

Lightning Talks: vijf minuten inspiratie uit de praktijk

Ook exposanten krijgen het woord tijdens de **Lightning Talks**. In vijf krachtige minuten brengen zij één concrete uitdaging, hun oplossing én een praktijkvoorbeeld. Geen lange commerciële presentaties, maar korte inzichten die bezoekers meteen kunnen meenemen naar hun eigen projecten. Getriggerd worden op het podium, verder praten op de stand.

Exclusieve netwerkmomenten

Naast kennisdeling staat ook ontmoeting centraal. Doorheen de dag vinden verschillende exclusieve netwerkmomenten plaats in een aparte zone. Zo brengt **Herita meets VESTA** professionals en leden uit de erfgoedwereld samen tijdens een exclusieve lunch.

Dankzij de combinatie met Edubuild Summit vinden diezelfde dag ook de **Belfa Breakfast Club**, een netwerkmoment van **AG Real Estate / Scholen van Vlaanderen – Perceel 1**, een bijeenkomst van **NAV met 50 architecten en** de **Prebes Coffee Corner** plaats. Deze organisaties mobiliseren hun eigen netwerk om elkaar te ontmoeten, ideeën uit te wisselen en de beursvloer te bezoeken.

Combinatie met Edubuild Summit: één ticket, twee events

Een belangrijke troef is de gelijktijdige organisatie van **Edubuild Summit** in de aangrenzende hal.

Waar Reno Summit focust op **renovatie, restauratie en herbestemming**, draait Edubuild Summit rond **scholenbouw**, **sportinfrastructuur** en **semipublieke gebouwen**. De doelgroepen overlappen en zijn complementair: architecten, studiebureaus, aannemers, overheden, lokale besturen, facility managers, preventieadviseurs, steden & gemeenten.

Samen brengen **Reno Summit en Edubuild Summit meer dan 220 exposante**n samen in Flanders Expo.

Gratis toegang én catering

Reno Summit en Edubuild Summit worden vooral een dag om mensen te ontmoeten. Leveranciers, architecten, bouwheren, steden & gemeenten, overheden, experten en collega-professionals komen samen op één locatie. De catering is bovendien gratis voor alle bezoekers.

Goed om weten: je hoeft je maar één keer te registreren. **Met één ticket krijg je toegang tot beide beurzen**. Jouw toegangsticket voor Reno Summit is dus automatisch ook geldig voor Edubuild Summit, en omgekeerd.

We kijken er naar uit je te verwelkomen in hal 2 en 4 in Flanders Expo Gent.

Praktische info

- **26 november 2026**
- **Hal 2 & 4Flanders Expo Gent**
- **Openingsuren bezoekers:** 8u30 – 16u30
- **Gratis toegang voor professionals**

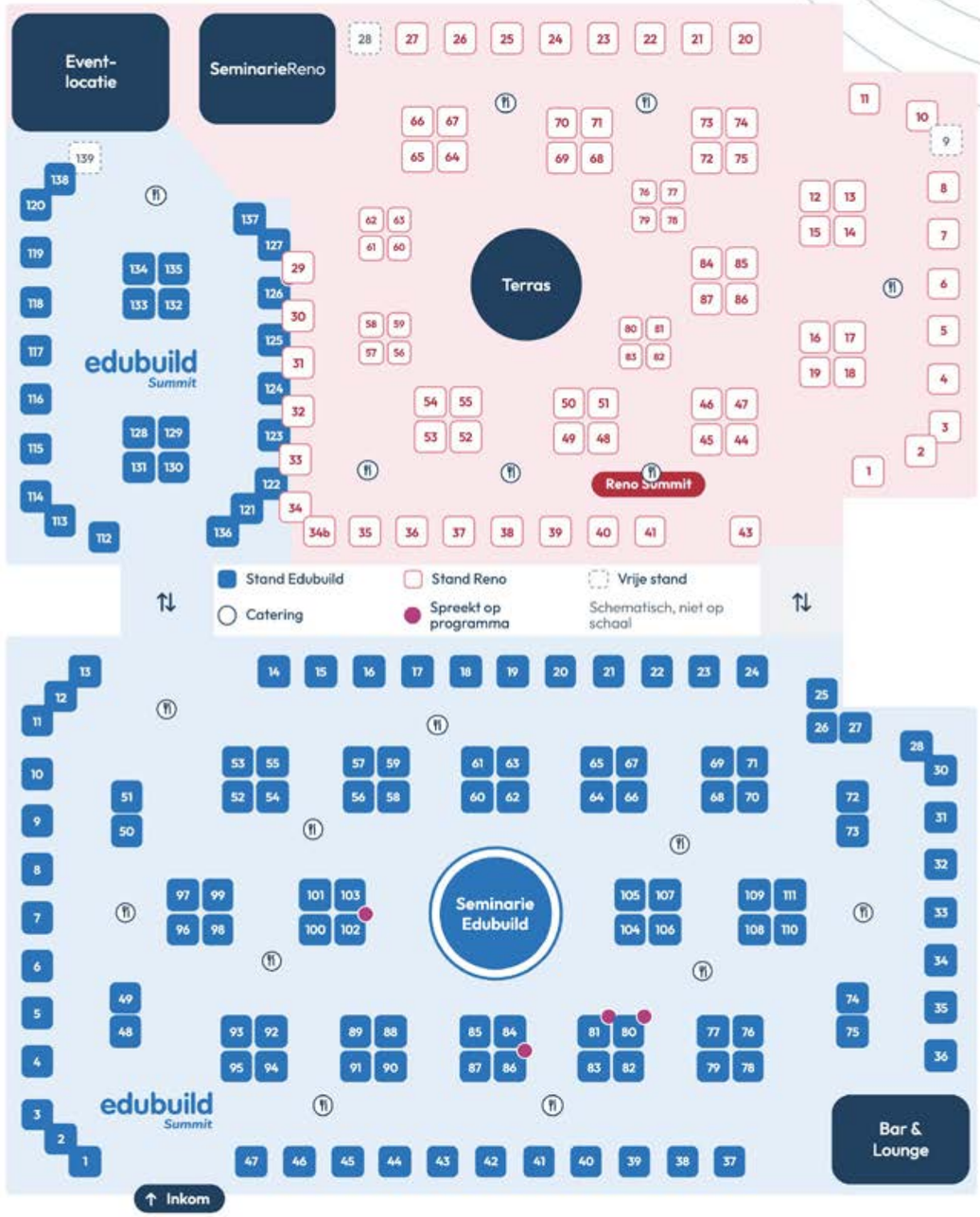
Reno Summit

Scan de QR code en registreer voor een **gratis bezoek**

Beursplan

Do 26 november 2026 · Flanders Expo Gent
Edubuild Summit & **Reno Summit**: twee hallen, één dag

Nog niet geregistreerd?

Scan de code en registreer gratis via edubuild-summit.be

Exposanten A–Z

134 exposanten op de beursvloer

0–9 A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

42 standnummer · n.n.b. stand nog niet bekend · spreekt op het programma

- 3Dsoil 75
- A
  - Above & Beyond 16
  - Abribo 23
  - Adapteo 109
  - AGION 49
  - Airmaster 18
  - Airscan 126
  - Akoestiekfabriek 8
  - Aldes Benelux 25
  - Algeco 45
  - APP All Remove 80
  - AQ International 131
  - Aquiles 31
  - Aritech 38
  - ArXs 105
  - ASSA ABLOY 21
- B
  - B2Ai 102
  - BBS engineering BV / Firesafe Solutions 119
  - Beckhoff Automation 91
  - Beddeleem 64, 65
  - Bike Cleaner n.n.b.
  - Bleijko 108
  - Blue Label Acoustics 42
  - BOzARC 104
  - BSC 15
  - Budé Containerbouw 118
  - Buderus 103
  - Bulo 55
  - Bulvano 55
- C
  - CWS Hygiëne 9
- D
  - D&L Concepts 114
  - Dadiplay 2, 3
  - De Klerck Engineering 33
  - Didakta 97
  - Dingemans Elementenbouw 120
  - dormakaba Belgium 90
  - Duco 57, 59
- E
  - EASY Noise Control 19
  - Ebema 81
  - Efectis Nederland 84
  - egaline vloeren 137
  - eibe 87
  - Electro Cirkel n.n.b.
  - Eribel 54, 52
  - Ethias 133
  - EVVA 123
- F
  - FDS 98
  - Floorcure 122
  - Framaz 10
- G
  - Geberit 61
  - Geronika Pro 92, 94
  - GEZE 34
- H
  - Holvoet Gebroeders 69
  - Husly 28
- I
  - IBAS 44
  - ibens 93
  - Idelco nv 1
  - IDEMA 41
  - iLOQ 51
  - Integratech 47
  - Interface 20
- J
  - Jan Snel 14
  - Jansen 124
  - Jensen Hughes 128
- K
  - Kessel 82
  - Kieback&Peter 136
  - Kinnarps 63
  - Krik Bouwers 17
  - Kronospan 68, 70
- L
  - Lecot 100
  - LEDUP (Wandman) 112
  - Legrand Group Belgium 43
  - Libraplay 23
  - Locinox 37
  - Loxone 111
  - Lumosa 73
- M
  - Maf 76
  - Mardoors 32
  - Marny 71
  - Miele Professional 72
  - Mosa 58
  - MOTIV 121
  - Multifan 11
- N
  - Nijha 53
  - NORM 78
- O
  - OpenSpace 4
- P
  - PANACHE Straatmeubilair 12, 13
  - Panasonic Heating & Cooling Solutions Europe 86
  - PlaySport International 56
  - Pollentia 6
  - Potteau 95
  - PRESTO 50
  - Priva 101
- R
  - Rabona Panna n.n.b.
  - REAL Units 22
  - REI Projects 5
  - Remeha 135
  - RENSON 48
  - Roto Frank 130
- S
  - Safety Science 67
  - Salto Systems 24
  - Santens 40
  - Siemens 83
  - SimonsVoss Technologies 26
  - Smit Visual 36
  - Somfy 85
  - Soper 117
  - Soprema 27
  - Speelplan 107
  - Speelpleinbouwers 7
  - Speeltuinveilig 74
  - Spirotech 132
  - Sport & Spel 127
  - Sport Vlaanderen n.n.b.
  - Storax 106
  - Stradus 77
  - Swimwise Pools 116
  - Sylvania Group 39
- T
  - Tecno Art 115
  - Topfloor 125
  - Triplaco 89
- U
  - Uzin Utz 60, 62
- V
  - VDL De Meeuw 110
  - Vecolux 129
  - Vercalo 113
  - Verhofsté 46
  - Vlaams Energiebedrijf 66
- W
  - WAGO 88
  - Warsco 30
  - Weishaupt 99
  - WEPA 79
  - Winkhaus Belgium 96
  - wopaco 134
- Z
  - Zumtobel Lighting 35

Reno Summit

Exposanten A–Z

83 exposanten in de Reno-hal

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

42 standnummer · (n.n.b.) stand nog niet bekend · spreekt op het programma

A
- Advanced Spray Drones 2
- Akoestiekfabriek 80
- Antikhaus 27
- Architecten Van Severen 77
- Arido 60, 63
- Arthur Vandendorpe 25
- Atelier Lieven Goetinck 16
- Atelier Mestdagh 19

B
- BE Factory 4
- Belned Glass & Glazing Products 65
- BENGglas 73, 74
- Bevo Security 21

C
- cemart 71
- Classic Comfort 32
- COMPAKTUNA – CANTILLANA 47
- Constru Build 43
- COREtec 72
- Cosmixx 57
- Covering 23
- Cupa Pizarras 52

D
- David en Goliath 16
- DAW Caparol 35
- Deceuninck 50
- Domus Arte – Domus Tech 13
- Drone Cleaning Supply 3
- Dujardyn Artconcept 14

E
- EcoThermia 38
- Erfgoed en Visie 34b
- ETAP Lighting International 48

F
- Façabelle 31
- FARO Benelux 62
- FEREB vzw 12
- Fero V 36
- FINEO 86
- fischer Fixings 54

G
- Gigacer 30
- Group Monument 17, 18

H
- HEALTHYWALL 84
- Herbé n.n.b.
- Herita n.n.b.
- Historische Woonsteden & Tuinen van België | VESTA 11
- Hunter Douglas 66

I
- INSPECT 7
- isolblow 87
- Itho Daalderop 59

J
- Jaro Style 24

K
- KEIM 5

L
- Lares Solutions 15
- Lasertopo 55
- LeonardoFix 54

M
- Mapei 56
- Mixxit 81
- MMB machines 39, 40
- Monu-Vision 10

N
- Nedelko 82

O
- ÖkoFEN Belgium 85

P
- PEC International 8
- Prodim International 78
- Protektor 26

R
- Rectavit 61
- Remmers 45, 46
- Renotec 49
- Rewah 53
- Reynchemie 69, 68
- Ruben Willaert nv 34
- Rubio Monocoat 51

S
- sanacon 33
- Serelec 44
- Solusio 41
- Soudal 58
- Stoal 79
- Storch 29

T
- TEMPOLEC 76
- Toupret 6

U
- Unilin 83
- United Experts Group n.n.b.
- URETEK 20

V
- VC Vloerbehandelingen 1
- VEKA 64, 67

W
- wedi 22
- Weemaes Glas 75
- Wilms 70

Z
- Zemper 37

Renovatie, restauratie en herbestemming

Bekijk het beursplan en de volledige exposantenlijst online.
Eén ticket geeft toegang tot Edubuild Summit én Reno Summit.

→ reno-summit.be/exposantenlijst

✳ DONDERDAG 26 NOVEMBER 2026

Programma

Gastlezingen, panelgesprekken, lightning talks en netwerkmomenten. Toegang tot alle sessies is gratis.

	SEMINARIERUIMTE Edubuild Summit	EVENT-LOCATIE Netwerkmomenten	SEMINARIERUIMTE Reno Summit
09:15	09:15–09:30 · GASTLEZING **Scholen van Vlaanderen Perceel 1** Roadmap en status van het DBFM-programma	09:15–10:15 · NETWERK **Belfa Breakfast Club**	09:15–09:30 · GASTLEZING **Erfgoed & Visie** Succesformules in de estafette van ons erfgoed
09:35	09:35–09:50 · GASTLEZING **Panasonic**		09:35–09:50 · GASTLEZING **Herita**
10:20	10:20–10:50 · LIGHTNING TALKS **Edubuild 1** Alain Beutels, Ebema	10:30–11:30 · NETWERK **Brunch Scholen van Vlaanderen Perceel 1 / AG Real Estate**	10:20–10:50 · LIGHTNING TALKS **Reno 1** Michiel Marien, Remmers
10:55	10:55–11:25 · PANELGESPREK **Brandveiligheid in schoolgebouwen**		10:55–11:25 · PANELGESPREK **Renovatie van commercieel, maatschappelijk en residentieel vastgoed in België**
11:55	11:55–12:10 · GASTLEZING **B2Ai** Van kantoor naar toekomstgerichte school		11:55–12:10 · GASTLEZING **Fineo**
12:15	12:15–12:30 · GASTLEZING **Airscan** Clean Air for Schools	12:15–13:15 · NETWERK **NAV Connects**	12:15–12:30 · GASTLEZING **Sanacon**
13:20	13:20–13:35 · GASTLEZING **Prebes** Ventilatie in leerruimtes		13:20–14:00 · GASTLEZING **NAV i.s.m. Gevelinzicht** Casestudy renovatie Technicum (UGent)
13:30	13:40–13:55 · GASTLEZING **Sport Vlaanderen** Lokale investeringen in sportinfrastructuur	13:30–14:30 · NETWERK **VESTA meets Herita Lunch**	
14:25	14:25–14:55 · LIGHTNING TALKS **Edubuild 2** Peter Nuijs, APP All Remove		
15:15	15:25–15:55 · PANELGESPREK **Zijn zwembaden nog betaalbaar?**	15:15–16:15 · NETWERK **Prebes Coffee Corner**	15:25–15:55 · PANELGESPREK **De financiering van erfgoed in België**

Programma onder voorbehoud van wijzigingen · actueel programma op edubuild-summit.be

EVENEMENT EDUBULD SUMMIT 2026

Registreer je nu en bouw mee aan de leer-, leef- en beweegomgevingen van morgen

De voorbije maanden lichtten we al een tipje van de sluier over Edubuild Summit 2026. We vertelden over een sector in beweging, een event in versnelling en een vernieuwd concept met een meer dynamische beursvloer, een bredere doelgroep en meer ruimte voor ontmoeting en inhoud. Intussen krijgt dat nieuwe concept heel concreet vorm. En één ding kunnen we nu al zeggen: wie professioneel bezig is met scholenbouw, sportinfrastructuur of semipublieke gebouwen, wil op 26 november in Flanders Expo zijn. En voor we het vergeten: de bezoekersregistratie is nu officieel geopend.

Tekst & foto's: OOLA bv

Bekijk het volledige programma op Edubuild Summit 2026

Op één dag kennismaken met de nieuwste technieken, materialen, installaties, inrichting, buitenruimte en design? Inspirerende experts aan het woord horen? **Nieuwe ideeën** opdoen, **concrete oplossingen** ontdekken en vooral de **juiste mensen** ontmoeten? Registreer je dan nu gratis voor Edubuild Summit.

De negende editie wordt een **bijzonder brede editie**. Standhouders tonen oplossingen voor zowat elke uitdaging waarmee bouwheren, schoolbesturen, architecten, studiebureaus, aannemers, overheden en facility managers vandaag worden geconfronteerd. Van energie, HVAC, ventilatie en akoestiek tot brandveiligheid, verlichting, sanitair, schrijnwerk, vloeren, meubilair, speelplaatsen, sportinfrastructuur en buitenruimte.

Nieuw: interactieve panelgesprekken en inspirerende cases uit de praktijk

Kennis, inspiratie en **ontmoeting staan centraal**. Daarom wordt het beursaanbod aangevuld met een interactief inhoudelijk programma van panelgesprekken, gastlezingen en lightning talks.

Een greep uit het programma:

- Gert Jansseune, Hoofd Design & Build voor Scholen van Vlaanderen Perceel 1, brengt een gastlezing over de **roadmap en Status van het DBFM programma Scholen van Vlaanderen Perceel 1**
- **Sport Vlaanderen** brengt expertise en visie rond sportinfrastructuur met een gastlezing die aantoont op welke manier lokale besturen de komende 5 jaar gaan investeren in sportinfrastructuur.
- **B2Ai** zorgt voor een praktijkcase: hoe wordt een kantoorgebouw een toekomstgerichte school?
- **Airscan** deelt met hun 'Clean Air for Schools' onderzoek expertise rond gezonde en performante gebouwen
- **Prebes** heeft het over het belang van ventilatie in leerruimtes.
- ...

In de panelgesprekken worden thema's aangesneden die vandaag hoog op de agenda staan:

- **Zijn zwembaden nog betaalbaar?** is onder leiding van moderator Jeroen Belmans (Sport Vlaanderen) één van de centrale vragen, met aandacht voor de complexe technische, financiële en maatschappelijke uitdagingen van hedendaagse zwembadinfrastructuur. Daarin is speciale aandacht voor intergemeentelijke smaenwerking. Panelleden zijn Kevin D'Hondt (B2Ai), Stijn Knaepen (Rasschaert Advocaten), Diether Thielemans (LAGO) en Michiel Lenaerts (gemeente Leopoldsburg)
- Ook rond **brandveiligheid in schoolgebouwen** wordt een panelgesprek georganiseerd, onder leiding van Bart Vanbever (Agoria). Panelleden zijn Krista Dekoning, Johan Van Vlaenderen, Simon Loosvelt en Bea De Moerloose.

Lightning Talks: kort, concreet en inspirerend

Naast de neutrale gastlezingen en panelgesprekken krijgen ook standhouders de kans om hun expertise te delen tijdens de **Lightning Talks**. In vijf minuten brengen ze een concrete uitdaging, hun oplossing én een praktijkvoorbeeld. Geen lange presentaties, maar **korte en krachtige inzichten** die bezoekers meteen kunnen vertalen naar hun eigen projecten. Deze Lightning Talks vormen zo een dynamische aanvulling op de beursvloer: **inspiratie op het podium, verdieping en ontmoeting op de stand**.

Sterk netwerk van organisaties en experts

Edubuild Summit wordt gedragen door een breed netwerk uit de sector. **AGION, Sport Vlaanderen, NAV, Belfa, Prebes, CAP Construction, Scholen van Vlaanderen Perceel 1** en de onderwijskoepels zijn betrokken bij het event.

Dat weerspiegelt ook het bezoekersprofiel: van schooldirecteurs, onderwijsprofessionals en preventieadviseurs tot architecten, studiebureaus, aannemers, projectontwikkelaars, overheden, facility managers en verantwoordelijken voor sportinfrastructuur.

Vijf exclusieve netwerkmomenten

Ook voor networking zijn er vernieuwde formules in het leven geroepen. Tijdens het event vinden in een aparte netwerkzone vijf exclusieve ontmoetingsmomenten plaats:

- **Belfa Breakfast Club**
- Brunch **AG Real Estate** / **Scholen van Vlaanderen – Perceel 1**
- **NAV Connects**: het NAV brengt een delegatie van 50 architecten samen voor een netwerklunch
- **Herita meets VESTA** met een exclusieve lunch voor leden en stakeholders
- de **Prebes Coffee Corner**

Deze organisaties activeren hun leden om elkaar te ontmoeten, kennis en ideeën uit te wisselen en nieuwe contacten te leggen. Uiteraard vormt ook een bezoek aan de beursvloer en de exposanten een belangrijk onderdeel van elk netwerkmoment.

Aan het eind van de dag brengt de organisatie ook alle standhouders nog even samen voor een **exposantendrink**. Meer informatie over deze netwerkmomenten vind je op het programma.

Edubuild Summit én Reno Summit: één bezoek, twee werelden

Een extra troef van deze editie is de gelijktijdige organisatie van Reno Summit in de aangrenzende hal van Flanders Expo. Waar Edubuild Summit focust op **scholenbouw, sportinfrastructuur en semipublieke gebouwen**, legt Reno Summit de focus op **renovatie, restauratie en herbestemming**. Twee verschillende invalshoeken, maar in de praktijk sterk met elkaar verbonden. Scholen, sportinfrastructuur en semi-publieke gebouwen worden niet alleen nieuw gebouwd, maar ook gerenoveerd, energetisch verbeterd en aangepast aan nieuwe noden.

Bezoekers kunnen daardoor op één dag beide werelden ontdekken. Samen brengen Edubuild Summit en Reno Summit **meer dan 220 exposanten** samen.

Gratis catering en gratis toegang

Edubuild Summit en Reno Summit worden vooral een dag om mensen te ontmoeten. Leveranciers, architecten, bouwheren, overheden, experten en collega-professionals komen samen op één locatie. De catering is bovendien **gratis voor alle bezoekers**.

Goed om weten: je hoeft je maar één keer te registreren. **Met één ticket krijg je toegang tot beide beurzen**. Jouw toegangsticket voor Edubuild Summit is dus automatisch ook geldig voor Reno Summit, en omgekeerd.

We kijken er naar uit je te verwelkomen in hal 2 en 4 in Flanders Expo Gent.

PARTNER CONTENT WITTEVEEN+BOS BELGIUM

Uw gids in een complexe wereld

Elk project begint met een vraag. Een ambitie. Een uitdaging die vaak complexer blijkt dan gedacht. Wetgeving, milieu, vergunningen, belangen, een kluwen van regels en verwachtingen … Ingenieursbureau Witteveen+Bos Belgium helpt klanten bij het oplossen van complexe vraagstukken op het gebied van water, energie, infrastructuur, ruimte, milieu en bouw. Van haalbaarheidsstudie tot uitvoering op de werf. Met kennis van zaken én oog voor mens en omgeving.

Tekst & Foto's: Witteveen+Bos Belgium

We schuiven aan bij **Evelien Peeters**, Managing Director, en **Stefan De Roos**, Gedelegeerd Bestuurder, van Witteveen+Bos Belgium. Hun missie? Opdrachtgevers doordachte oplossingen aanreiken, op maat van hun bedrijf en de maatschappij. Het team realiseert daarbij impact, terwijl het de klant tijdens de hele projectduur ontzorgt, in vertrouwen.

De kracht van middelgroot zijn

Sinds 2008 groeide Witteveen+Bos in België uit tot een middelgroot ingenieursbureau met ongeveer 190 medewerkers, verspreid over vier kantoren: Antwerpen, Gent, Vilvoorde en Steenokkerzeel (binnenkort Leuven).

Evelien Peeters: "Die menselijke schaal is onze kracht. Ons team is groot genoeg om projecten van eender welke schaalgrootte doordacht aan te pakken, en klein genoeg om elkaar en onze klanten écht te kennen."

De voordelen zijn onmiskenbaar:

- **Korte lijnen**
  Iedereen weet wie wat kan, en schakelt meteen de juiste collega in.
- **Hechte teams**
  Continue kennisdeling via projecten, opleidingen en workshops.
- **Snel schakelen**
  Directe oplossingen door een enorme gunfactor. We staan er voor elkaar.

Stefan: "We zijn een team van specialisten die interdisciplinair samenwerken. Waardoor we projectvragen in de diepte én in de breedte benaderen. Ingenieurs, ecologen, milieu- en bodemdeskundigen, stedenbouwkundigen, energieadviseurs, BIM-modelleurs en nog zoveel meer adviseurs en experten zitten hier onder één dak. Samen bekijken we elk project in zijn totaliteit, rekening houdend met de brede context en alle aanwezige randvoorwaarden."

"En als een project erom vraagt, kunnen we terugvallen op de internationale Witteveen+Bosgroep: 23 kantoren in 9 landen, met meer dan 1.500 collega's en een enorme bibliotheek aan gebundelde kennis en ervaring."

Team Witteveen+Bos Belgium aan de zeewering van het Silt in Middelkerke.

Cultuur van ondernemerschap

Evelien: "Een dergelijke samenwerking ontstaat niet zomaar. Een bedrijf moet zich daarvoor organiseren. Ruimte bieden. Kenmerkend voor Witteveen+Bos is het vertrouwen in elkaars kennis en talenten. We vinden het essentieel dat iedereen hier kan en mag doen waar hij of zij goed in is. Dat we een omgeving bieden waarin creativiteit en innovatie worden gestimuleerd."

"Talentontwikkeling staat bij ons centraal. In veel organisaties wordt elke medewerker op één rol vastgepind. Niet bij Witteveen+Bos. Hier krijgen mensen alle kansen om nieuwe talenten te ontwikkelen, nieuwe rollen te verkennen."

Stefan: "Ook ondernemerschap wordt hier maximaal gestimuleerd. Medewerkers die nieuwe ontwikkelingen, nieuwe projecten willen aanboren, krijgen daarvoor zo goed als altijd de ruimte. Het is meteen onze manier om technologieën en/of innovaties in de organisatie te introduceren."

Wereldverbeteraars met realiteitszin

Evelien: "Wat duurzaamheid betreft … dat is bij ons een grondhouding. Begrippen als Bouwshift, Modal Shift, Blue Deal en Green Deal zijn hier geen papieren beleidstaal. Witteveen+Bossers zijn gemotiveerd om een zinvolle bijdrage te leveren, te werken met impact. Maar impact hebben, kan op veel manieren. Soms is het een volledig circulair nieuwbouwproject, soms een sterk vervuilend proces dat we fors verbeteren. Beide keren verleggen we een steen."

Groenplan Leuven, roadmap naar een natuurkrachtige stad.

Bodemstaalnames helpen om gericht te saneren.

Nieuwe brug aan het Fort Liefkenshoek (Antwerpen).

De zeewering van Witteveen+Bos beschermt Middelkerke tegen de 1.000-jarige storm.

Stefan: “Een blauwdruk voor duurzaam handelen bestaat niet. Daarom startten we jaren geleden al met het uitwerken van een set van zeven duurzame ontwerpprincipes (DOP’s) die ons helpen om binnen elk project doordacht en gericht te zoeken naar duurzame oplossingen én duurzame alternatieven voor oplossingen die in eerste instantie minder duurzaam lijken. Het voordeel is groot: betere ontwerpen en dus meer impact voor en door al wie betrokken is bij een project.”

“We zoeken en vinden oplossingen voor de (toekomstige) noden van onze klanten. Oplossingen die zowel competitief zijn als aandacht hebben voor duurzaamheid, zuinig ruimtegebruik en innovatief bouwen.”

Ingenieurswerk, mensenwerk

Evelien: “Dat alles vraagt om een wendbare organisatie. De werking van Witteveen+Bos is opgebouwd rond vier ‘business lines’: ‘Gebouwde omgeving’, ‘Delta’s, kusten en rivieren’, ‘Energie, water en milieu’, ‘Infrastructuur en mobiliteit’. Binnen die lijnen werken kleinere eenheden, de product-marktcombinaties (PMC’s). Elke PMC telt 20 tot 50 mensen en heeft veel autonomie in projecten, productontwikkeling en talentbeheer.”

Technisch sterk én haalbaar

Stefan: “Precies die combinatie van al wat we net noemden: bevlogenheid, ondernemingsmentaliteit, sterke inhoudelijke kennis, interdisciplinariteit, de wil om meerwaarde en impact te realiseren, voor elkaar door het vuur gaan … dat alles maakt het verschil. En zeker in de complexe wereld van vandaag is dat verschil voor onze klanten en andere betrokkenen substantieel.”

Evelien: “In een ideale wereld worden alle goede ideeën uitgevoerd, maar in de echte wereld stranden er veel. Dossiers halen het niet door juridische hobbels, worden vertraagd door bezwaarprocedures of botsen op maatschappelijke weerstand. Die stilstand willen wij vermijden. Witteveen+Bossers zetten hard in op haalbaarheid. We volgen wet- en regelgeving op de voet, kennen de juiste instanties en weten op welk moment we wie moeten betrekken. Ons gespecialiseerd team voor stakeholdermanagement neemt omwonenden, lokale ondernemingen en andere betrokkenen van bij het begin mee in het verhaal. Met heldere communicatie, participatie en inspraak.”

“Weerstand buigen we om in gedragenheid, zodat we tijd en vertrouwen winnen. Voor onze klanten betaalt zich dat terug in projecten die wél van de grond komen.”

Gids in een complexe wereld

Stefan: “De uitdagingen van vandaag zijn groot. Maar voor Witteveen+Bos vormen ze vooral een uitnodiging. Om creatief te denken. Om bruggen te bouwen tussen disciplines, belangen en generaties. En om te blijven streven naar die betere, duurzamere wereld.”

Evelien: “Onze missie? Ontzorgen in vertrouwen. En samen met onze klanten toekomstgerichte oplossingen realiseren die hen vooruit helpen én waar ook toekomstige generaties trots op zijn.”

Natuurherstel in de Kalmthoutse Heide.

Van afvalwater tot drinkbaar water in project DEEPER Blue.

Project De Vork: verzonken, gestapelde tunnels ontwarren verkeersknooppunt in Oosterweelverbinding.

De ambitie van Witteveen+Bos Belgium:

- Projecten realiseren die **technisch en juridisch kloppen.**
- **Waar iedere stakeholder (betrokkene) zich achter schaart.**
- **Duurzaamheid verankeren** in elk ontwerp en project.
- **Klanten ontzorgen en begeleiden** tot het eindresultaat.
- **Meerwaarde creëren:** voor de klant en de maatschappij. **Voor nu en in de toekomst.**

Witteveen+Bos Belgium
Posthoflei 5/1
2600 Antwerpen
België

+3232867575
communications-be@witteveenbos.com
www.witteveenbos.com

PROJECT WITTEVEEN+BOS BELGIUM - DUVEL NET-ZERO BREWING-PROJECT

Vergroeningsscan bij Duvel Moortgat leidt tot miljoeneninvestering in duurzaamheid

Op basis van een vergroeningsscan door Ingenieursbureau Witteveen+Bos gaat Brouwerij Duvel Moortgat zijn productie verduurzamen in Breendonk, bij Puurs-Sint-Amands. Het resultaat van de scan leidde tot een doordachte energie-roadmap: het 'Duvel Net-Zero Brewing-project'.

"Bier is een geschenk van de natuur. Daarom brouwen we het liefst in harmonie mét die natuur. We verlagen en vergroenen ons energieverbruik, beperken onze emissies, recycleren water, stimuleren regeneratieve landbouw en sluiten de kringloop van verpakkingen en afval. Zo geven we terug wat we nemen. De vergroeningsscan van Witteveen+Bos sloot daar perfect bij aan", zegt Peter Willaert, Sustainability Director Duvel Moortgat.

Ambitie zwart op wit

"Jaarlijks scherpt Duvel Moortgat zijn duurzaamheidsdoelstellingen aan in een rapport. Daar staat onder meer dat het bedrijf tegen 2030 zijn CO_2-uitstoot fors wil terugdringen. De vergroeningsscan hielp om dit concreet in kaart te brengen."

Van data naar daadkracht

Het team van Witteveen+Bos dook diep in de energiedata. Op basis daarvan werkten ze een roadmap en gefaseerd actieplan uit: van restwarmterecuperatie en warmtepompen tot slimmer biogasgebruik en warmtebuffering. Elke maatregel werd technisch én economisch doorgerekend en vertaald naar een haalbaar implementatieplan.

Peter Willaert: "De scan gaf ons niet alleen nuttige inzichten, maar ook een concrete strategie. Met een gefaseerd actieplan dat realistisch en uitvoerbaar is."

Duvel Net-Zero Brewing-project

"Om bier te maken, is veel warmte nodig. En vandaag wordt die warmte grotendeels opgewekt door geïmporteerd aardgas. Het is de bedoeling om die warmte binnen afzienbare tijd op te wekken met elektrische warmtepompen, waarbij minder CO_2 vrijkomt. Onze brouwerij gaat daarom grote warmtepompen installeren op de site."

"Hiernaast gaat er ook warmte verloren tijdens het productieproces. Om die op te vangen en weer in te zetten wanneer we die nodig hebben, zullen we grote buffervaten installeren."

Het 'Duvel Net-Zero Brewing-project' zou binnen dit en 5 jaar uitgevoerd worden. Het gaat om een totale investering van meer dan 15 miljoen euro. Vlaanderen subsidieert voor een bedrag van ruim 3.800.000 euro. De rest hoest de brouwerij zelf op.

Aanrader

Peter Willaert: "Een vergroeningsscan en bijhorend langetermijnvisie kunnen we iedereen aanraden. Je krijgt een scherp zicht op je energieverbruik én concrete pistes om dit te verlagen. Dat versnelt niet alleen de overstap naar duurzame energie, gebruik van (gratis) restwarmte, maar drukt ook je verbruik. In tijden van hoge energiekosten kan dat een stevige besparing opleveren. En met VLAIO die 85 % van de kosten van de vergroeningsscan op zich neemt, boek je eigenlijk alleen maar winst. Voor je bedrijf én voor de planeet."

PROJECT WITTEVEEN+BOS BELGIUM - HERONTWIKKELING CAT-SITE VILVOORDE

Van ontoegankelijke brownfield naar leefbare stadswijk

Tot 1997 was de CAT-site het economisch kloppend hart van Vilvoorde en Machelen. Maar na de sluiting van de Renaultfabriek lag het terrein er decennialang verlaten en vervuild bij. Een stadskanker, maar wel eentje met een bijzondere strategische ligging. Niet verwonderlijk dus dat beide gemeenten enkele jaren geleden besloten de site nieuw leven in te blazen. Een projectontwikkelaar stelde een masterplan op voor een nieuw, leefbaar en sociaal inclusief stadsdeel. Een toonbeeld ook van duurzaam bouwen en leven. Maar om hierin te slagen moest de zwaar verontreinigde brownfield eerst grondig worden gesaneerd. En dat was een kolfje naar de hand van het multidisciplinair expertenteam van Witteveen+Bos.

Brownfield klaarmaken voor herontwikkeling

Met een oppervlakte van 60 hectare is de CAT-site een van de grootste herontwikkelingsprojecten van Vlaanderen. Het masterplan voorziet een duurzaam woon/werkgebied met bijzondere aandacht voor gemeenschapsvoorzieningen en dienstverlening. In praktijk wordt het een compleet nieuw stadsdeel met o.a. het nieuwe ziekenhuis AZ Jan Portaels, een grote VDAB-campus, een evenementenhal aan het stationsplein en twee publieke landschapsparken. Mooi ingekapseld in dit stadsweefsel komen ook zo'n 2.500 woningen, inclusief drie woontorens van 70 meter hoog, evenals 3.900 kantoorplekken en vijf grote hallen voor kmo's.

'Het doel? Een vervuilde erfenis uit het industriële verleden omtoveren tot een aantrekkelijke, toekomstgerichte troef.'

Maar eerst is dus een sanering noodzakelijk. Het terrein was eerst jarenlang gebruikt als stortplaats, nadien werd het opgehoogd met grond, puin en stortmateriaal om de exploitatie door Renault mogelijk te maken. In dat stortmateriaal bevonden zich hoge concentraties aan vluchtige polluenten, zoals benzeen en xyleen. Die bodem en grondwater zwaar vervuilden.

Witteveen+Bos begeleidt de optimalisatie van het grondverzet, opmaak van bodemsaneringsprojecten, bestek en selectie van de aannemer, evenals de eigenlijke grondwerken. Het team is ook betrokken bij het masterplan om sanering en herontwikkeling maximaal op elkaar af te stemmen.

Volumeschatting van VOC's op basis van MIP-metingen

Traditionele methodieken konden de exacte hoeveelheden en aard van het gestorte materiaal niet bepalen, dus schakelden we onze business unit EnISSA in om via innovatieve 'HRSC MIP'-metingen de verontreiniging gedetailleerd in kaart te brengen. Dankzij hun unieke MIP-meetmethode in combinatie met 'High Resolution Site Characterisation'-tools brengt EnISSA zelfs de meest complexe bodemopbouw en de daarin aanwezige bodem- en grondwaterverontreiniging volledig en gedetailleerd in beeld.

Dankzij de hoge datadichtheid werden verontreinigde zones veel nauwkeuriger afgeperkt, waardoor de onzekerheid over de saneringskost grotendeels verdween. Zo konden onze teams een grondige risico-evaluatie maken en deskundig advies verlenen om de verontreinigde site correct en efficiënt te saneren.

ACTUA

Abdij van Park verwelkomt bezoekers met vernieuwd onthaal, Neerhof en Spreekhuis

De centrale zone van Abdij van Park in Leuven is vernieuwd. In het Provisorenhuis vind je voortaan het nieuwe onthaal van de site en de abdijshop, het Neerhof vormt een groene ontmoetingsplek en in het historische Spreekhuis is er opnieuw ruimte voor gesprekken en debat. Samen met de buurtbewoners zijn deze vernieuwde locaties vandaag feestelijk ingehuldigd.

Tekst: Wim Vander Haegen - Foto's © Stad Leuven

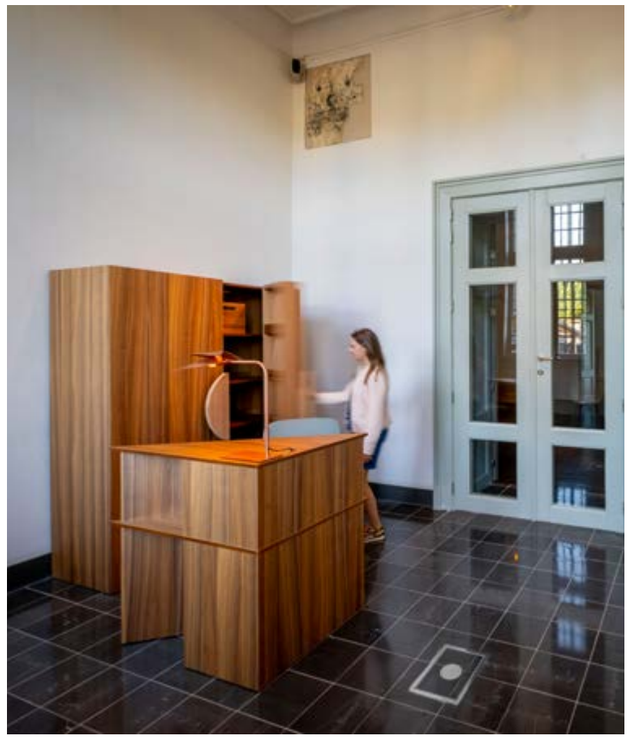
"In de lijn van de gehele renovatie gebeuren vernieuwingswerken in Abdij van Park met veel respect voor het authentieke karakter van de site. Met het nieuwe onthaal, het vernieuwde Spreekhuis en het heraangelegde Neerhof krijgt de abdij er warme, gastvrije plekken bij, die uitnodigen tot ontmoeting en vertraging", zegt Dirk Vansina, schepen van monumenten en onroerend erfgoed.

Historische functies opnieuw ingevuld

Het onthaal en de abdijshop krijgen een plaats in het Provisorenhuis. Dat gebouw vormde vroeger een overgang tussen de wereld binnen en buiten het klooster. Voor het ontwerp en de inrichting ervan werd Caroline Voet van VOET architectuur + objects aangesteld. Zij liet zich inspireren door de rijke en gelaagde geschiedenis van de abdijsite. De barokke proporties, levendige materialen en het kleurenpalet van de site vormden het startpunt. "We wilden geen typisch onthaal ontwerpen, wel een omgeving waar bezoekers een warm welkom krijgen", legt architecte Caroline Voet uit. "Inspiratie vonden we bij het concept 'nabijheid' van de architect-monnik Dom Hans van der Laan. Net als bij van der Laan, vormen onze meubels een schakel tussen de verschillende niveaus; van het gebouw tot de kleine souvenirs in de abdijshop. Het resultaat is een ontwerp dat vertrekt vanuit de bezoeker en dat voortborduurt op de rituelen en gastvrijheid van de Norbertijnen", vertelt architecte Caroline Voet.

Aandacht voor duurzaamheid en circulariteit

"Voor de meubels gooiden we het klassieke ontwerpproces om. We ontwierpen ze in functie van voorradig hout, zoals lokaal hout uit de Brabantse Wouden en gerecupereerd hout uit schrijnwerkerij Gielissen", gaat architecte Caroline Voet verder. Het bovenblad van de meubels is gemaakt van de keramieken PARK-tegel, die BC Materials mee ontwikkelde. Hij bestaat uit verschillende soorten klei en is geïnspireerd op de materialen en kleuren van de abdijsite. Vrienden en bezoekers van de abdij maakte deze tegel tijdens een workshop.

> **"Het resultaat is een ontwerp dat vertrekt vanuit de bezoeker en dat voortborduurt op de rituelen en gastvrijheid van de Norbertijnen**
>
> Caroline Voet
> Architecte

Onthaal en abdijshop

Aan het onthaal kan je elke dag terecht voor informatie over de abdij en haar partners, het natuurdomein, de Brabantse Wouden of Museum PARCUM. Daarnaast koop je er souvenirs en abdijproducten, met een focus op duurzaam, lokaal en sociaal. In het interieur werd hout uit de Brabantse Wouden verwerkt, waardoor het onthaal meteen de band met het omliggende landschap voelbaar maakt. Als toegangspoort tot het nationaal park vormt het zo een uitnodigende eerste kennismaking met de Brabantse Wouden. De provincie Vlaams-Brabant ondersteunde de inrichting dan ook financieel, vanuit haar engagement voor de verdere ontwikkeling en ontsluiting van het gebied.

Het Spreekhuis

"Ook het Spreekhuis kreeg een nieuwe invulling die aansluit bij zijn historische functie. De plek waar bezoekers vroeger met paters in gesprek konden gaan, staat vandaag opnieuw in het teken van ontmoeting en verbinding. De ruimte leent zich uitstekend voor betekenisvolle gespreksmomenten, verstillende activiteiten en workshops", vertelt schepen van cultuur Bert Cornillie.

Groene ontmoetings- en evenementenplek

Het Neerhof kreeg een groene en duurzame inrichting en is opnieuw een ontmoetingsplek en een evenementenplein. Onder meer het PARK Festival en Kerst in de Abdij zullen hier weer plaatsvinden.

Het grasplein werd verhoogd en rondom is er een zitelement in cortenstaal geplaatst. De kasseien werden volgens het historische principe in zand aangelegd. Daardoor kan regenwater ter plaatse infiltreren en blijft

er ruimte voor planten, mossen en klein bodemleven. Ook de infiltratieput en wadi's zorgen dat het regenwater de grond insijpelt. "We planten ook zeven sacramentsbomen aan in lijn met de historische aanplanting van het plein. Zij dragen bij aan de biodiversiteit op de site", zegt Jan Mertens, lid van het directiecomité van het EAP. "Rond het plein voegden we zitbanken toe en centraal plaatsten we een windroos met een grondplan van de abdijsite. Die geeft bezoekers meer informatie over de historische gebouwen en het belevingsaanbod van Abdij van Park."

Aandacht voor toegankelijkheid

Tijdens de vernieuwingswerken ging extra aandacht naar de toegankelijkheid van de site. Comfortstroken rond het plein maken de gebouwen vlot bereikbaar. Ook de zitbanken en windroos kregen een inclusief ontwerp. In een volgende fase wordt de toegankelijkheid verder verbeterd met onder meer een comfortstrook, een leuning en een rustpunt op de dreef naar de kerk en een beter toegankelijk pad in halfverharding langs het kerkhof.

Einde restauratiewerken

De vernieuwingswerken maken deel uit van de restauratiecampagne die gesubsidieerd wordt door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Ook de restauratie van de oostvleugel en de infirmerie in het klooster zullen dit najaar afgerond worden. Daarmee komt het vijftien jaar durende restauratieproces van Abdij van Park definitief tot een einde.

PARTNER CONTENT KREON

kreon up 40 linear brengt architectuur over de volledige breedte in beeld

Met de nieuwe kreon up 40 linear breidt kreon zijn up-familie uit met een compacte lineaire uplight voor buiten, ontworpen om wandoppervlakken egaal en continu te verlichten. Het armatuur maakt het mogelijk om grotere horizontale vlakken uniform te belichten en biedt daarbij twee lichtkarakters: een wallgrazer die architecturale texturen en details accentueert en een diffuse variant die een gelijkmatig en ingetogen lichtbeeld creëert.

Tekst & foto's: Kreon

Een nieuwe generatie lineaire verlichting

Licht bepaalt mee hoe een architecturale buitenruimte of gevel wordt gelezen. Het kan de textuur van een materiaal benadrukken of een oppervlak juist verzachten. Met de kreon up 40 linear krijgen architecten meer controle over hoe muren en andere verticale oppervlakken worden belicht. De lineaire configuratie bouwt voort op de bestaande up-collectie van kreon, die vooral wordt ingezet om afzonderlijke architecturale details of delen van een gevel te accentueren. Waar deze armaturen een gericht en dramatisch lichteffect creëren, zorgt de kreon up 40 linear voor een continu en uniform lichtbeeld over grotere oppervlakken.

De juiste lichtverdeling voor elk oppervlak

De twee optieken zijn afgestemd op de manier waarop een oppervlak moet worden ervaren:

- De **wallgraze**r maakt gebruik van een asymmetrische lichtverdeling die het licht dicht langs de wand omhoog laat lopen, waardoor reliëf en textuur sterker zichtbaar worden. Een gevel in natuursteen of een bakstenen wand krijgt zo meer diepte.
- De **diffuse** variant verspreidt het licht gelijkmatiger en verzacht oneffenheden die bij een sterk strijklicht juist extra zichtbaar kunnen worden. Zo kan bewust worden bepaald welke eigenschappen van een oppervlak worden benadrukt en welke naar de achtergrond verdwijnen.

kron up 40 linear wallgrazer enkel en dubbel

kron up 40 linear diffuse enkel en dubbel

Ook de lineaire vorm biedt nieuwe mogelijkheden. Waar afzonderlijke uplights een onderbroken patroon van licht en schaduw kunnen creëren, zorgt de kreon up 40 linear voor een continu lichteffect over grotere lengtes. Afhankelijk van de noden van de architect is de armatuur beschikbaar in een enkele of dubbele versie en kan ze in de vloer worden ingebouwd met behulp van een matchbox, een inbouwdoos die in verschillende ondergronden kan worden verwerkt.

Discreet ontwerp, gecontroleerd licht

Zoals bij de andere oplossingen binnen de up-collectie blijft ook bij de kreon up 40 linear het armatuur zelf op de achtergrond. De compacte behuizing wordt uitgevoerd in zwart en is ontworpen om zich discreet in de architectuur te voegen, zodat de aandacht naar het licht en het oppervlak gaat. De kreon up 40 linear werkt met 2700K en CRI 90, voor een warm licht met een hoge kleurweergave. De armatuur is zowel on/off als via DALI aanstuurbaar.

Met de kreon up 40 linear wordt het uplight-aanbod uitgebreid met een oplossing die architecten en lighting designers meer controle geeft over hoe materialen en texturen worden waargenomen. De kreon up 40 linear is verkrijgbaar vanaf €390 voor de enkele versie en €690 voor de dubbele versie.

kreon

kreon
Industrieweg-Noord 1152
3660 Oudsbergen
België

+32 89 81 97 80
belgium@kreon.com
kreon.com

kreon purity in light

kreon nano track
A finer line of light! With only 7 mm visible, kreon nano track redefines architectural integration.

kreon.com

PROJECT

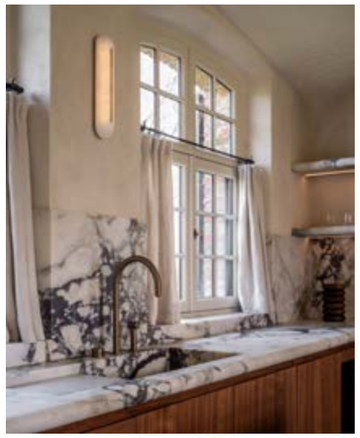
Historische hoeve met nachtclub in Parijse stijl

In het pittoreske landschap rond Damme renoveerde Van Damme - Vandeputte architecten het interieur van een historische hoeve. Met zicht op het kanaal met zijn kenmerkende bomenrijen werd het landelijke karakter van het interieur omgeturnd tot een bijzondere, hedendaags-klassieke woonbeleving. Verschillende ruimtes bekennen kleur, terwijl elders authentieke elementen zorgvuldig bewaard bleven. Deze woning herbergt zelfs een nachtclub in Parijse stijl! Verder is een bijzondere blikvanger de keuken, die met albasten verlichtingsarmaturen, massieve, afgeronde keukentabletten en karakteristieke halfhoge gordijnen erfgoed herinterpreteert als het summum van eigentijdse luxe.

Tekst: Wim Vander Haegen - Bron: Van Damme - Vandeputte architects / Fotografie: Cafeine

Grote ingrepen waren voor deze bijzondere transformatie niet nodig. Dankzij uitgekiende keuzes kon het architectenduo een luxueus, hedendaags interieur creëren dat geworteld blijft in zijn traditionele context. Waardevolle bestaande materialen werden zorgvuldig gerecupereerd of behandeld, en zo in hun kracht gezet, terwijl een ingetogen kleurenpalet en ambachtelijke schildertechnieken klassieke structuren een hedendaags elan geven. Het geheel werd afgewerkt met subtiele accenten in brons en gepatineerde messing, die perfect de brug slaan tussen verleden en heden.

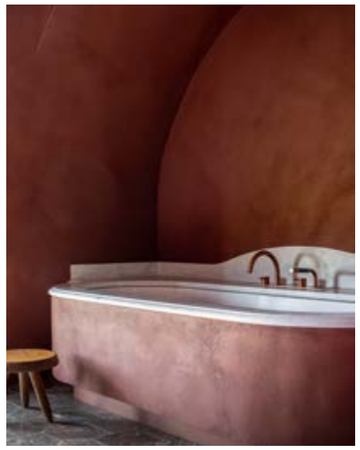

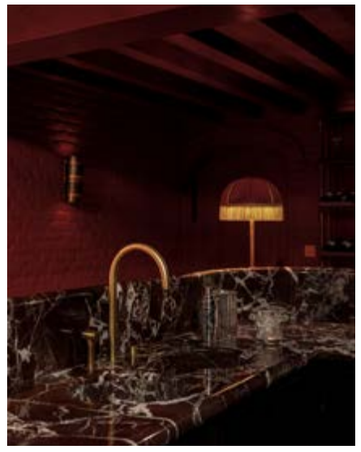

Kunstcollectie en designiconen

Verder wordt het interieur van deze Damse hoeve aaneengeschakeld door verfijnd maatwerk, kunst uit de collectie van de bouwheer en opmerkelijke designiconen: van verlichting van het Parijse ontwerpersduo Garnier & Linker en het Londense CTO tot zitmeubilair van Molteni en Edra. De maatwerkkeuken vormt het kloppende hart van de woning. Het is de plek waar familie samenkomt rond gedeelde culinaire ervaringen en waar de schoonheid van natuurlijke materialen wordt gevierd. Hier combineerde Van Damme - Vandeputte maatwerk in donker notelaarhout met massieve, natuurstenen werkbladen van acht centimeter dik, zorgvuldig geselecteerd in Italië en Turkije. Het resultaat is een sublieme expressie van elegantie, die aan het wasbassin naadloos overgaat in de muur en zo de keuken een sculpturale uitstraling geeft.

Nachtclub in Parijse stijl

Op vraag van de bouwheer werd de kelder omgevormd tot een nachtclub met een Parijse cabaretsfeer. De architecten dompelden de ruimte onder in een rijk, monochroom rood palet. Het centrale pronkstuk is de bar, waar een marmeren werkblad harmonieus samengaat met hoogglanzend tropisch amarahout. De rode sofa, uitgevoerd door Collett & Victor volgens een ontwerp van Jean-Philippe Demeyer, roept de sfeer van het Parijs van de jaren twintig op en versterkt zo de theatrale beleving van de ruimte.

Over Van Damme - Vandeputte

Van Damme - Vandeputte architecten werd opgericht in 2018 en wordt geleid door Hannes Van Damme en Benoit Vandeputte. Het bureau bouwde in korte tijd een sterk en veelzijdig portfolio uit, met residentiële projecten en bedrijfsarchitectuur die steeds vertrekken vanuit de wensen van de opdrachtgever en de specifieke context van de locatie. De realisaties worden gekenmerkt door een uitgesproken gevoel voor huiselijkheid, verfijnde materialiteit en een sculpturale benadering van ruimte. Een sterke affiniteit met ambacht en toegepaste kunst loopt als een rode draad doorheen het oeuvre. In 2023 verscheen bij uitgeverij Luster de eerste monografie, Morphé, waarin de visie en het vroege oeuvre van het architectenduo werden gebundeld.

PARTNER CONTENT ARCHITECTEN VAN SEVEREN BV

Architecten Van Severen bv wil zich verder verdiepen in duurzame herbestemming en toekomstbestendige restauratie

Met Quinten, zoon van Luc en kleinzoon van Octaaf, achterkleinzoon van Frans en betachterkleinzoon van Octave, is vandaag al de vijfde generatie van architecten-bouwmeesters Van Severen sinds 1873 aan de slag. Het bureau telde de voorbije jaren een quasi constante bezetting van een 5-tal architecten, ingenieur-architecten en stagiairs. Dat is een bewuste keuze in functie van het kwaliteitsbeheer.

render door Rendoo

Tekst & Foto's: Architecten Van Severen bv

Doorheen de vele jaren is dit architectenbureau actief geweest op tal van domeinen zoals woningbouw, scholenbouw, de industrie en diverse andere domeinen. Eén tak was de voorbije dertig jaar evenwel dominant: de grondige renovatie en restauratie van erfgoed. Met een jong team zet het kantoor de komende jaren meer dan ooit in op continuïteit binnen deze sector.

"Dat we niet alleen typische **exterieur- en interieurrestauraties van kerken** begeleiden, maar ook de integrale studie aannemen om oude gebouwen en beschermde monumenten te renoveren en tevens energie-efficiënter te maken, steunt op onze jarenlange ervaring in diverse domeinen. Door het onderzoek en de studie van bouwtechnieken die werden toegepast bij oude en minder oude projecten proberen we steeds technische oplossingen op maat aan te leveren. Bij verbouwingen en renovaties betekent dit ook vaak ontwerpen 'on site' en snel inspelen op technische uitdagingen. Het verbouwen van zeventiende-eeuwse woningen vergt immers een andere aanpak dan het renoveren van een pand uit de twintigste eeuw. Het enorm brede scala van technische verschillen en evoluties maakt het voor ons boeiend", verklaart Quinten Van Severen.

Budgetgetrouw

Ontwerpen en creëren zijn in de architectuurwereld facetten die terecht vaak in de spotlights worden gezet. Een aspect dat echter vaak veel minder belicht wordt maar volgens de architecten minstens zo belangrijk is, is het **budgetgetrouw** uitvoeren van een opdracht.

Bij een (openbare) aanbesteding wordt niet altijd gekeken of referentieprojecten binnen het budget werden uitgevoerd. Wanneer onverwachte aspecten - zeg maar meerwerken - lastig te beheersen zijn, kan een nauwkeurige opvolging helpen. Dit laatste is voor ons dus heel belangrijk. We dienen een project van A tot Z te kunnen volgen, óók de aspecten van partners zoals studiebureaus stabiliteit, technieken en EPB", beklemtoont de architect.

Architectuurprojecten en restauraties of renovaties in het bijzonder zijn soms ongewild langdurige projecten, zelfs wanneer niet gewacht moet worden op subsidiëring. Het is volgens hem dan ook vaak interessant om binnen de projectdefinitie te anticiperen op technologische evoluties. "Een voorbeeld hiervan is de herbestemming van het **Provinciaal Hof op de Grote Markt van Brugge**. Tijdens de herinrichting van het inkomgeheel konden we (binnen budget) overschakelen van een oorspronkelijk voorziene hydraulische lift naar een onderhoudsvriendelijkere en snellere elektrische lift omdat tijdens de werken een lift met uitloophoogte van amper 2,60 m beschikbaar werd", licht Luc Van Severen toe.

foto Luc Van Severen

"Voor dit project in opdracht van het Provinciebestuur van West-Vlaanderen dienden we aan strenge voorwaarden van het Agentschap Onroerend Erfgoed te voldoen, maar ook aan die van de stad Brugge, haar 'Raadgevende Commissie Stedenschoon' én Unesco Werelderfgoed. Ingrepen waren bijgevolg niet eenvoudig. Nietemin wordt dit gebouw nu door Inter (Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid) geduid als één van de topreferenties op het vlak van toegankelijkheid", merkt hij op.

Restauratieprojecten voor de private markt vormen volgens hem vaak een nog stevigere uitdaging omdat de commerciële en financiële druk doorgaans groter is. "Voor privé-investeerders dienen we de subsidiereglementering van de Vlaamse overheid meestal af te stemmen op een striktere planning. Dankzij onze frequente contacten met erfgoedconsulenten en de kennis van de regelgeving terzake krijgen deze bouwheren een vlotte medewerking van het Agentschap Onroerend Erfgoed" verduidelijkt de architect.

Zo'n samenwerking biedt soms ook onverhoopte voordelen. Zo kan de **herbestemming van het arsenaal uit 1825 aan de Zuidlaan in Dendermonde** genieten van een extra subsidiepot van 200% t.o.v. de klassieke betoelaging binnen de oproep 'Wonen in Erfgoed'. Dit 'bomvrije' militaire complex in twee bouwlagen met muren tot 3 meter dik maakte deel uit van de Wellingtonbarrière of vestingsgordel rond de stad Dendermonde en wordt nu omgebouwd tot een complex met elf wooneenheden. Opvallend bij dit project is ook dat het Agentschap Onroerend Erfgoed eveneens duurzame energetische maatregelen subsidieert.

"Dit project liet ook toe om hedendaagse architectuur te integreren zonder daarbij de eigenheid van het project te schaden. Amper 5% van het baksteenvolume moest immers aangepast worden in functie van circulatie en brandveiligheid."

"Het project toont dat constructief overleg met alle betrokken partijen een hedendaagse omgang met erfgoed mogelijk maakt. Het Agentschap Onroerend Erfgoed is ondanks zijn ietwat strenge reputatie toch meegaand en vormt vaak zelfs een ondersteunende partner die het architecturale gesprek aangaat met ontwerpers en opdrachtgevers. Een monument in onbruik is immers ten dode opgeschreven", merkt Quinten Van Severen op.

"2027 wordt voor ons een feestjaar. Het verderzetten van een bureau met geschiedenis is enorm spannend. Met respect voor het verleden en een eigentijdse blik op de toekomst nemen we de fakkel over", besluit Quinten.

Architecten Van Severen bv
Lodewijk Dosfelstraat 30
9200 Dendermonde
België

+32 52 21 32 55
info@architectenvs.be
www.architectenvs.be

PARTNER CONTENT MAPEI

Mapei: Van basis tot afwerking!

Renovatie vraagt om oplossingen die verder gaan dan de zichtbare afwerking. Een duurzaam resultaat begint bij de juiste ondergrond en een systeem waarin alle lagen optimaal samenwerken. Op Reno Summit ontdek je oplossingen voor de volledige renovatieopbouw: van vloer tot gevel.

Tekst & Foto's: Mapei

Sterke basis

Elke vloer begint bij een correcte ondergrondvoorbereiding. Chape-, herstel- en egalisatiesystemen creëren een stabiele en vlakke basis voor elke verdere afwerking. Zo krijgt elke vloer de fundering die hij verdient.

Tegels, perfect verlijmd

De juiste tegellijm maakt het verschil. Van klassieke toepassingen tot grootformaattegels: aangepaste lijmsystemen zorgen voor een betrouwbare hechting en een duurzame plaatsing, afgestemd op ondergrond en toepassing.

Parket met vertrouwen

Hout leeft. Daarom vraagt parket om een lijmsysteem dat sterke hechting combineert met de nodige flexibiliteit. Zo blijft de vloer duurzaam én comfortabel, ook wanneer het hout van nature beweegt.

Glad tot in detail

Bij soepele vloerbekledingen zoals PVC, vinyl en linoleum is een perfect vlakke ondergrond essentieel. Egalisatie en aangepaste verlijming zorgen voor een strak resultaat en een vloer die optimaal tot zijn recht komt.

Naadloos design

Gietvloeren combineren een hedendaagse uitstraling met functionaliteit. De juiste systeemopbouw – van voorbereiding en primer tot egalisatie en eindlaag – vormt de basis voor een kwalitatieve, duurzame afwerking.

Verder dan de vloer

Renovatie stopt niet aan de plint. Met ETICS-gevelsystemen worden isolatie, bescherming en esthetiek geïntegreerd in één oplossing. Van isolatie en wapeningsmortel tot net en eindafwerking: elke laag telt.

Beton opnieuw sterk

Ook betonherstelling vraagt om een doordachte aanpak. Geschikte herstel- en beschermingssystemen herstellen beschadigd beton en helpen de constructie opnieuw duurzaam te beschermen.

Eén totaaloplossing

Van chape tot gietvloer, van tegellijm tot parketlijm en van ETICS tot betonherstelling: Reno Summit brengt oplossingen samen voor de renovatie van vandaag.

Eén sterke basis.
Eén geïntegreerde aanpak.
Een duurzaam resultaat.

MAPEI
LIJMEN · KITTEN · CHEMISCHE PRODUCTEN VOOR DE BOUW

Mapei Benelux NV
Rue de l'avenir 40
4460 Grace-Hollogne
België

+32 04 2397070
mapei@mapei.be
www.mapei.be

ACTUA

Ruim 60% van de kerken in Vlaanderen komt in aanmerking voor neven- of herbestemming

Een vijfde van de Vlaamse parochiekerken kreeg de afgelopen jaren een andere invulling. Uit de analyse van de toekomstplannen voor de Vlaamse kerken blijkt dat er voor minder dan 3% van de kerken nog een exclusief religieuze toekomst gezien wordt. “Bij 6 op de 10 kerken wordt een her- of nevenbestemming overwogen”, meldt Vlaams minister van Binnenland Hilde Crevits.

Tekst: Wim Vander Haegen

In 2025 moesten alle Vlaamse gemeenten, de kerkfabrieken en de bisdommen een gezamenlijk kerkenbeleidsplan opmaken voor de toekomstige bestemming van de parochiekerken. Alle kerkenbeleidsplannen werden goedgekeurd door de bisschop en het gemeentebestuur en zijn vastgelegd in een gemeenteraadsbesluit.

Het Platform Toekomst Parochiekerken maakte, in opdracht van minister Crevits, een grondige analyse van alle ingediende kerkenbeleidsplannen. De analyse biedt een inzicht in de tendensen en toekomstplannen van de gemeenten en kerkfabrieken. Via het Platform Toekomst Parochiekerken ondersteunt Vlaanderen hen in het neven- of herbestemmen van parochiekerken. Er worden elke bestuursperiode vanuit Vlaanderen ook middelen voorzien voor de ondersteuning van zulke projecten. Ook lokale besturen en provincies ondersteunen kerkfabrieken bij her- en nevenbestemmingsprojecten via subsidies en inhoudelijke begeleiding.

Parochiekerken vandaag: meer dan enkel vieringen

Het aantal parochiekerken in Vlaanderen daalde de afgelopen 10 jaar met een tiende. Er zijn in Vlaanderen zo’n 1.600 parochiekerken, waarvan zo’n 300 in elke provincie en gemiddeld 5 à 6 kerken per gemeente. In 2013 waren dat er nog 1786. Daarvan hebben sinds 2013 zo’n 377 parochiekerken (21%) al een sterk gewijzigde invulling gekregen: in 206 kerken is er sprake van een nevenbestemming. Dat houdt in dat het kerkgebouw naast de oorspronkelijke religieuze functie (de eredienst) ook voor andere, vaak maatschappelijke of culturele activiteiten wordt gebruikt. Het aantal kerkgebouwen dat een volledig nieuwe invulling kreeg, ligt lager: 171 parochiekerken werden sinds 2013 aan de eredienst onttrokken. Bij de meesten daarvan gaat het om een herbestemming.

In totaal werden aan de hand van de kerkenbeleidsplannen 1527 kerken in Vlaanderen geanalyseerd, waarvan ongeveer de helft eigendom is van de gemeenten, de andere helft van de kerkfabrieken. In meer dan vier op de vijf van de 1527 kerken vinden op vandaag eucharistievieringen of gebedsdiensten plaats. Van deze kerken wordt slechts 20% enkel en alleen voor liturgische diensten gebruikt. Bij de grote meerderheid (80%) gebeurt vandaag dus meer dan enkel vieringen of diensten. Er gaan ook andere activiteiten door van bijvoorbeeld gemeenten, scholen, cultuurorganisaties of verenigingen. Het toont dat vormen van mede- of nevengebruik van parochiekerken een concrete realiteit op het terrein is.

Toekomst van kerken

De kerkenbeleidsplannen vormen een formele afstemming tussen de kerkelijke en de burgerlijke overheid over de toekomstige mogelijkheden voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken. Uit de analyse blijkt dat de huidige besturen overwegen om 6 op de 10 kerken te her- of nevenbestemmen. Dat is opvallend meer dan de resultaten uit een studie naar de kerkenbeleidsplannen van Parcum in 2021.

De verhouding tussen neven- en herbestemmingen zijn ongeveer gelijk:

- 12% overweegt nevenbestemming als enige optie
- 15% overweegt herbestemming als enige optie
- de overige 33,5% onderzoekt nog of het neven- of herbestemming wordt, of dat het bij culturele valorisatie of religieus medegebruik blijft.
- 7 kerken worden in overweging genomen voor gedeeltelijke sloop, 2 voor volledige sloop. Zo wordt in Maasmechelen de herbestemmingsopties onderzocht om de ‘Maagd der Armenkerk van Mariaheide’ volledig te slopen in functie van nieuwbouwontwikkeling en zal de Heilig Sacramentkerk te Berchem effectief volledig gesloopt worden om vanaf 2027 plaats te maken voor een sociaal nieuwbouwproject van de sociale woonmaatschappij ‘Woonhaven Antwerpen’.
- Bij 441 kerken (28,8%) is herbestemming minstens ‘een’ optie, waarvan 64 in West-Vlaanderen, 89 in Oost-Vlaanderen, 75 in Vlaams-Brabant, 94 in Antwerpen en 199 in Limburg.

Beweging in het veld

Algemeen tonen de kerkenbeleidsplannen een duidelijke en structurele evolutie naar een nieuw evenwicht in het gebruik van de kerkgebouwen in Vlaanderen. De meeste gemeenten hebben nog geen toekomstige invulling voor ogen. Een vijfde heeft wel al een idee en zegt de kerk te willen herbestemmen in functie van cultuur of de lokale gemeenschap. De kerkenbeleidsplannen formuleren voor elke Vlaamse kerk een intentie voor de toekomstige bestemming ervan, die ofwel tijdens de huidige bestuursperiode (2025–2031) of op langere termijn verder wordt geconcretiseerd. De uitdaging voor de lokale besturen en hun kerkfabrieken ligt in het omzetten van deze intenties naar duurzame realisaties. Dat vraagt om een verdere uitwerking tot concrete plannen met bijhorende budgetten en begeleiding. Het Platform Toekomst Parochiekerken biedt hierbij professionele ondersteuning aan de gemeenten en de kerkfabrieken.

Ontmoeting en verbinding

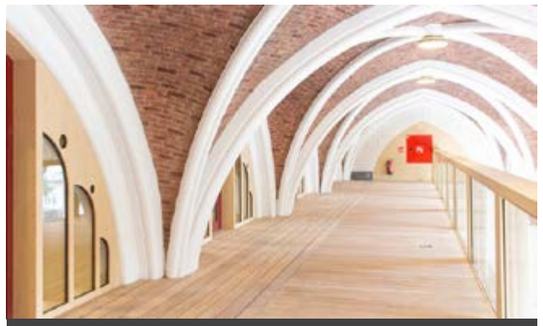
“Gemeenten waren verplicht om in samenwerking met kerkfabrieken en bisdommen een kerkenbeleidsplan op te maken en in te dienen bij Vlaanderen”, geeft Vlaams minister van Binnenland Hilde Crevits aan. “We hebben daardoor een goed zicht op de toekomstplannen. De lokale besturen en de kerkfabrieken worden op die manier ook gestimuleerd om gezamenlijk na te denken over de toekomst van de kerken op hun grondgebied. Kerkgebouwen situeren zich vaak in het hart van een gemeenschap en bieden heel wat potentieel om in te zetten op ontmoeting en verbinding. Tegelijk vragen ze, omwille van hun omvang en bijzondere aard, grote inspanningen op vlak van onderhoud en middelen, maar ook op het vlak van engagement binnen de lokale geloofsgemeenschap. Daarom moedigen we het vanuit Vlaanderen aan om zinvol na te denken over bestemming van onze kostbare kerken. Lokale besturen of kerkfabrieken die een nieuwe bestemming of een nevenbestemming aan hun kerk willen geven, kunnen rekenen op steun vanuit Vlaanderen.”

De volgende stap

“We zien dat kerkfabrieken zich steeds meer openstellen voor multifunctioneel gebruik, neven- of herbestemming en we juichen dit toe”, stelt Mgr. Lode Aerts namens de Vlaamse Bisschoppen. “We beseffen dat dit enkel kan dankzij de inzet van vele vrijwilligers. Kerkgebouwen hebben een emotionele waarde in een buurt, ook voor niet-kerkgangers, en daarom moet er bij herbestemming gewerkt worden aan constructieve oplossingen die zowel gelovigen als niet-gelovigen ten goede komen. De kerkfabrieken en de bisdommen zetten zich hier steeds meer voor in.”

“De gemeenten hebben samen met de kerkfabrieken en bisdommen intensief gewerkt aan toekomstplannen voor de parochiekerken”, besluit Wim Dries (VVSG). “De volgende stap is om die plannen in uitvoering te brengen. De financiële uitdaging is echter groot; een gemeente kan dit niet altijd alleen dragen. Daarom kijken we ook naar andere spelers, zowel uit de privé als uit de publieke sfeer, om de plannen samen te concretiseren.”

> “Kerkgebouwen situeren zich vaak in het hart van een gemeenschap en bieden heel wat potentieel om in te zetten op ontmoeting en verbinding. Tegelijk vragen ze, omwille van hun omvang en bijzondere aard, grote inspanningen op vlak van onderhoud en middelen, maar ook op het vlak van engagement binnen de lokale geloofsgemeenschap.
>
> Hilde Crevits
> Vlaams minister van Binnenland

Stad Gent - Heilig Hartkerk in Gent na herbestemming

ARTIKEL

Circulair erfgoed: herbestemming als duurzaamheidsstrategie

Het meest circulaire gebouw is het gebouw dat al staat. Wie een erfgoedpand een nieuwe functie geeft, bewaart niet alleen historische waarde, maar ook de materialen, de grijze energie en de koolstof die al in muren, balken en gewelven vastzitten. Toch blijft die logica in de praktijk vaak onderbenut. Kerken lopen leeg, hoeves en industriële sites verloederen, en beschermde panden raken zonder gebruiker in een neerwaartse spiraal van uitgesteld onderhoud. Dit artikel brengt de risico's in kaart, vertaalt het begrip 'circulair erfgoed' naar de dagelijkse praktijk van een ontwerpteam en zet de officiële spelregels voor herbestemming op een rij.

Tekst: Wim Vander Haegen

Risico's van leegstand en verval

Het grootste risico voor erfgoed is niet de ouderdom van een gebouw, maar het ontbreken van een gebruiker. Zodra een pand zijn functie verliest, verdwijnt ook de dagelijkse zorg, en begint een spiraal die moeilijk te keren is. Het risico is het grootst bij:

- **Religieus erfgoed**: kerken, kloosters en kapellen verliezen hun oorspronkelijke functie het snelst. In Brussel wijst het aartsbisdom erop dat niet het aantal kerken, maar hun omvang het probleem is, zeker wanneer ze geklasseerd zijn.
- **Kastelen en molens**: Monumentenwacht stelt vast dat deze types er gemiddeld slechter aan toe zijn dan woningen, kerken en kapellen.
- **Grote, functiegebonden typologieën**: hoeves, fabriekshallen en kloostercomplexen hebben volumes en structuren die op één gebruik zijn afgestemd, wat een nieuwe functie moeilijker maakt.
- **Erfgoed in publieke handen**: volgens dezelfde monitor wordt erfgoed van openbare besturen minder goed onderhouden dan dat van kerkraden en bisdommen.

Er is helaas ook een 'blinde vlek'. Monitoring steunt vooral op gebouwen met een actieve eigenaar of beheerder. Het leegstaande pand zonder beheerder valt daar grotendeels buiten, en blijft zo onzichtbaar tot de schade groot is.

Hoe leegstand verval versnelt

- **Geen toezicht**. Een verstopte goot of losgeslagen lei wordt niet opgemerkt. Monumentenwacht-leden noemen werken aan daken, goten en afvoeren als de ingrepen met de meeste impact.
- **Vocht en structurele schade**. Kleine gebreken groeien uit tot schade aan dakstructuur, metselwerk en afwerking; de herstelkost stijgt snel.
- **Financiële kloof**. Subsidies dekken zelden alles. In Wallonië vallen technieken zoals liften of elektriciteit volgens de AWaP buiten de restauratiesubsidies.
- **Programmatische druk**. Wanneer de businesscase niet sluit, schuift de bestemming op. In Ukkel bijvoorbeeld moest een kerk die voor sociale woningen bedoeld was, omwille van de kosten naar hoogstandige woningen.
- **Sloopreflex**. Hoe langer een pand leegstaat, hoe sterker het argument dat herstel 'niet meer rendabel' is, en hoe groter het verlies aan historisch materiaal en ingebedde koolstof.

Hoeves, fabriekshallen en kloostercomplexen hebben volumes en structuren die op één gebruik zijn afgestemd, wat een nieuwe functie moeilijker maakt

Hoe langer een pand leegstaat, hoe sterker het argument dat herstel 'niet meer rendabel' is

Tijd als ontwerpparameter

Voor een ontwerpteam betekent dit dat de klok al loopt voor het eerste schetsontwerp. Een toestandsrapport en dringende instandhoudingswerken (dak dicht, afvoeren vrij, ventilatie, ...) horen bij de eerste fase van de opdracht, niet bij de uitvoering. De Verklaring van Leeuwarden (*) wijst bovendien op tijdelijk gebruik: het houdt het gebouw in goede staat en laat toe mogelijke nieuwe functies in de praktijk te testen.

Circulair erfgoed als beleidsraamwerk

'Circulair erfgoed' is geen afzonderlijke wet, maar het punt waar drie beleidslijnen samenkomen: erfgoedzorg (behoud, onderhoud, omkeerbaarheid), circulair bouwen (levensduurverlenging, hergebruik, levenscyclusanalyse) en het Europese klimaat- en kwaliteitskader. Voor een ontwerpteam betekent dat: de bestaande situatie is niet het vertrekpunt van een ontwerp, maar de eerste grondstof ervan.

De bouwstenen van het kader

Overzicht van de belangrijkste elementen van het kader, wat dat inhoudt en wat de gevolgen zijn voor het ontwerpteam:

Verklaring van Leeuwarden (ACE, 2018)

- **Kern**: herbestemming vermindert materiaalverbruik, bewaart grijze energie en beperkt stadsuitbreiding; ze past circulaire principes toe op de gebouwde omgeving.
- **Gevolgen**: multidisciplinair team vanaf de start, omkeerbare ingrepen, tijdelijk gebruik als test, kwaliteitsgerichte aanbesteding.

Onroerend Erfgoed – duurzaamheid

- **Kern**: erfgoed is intrinsiek duurzaam; duurzaamheid omvat materiaallevensduur, hergebruik, behoud van erfgoedwaarden en vakmanschap.
- **Gevolgen**: energiewinst zoeken via maatwerk, eerst de kwaliteiten van het gebouw benutten.

TOTEM (OVAM, Leefmilieu Brussel, SPW)

- **Kern**: Belgische LCA-tool van de drie gewesten, afgestemd op Europese normen.
- **Gevolgen**: varianten (behoud vs. vervangen, nieuwbouwvolume vs. inbreiding) kwantitatief vergelijken.

Herziene EPBD

- **Kern**: volgens Buildwise wordt de levenscyclusimpact verplicht voor nieuwbouw boven 1.000 m² vanaf 2028 en voor alle nieuwbouw vanaf 2030.
- **Gevolgen**: het koolstofargument voor behoud wordt meetbaar en vergelijkbaar met sloop-nieuwbouw.

Sloopopvolgingsplan (Vlaanderen)

- **Kern**: verplicht bij vergunningsplichtige sloop of ontmanteling boven 1.000 m³ (niet-residentieel) of 5.000 m³ (residentieel).
- **Gevolgen**: inventaris van vrijkomende materialen met het oog op hergebruik; ook relevant bij gedeeltelijke ontmanteling in een herbestemming.

Circulaire ladder voor erfgoed

De verschillende kaders leiden samen tot een duidelijke voorkeursvolgorde. Hoe hoger op de ladder, hoe meer materiaal, koolstof én erfgoedwaarde behouden blijft:

- **Onderhouden en in gebruik houden**: preventief onderhoud is de goedkoopste circulaire strategie; Monumentenwacht wijst op daken, goten en afvoeren als hefboom**.**
- **Herbestemmen met minimale ingreep**: het programma aanpassen aan het gebouw, niet omgekeerd.
- **Omkeerbaar toevoegen**: nieuwe volumes, vloeren of technieken als demonteerbare laag, zodat een volgende generatie opnieuw kan kiezen.
- **Materialen ter plaatse hergebruiken**: wat toch weg moet, wordt gerecupereerd en in hetzelfde project of dezelfde site ingezet.
- **Hergebruik elders of hoogwaardige recyclage** (via het sloopopvolgingsplan en de hergebruikmarkt).
- **Slopen**: pas als laatste optie, na een gedocumenteerde afweging.

Stad Genk - C-Mine (Genk): een voorbeeld van herbestemming

Abdij van Averbode - elevingscentrum Het Moment is geslaagde herbestemming van de voormalige dienstgebouwen en abdijhoeve

Kanttekening uit de erfgoedpraktijk: het afwegingskader van Stad Gent stelt dat 'het recupereren van authentieke elementen om ze in een andere context te hergebruiken meestal geen zinvolle erfgoedzorg is'. Materiaalhergebruik is dus geen vrijbrief om erfgoed te 'ontmantelen'.

Wat vraagt dit concreet van een ontwerpteam?

- Kennis vóór concept: bouwhistorisch onderzoek, waardestelling en een materialeninventaris vormen één dossier. Ze bepalen waar het ontwerp speelruimte heeft en waar niet.
- Programma laten volgen: test meerdere functies op de ruimtelijke logica van het gebouw (overspanningen, daglicht, draagvermogen) voordat de opdrachtgever zich vastlegt.
- Koolstof en erfgoedwaarde samen afwegen: gebruik TOTEM om varianten door te rekenen. Een LCA die de bestaande structuur als 'gratis' voorraad meetelt, maakt het behoudsscenario vaak zichtbaar sterker.
- Ontwerpen voor de volgende herbestemming: droge verbindingen, zichtbare en bereikbare technieken en een leesbaar onderscheid tussen oud en nieuw houden de ingreep omkeerbaar.
- Energie via maatwerk: Onroerend Erfgoed vraagt om eerst de kwaliteiten van het gebouw te benutten; standaardoplossingen zoals zware binnenisolatie kunnen bouwfysische schade en waardeverlies veroorzaken.
- Het team verbreden: restauratie-aannemer, stabiliteitsingenieur, bouwfysicus, hergebruikexpert en erfgoedconsulent horen in de ontwerpfase aan tafel, niet pas bij de uitvoering.

De officiële spelregels

Onroerend Erfgoed hanteert één rode draad: eerst onderzoeken, dan ontwerpen. De agentschapsvisie op herbestemming is zelfs vervat in de titel van haar handleiding. Daarnaast zegt het agentschap zelf dat verstandig omgaan met ruimte en bestaande materialen haast vanzelf tot hergebruik van erfgoed leidt — de circulaire logica zit dus al in het officiële discours.

Het traject in zeven stappen

- **Statuut nagaan**: is het pand beschermd, vastgesteld of enkel wetenschappelijk geïnventariseerd? Het statuut bepaalt de rechtsgevolgen, de toelatingsplichten en de toegang tot steun. De 'Erfgoedmonitor' legt uit dat de zorg- en motiveringsplicht bij vastgesteld erfgoed enkel voor overheden geldt, terwijl de rechtsgevolgen van een bescherming voor iedereen gelden.
- **Herbestemmingsonderzoek**: welke functie past bij het gebouw, welke aspecten eerst, welke partners? Voor beschermd erfgoed bestaat hiervoor een onderzoekspremie (zie website Agentschap Onroerend Erfgoed).
- **Bouwhistorisch en materiaaltechnisch onderzoek**: ook historisch, bouwtechnisch, materiaaltechnisch en stabiliteitsonderzoek komen in aanmerking voor de onderzoekspremie.
- **Vooroverleg**: Onroerend Erfgoed benadrukt het belang van vooroverleg met de erfgoedconsulent. Leg het herbestemmingsscenario vóór het voorontwerp voor.
- **Beheersplan**: voor complexe sites of gefaseerde ingrepen legt een goedgekeurd beheersplan de langetermijnvisie vast. Het is ook de sleutel tot bepaalde statuten, zoals ZEN-erfgoed (erfgoed zonder economisch nut).
- **Vergunning of toelating**: werken aan beschermd erfgoed vallen onder een vergunnings- of toelatingsplicht, mét advies van het agentschap.
- **Financiering en uitvoering** (zie het overzicht hieronder): kwaliteitseisen en een restauratie- of eindverslag horen bij premiedossiers.

Bijzondere regels voor kerken

Voor beschermde parochiekerken heeft Onroerend Erfgoed een eigen leidraad en traject. Het agentschap onderscheidt drie fasen: het 'kerkenbeleidsplan', het 'vastleggen van een nieuwe functie', en 'het ontwerp en de uitvoering'. Die fasen lopen niet noodzakelijk na elkaar; soms loont het om hergebruik al tijdens de opmaak van het beleidsplan te onderzoeken. Aandachtspunten:

- **Participatief traject**: het agentschap vraagt duidelijke mijlpalen en consensusbeslissingen, en stelt dat alles bespreekbaar moet zijn, ook de waardestelling en het beschermingsbesluit zelf.
- **Kerkelijk recht**: bij herbestemming naar louter profaan gebruik speelt ook het canoniek recht, onder meer canon 1222.
- **Koppeling aan het kerkenbeleidsplan**: de steun voor herbestemmingsonderzoek van beschermde katholieke kerken is gekoppeld aan de aanduiding in het kerkenbeleidsplan; controleer daarom eerst de actuele voorwaarden bij het agentschap.

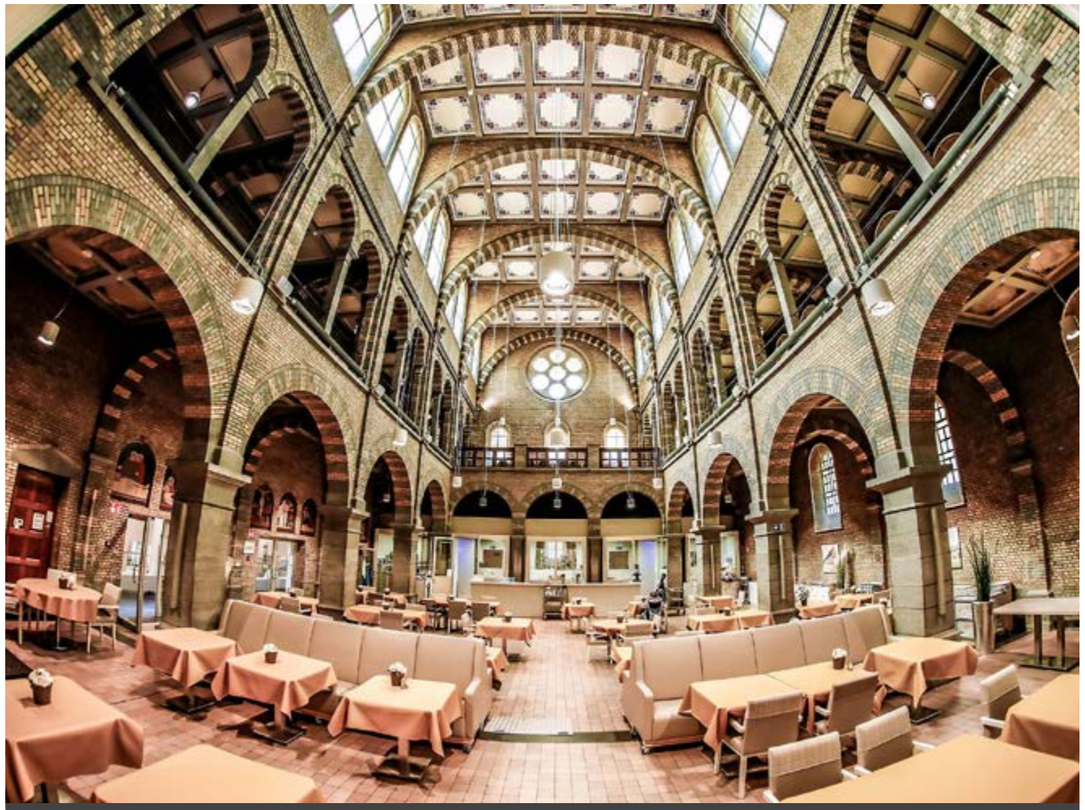
Vlaamse overheid - Vlaanderen beschikt sinds eind 2024 over één digitaal platform voor woningen en niet-residentiële gebouwen: de woningpas/gebouwenpas

Financiële instrumenten Vlaanderen

Onroerend Erfgoed beschikt over verschillende financiële instrumenten die elk een andere fase van een herbestemming ondersteunen. Een onderzoekspremie helpt het voorafgaande onderzoek te financieren, een erfgoedpremie ondersteunt de eigenlijke erfgoedwerken, en een erfgoedlening kan ingezet worden voor herbestemmingswerken en nieuwbouwingrepen. Voor de businesscase is dat onderscheid belangrijk: erfgoedwerken en nieuwe functionele ingrepen worden op een andere manier ondersteund en horen dus apart begroot. Bedragen, percentages en voorwaarden worden regelmatig bijgestuurd. Raadpleeg daarom bij de start van elk project de actuele regeling bij Onroerend Erfgoed, en betrek de erfgoedconsulent vroeg bij de financieringsvraag.

Provincie Oost-Vlaanderen - De voormalige Sint-Jozefskerk in Lokeren, die nu dienstdoet als buitenschoolse kinderopvang, werd geselecteerd als finalist voor de Oost-Vlaamse Erfgoedprijs 2025

KU Leuven - De Sint-Alfonsuskerk in Leuven werd omgevormd tot eetzaal van woonzorgcentrum Sint-Vincentius

Herbestemming is geen compromis tussen erfgoedzorg en duurzaamheid, maar een gemeenschappelijke strategie

Brussel en Wallonië in het kort

- **Brussel**: het erfgoedbeleid is een bevoegdheid van urban.brussels. Bij geklasseerde kerken moeten ingrepen volgens een jurist van Urban de erfgoedkenmerken, het waardevolle meubilair, het binnen- en buitenvolume en de leesbaarheid van het geheel respecteren: de maat van schip en transepten moet voelbaar blijven. Ook voor niet-geklasseerde kerken gelden regels, zij het minder strenge.
- **Wallonië**: het Waals erfgoedwetboek (CoPat) organiseert werken aan geklasseerde goederen via opeenvolgende réunions de patrimoine met de AWaP — in wezen een verplicht vooroverleg. Zoals eerder aangegeven dekken (volgens de AwaP) restauratiesubsidies geen installaties zoals liften of elektriciteit. Plan die installaties dus vanaf het begin als afzonderlijke kostenpost in.

Besluit

Herbestemming is geen compromis tussen erfgoedzorg en duurzaamheid, maar een gemeenschappelijke strategie. Leegstand is daarbij de grootste bedreiging: elke maand zonder gebruiker vergroot de schade, de kosten en de druk om te slopen. De instrumenten om die spiraal te doorbreken bestaan, van onderzoekspremie en erfgoedlening tot TOTEM en de Verklaring van Leeuwarden.

De grootste winst ligt in de volgorde van werken. Een ontwerpteam dat het bestaande gebouw eerst beveiligt, onderzoekt, waardeert en inventariseert, en pas daarna een programma en een ontwerp formuleert, maakt het behoudsscenario niet alleen erfgoedkundig, maar ook koolstof- en kostenmatig verdedigbaar.

ONZE GROOTSTE WERF: DE TOEKOMST.

Elke dag bouwen we verder aan de toekomst.
Afgesproken!

STRABAG
WORK ON PROGRESS

PARTNER CONTENT STRABAG BELGIUM

BMW bouwt in Bornem aan de toekomst

Projectdetails

Opdrachtgever
BMW Belgium Luxembourg
Hoofdaannemer
STRABAG Belgium
Architect
VA-NG
Interieurarchitect
PUUR
Landschapsarchitect
OMGEVING
Studiebureau
IKP

BMW Group brengt op One Campus Belux in Bornem verschillende entiteiten samen in een flexibele en duurzame werkomgeving. STRABAG Belgium transformeert de hoofdzetel tot een toekomstgericht gebouw. De uitdaging: een veertig jaar oude kantoor- en magazijnsite vernieuwen zonder grootschalige sloop of uitbreiding.

Tekst: STRABAG Belgium
Renders: BMW Belgium Luxembourg

Bestaande kwaliteiten

Het renovatieproject van 6.000 m² vertrekt van wat er al is. Intrinsieke, maar onbenutte kwaliteiten van het oorspronkelijke gebouw, zoals de patiotuinen, zorgen voor daglicht en aangename uitzichten in de binnenruimtes. Door een deel van het magazijn open te werken, ontstaat The Gallery. Deze glazen verbinding fungeert als centrale inkom, ontmoetingsplek en evenementenruimte. Aan de bezoekerszijde sluit The Plaza erop aan, met het vrijgemaakte betonskelet als eyecatcher. De oorspronkelijke architectuur wordt subtiel geactualiseerd. Lichtkleurige metalen cassettes contrasteren met de strakke gordijngevels en versterken de horizontale geleding. De heldere structuur en afgeronde hoeken blijven herkenbaar.

Werkcomfort centraal

Het kantoorgebouw wordt ingericht volgens de principes van het Connected Workplace-concept van BMW Group. Klassieke structuren maken plaats voor activity based working, met zones voor concentratie, overleg en informele interactie. De integrale vernieuwing van de technieken en aandacht voor akoestiek ondersteunen die nieuwe werkvormen.

Door delen van het gebouw open te werken, komen bouwknopen die vroeger binnen lagen in de gebouwschil terecht. Dat vraagt doorgedreven engineering van gevels, aansluitingen en constructieve details. De gebouwschil wordt tegelijk opgewaardeerd, met aandacht voor thermisch en akoestisch comfort, luchtdichtheid, daglicht en zonnewinsten.

Ontwerp en uitvoering

Complexe renovatieprojecten als dit vragen een nauwe, interdisciplinaire samenwerking. Het design-and-buildtraject zet architecten, studiebureaus en uitvoerders al vanaf de ontwerpfase rond de tafel. Het STRABAG-projectteam en de specialisten van Central Services en Zentrale Technik vertalen daarbij ontwerpambities naar uitvoerbare details, met aandacht voor constructie, bouwfysica én bedrijfscontinuïteit, want de BMW-campus blijft tijdens de werken grotendeels operationeel.

Het resultaat is een doordachte transformatie van een bestaande site met oog voor de toekomst.

STRABAG
WORK ON PROGRESS

N.V. STRABAG Belgium S.A.
Noorderlaan 139
B-2030 Antwerpen
België

+3235404516
marketing-benelux@strabag.com
www.strabag.be

Stadsmagazijnen Antwerpen: beschermd pakhuis krijgt opnieuw maatschappelijke invulling

Verscholen tussen de Keistraat en Leguit, in het hart van het Antwerpse Schipperskwartier, staat een pakhuiscomplex dat decennialang een sluimerend bestaan leidde. De voormalige Stadsmagazijnen — gebouwd in 1876 naar ontwerp van stadsbouwmeester Pieter Dens — keren na een grondige restauratie en herbestemming terug als actief onderdeel van het stedelijke weefsel. Met de Vlaamse overheid, de stad Antwerpen en AG Vespa als bouwheer schuiven alle betrokken partijen samen aan tafel om dit beschermd monument een toekomst te geven die recht doet aan zijn verleden.

Tekst: Wim Vander Haegen

Een ensemble met karakter

De Stadsmagazijnen vormen een van de weinige bewaarde voorbeelden van een geïntegreerd stedelijk pakhuiscomplex uit de 19de eeuw. Het gebouw weerspiegelt het eclectische bouwen dat in die periode gangbaar was: symmetrische gevelcomposities geïnspireerd op de Vlaamse renaissance, rondboogpoorten met zorgvuldige omlijstingen en het gevelpaneel 'STADSMAGAZIJN' als beeldbepalend erfgoedelement. De langgerekte site met een open binnenplaats verbindt Keistraat en Leguit en getuigt van de eeuwenlange handelstraditie in het historische centrum van Antwerpen.

Typerend voor het complex is het afwisselende ritme van open en gesloten pakhuistraveeën. Die diversiteit in structuur en gebruik gaf het ensemble zijn karakteristieke flexibiliteit: ruimtes die ooit dienden voor opslag, overslag en ambacht, maar door die grote overspanningen en robuuste structuur uitstekend geschikt zijn voor een hedendaagse invulling.

Restauratie met respect voor het origineel

In augustus 2024 gaf de stad officieel het startschot voor de restauratiewerkzaamheden. De aanpak is gebaseerd op het principe dat de erfgoedwaarde het ontwerpkompas vormt: alleen wat de historische leesbaarheid belemmert, verdwijnt. Dat betekent concreet dat recente invulwanden, een bijbouw aan de inkom en een luifel op het binnengebied worden verwijderd. De storende elementen die in de loop der decennia werden toegevoegd, hebben de oorspronkelijke gevelopbouw vertroebeld. Door ze weg te nemen, wordt het ritme van open en gesloten traveeën opnieuw afleesbaar en treedt de bakstenen gevel opnieuw in dialoog met de aanpalende bebouwing.

De draagstructuur van de pakhuizen wordt eerst gestabiliseerd en hersteld, waarna de gebouwen weer- en winddicht worden gemaakt. Tegelijk worden nieuwe technieken en performante schiloplossingen ingewerkt om het complex bouwfysisch op te waarderen tot een volwaardig kantoorgebouw — zonder de grote overspanningen, zichtbare constructies en de typische magazijnlogica op te offeren. De open pakhuisdelen krijgen een nieuwe, terugspringende buitengevel, zodat hun open karakter voor de voorbijganger leesbaar blijft. Vensteropeningen en de historische kleurstelling worden daarbij maximaal gereconstrueerd.

Binnenplaats als groene long

Naast de restauratie van de gebouwen zelf wordt ook de langgerekte binnenplaats grondig heraangelegd. De bestaande verharding maakt plaats voor een deels groene ruimte met bomen, een betere waterhuishouding en herwerkte ondergrondse infrastructuur. Die ingreep sluit naadloos aan bij de ruimtelijke doelstelling om Antwerpse bouwblokken ‘vrij te maken’ en tegelijk kwalitatieve buitenruimte te creëren — een thema dat in het Ruimtelijk Uitvoeringsplan 2060 expliciet wordt opgelegd.

De graafwerken voor de nieuwe ondergrondse infrastructuur bieden meteen een kans voor archeologisch onderzoek. Verwacht wordt dat de bodem sporen kan bevatten van bewoning en ambachtelijke activiteit die mogelijk teruggaat tot de 10de eeuw. Zo wordt de herbestemming niet louter een bouwtechnische operatie, maar ook een documentaire daad die de stedelijke gelaagdheid van de site zichtbaar maakt.

Origin Architecture & Engineering

Origin Architecture & Engineering

Maatschappelijke bestemming als sluitstuk

De Vlaamse Regering kende al in mei 2019 een subsidie toe voor de sociale infrastructuur verbonden aan dit project. Na voltooiing worden de Stadsmagazijnen ingericht als kantoorgebouw met een uitgesproken publieke en maatschappelijke rol. Die bestemming is niet toevallig: het Ruimtelijk Uitvoeringsplan 2060 sluit wonen in de binnengebieden van dit type magazijnen bewust uit en wijst kantoren, maatschappelijke functies en parkeervoorzieningen aan als de gepaste herbestemmingen.

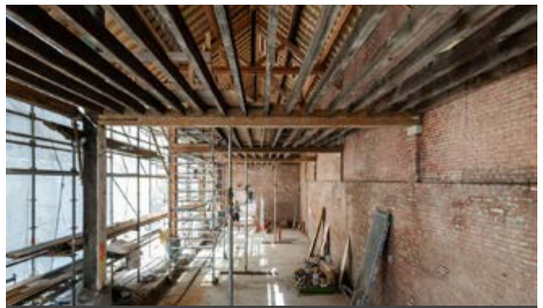
AG Vespa trad op als bouwheer, Origin Architecture & Engineering als ontwerper. De samenwerking tussen stad, Vlaamse overheid en de dienst Onroerend Erfgoed verliep zonder noemenswaardige frictie — een bewijs dat een zorgvuldig opgebouwd dossier, waarbij erfgoedzorg en hedendaagse functionaliteit van meet af aan werden verzoend, ook draagvlak creëert.

Model voor de toekomst

De Stadsmagazijnen tonen hoe een beschermd industrieel monument een tweede leven kan krijgen zonder zijn ziel te verliezen. Door de pakhuislogica te bewaren, de gevelopbouw te herstellen, de binnenplaats te vergroenen en het programma te enten op een reële maatschappelijke behoefte, worden de gebouwen opnieuw een actief onderdeel van het dagelijkse stedelijke leven in het Schipperskwartier. Het project bewijst dat erfgoedbescherming en eigentijds gebruik elkaar niet hoeven te bijten — integendeel, ze versterken elkaar wanneer het ontwerp vertrekt vanuit respect voor de bestaande structuur en haar verhaal.

Origin Architecture & Engineering

Lucid - De storende elementen die in de loop der decennia werden toegevoegd verdwijnen

PARTNER CONTENT LARES

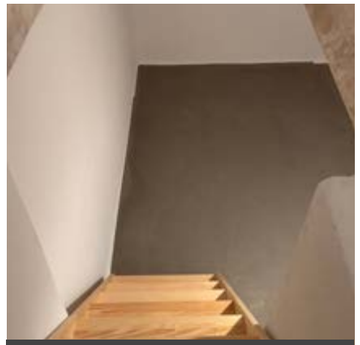
Lares® Solutions: expertise als basis voor gerichte oplossingen

Op de Reno Summit stelt Lares® Solutions twee producten voor die illustreren waar het jonge bedrijf voor staat: gespecialiseerde oplossingen voor vochtbestrijding en restauratie, gekoppeld aan meer dan 25 jaar ervaring in de bouwchemie.

Tekst & Foto's: Lares

U Top 2K zoutwerend membraan

MS Floor is een lichte, zelfnivellerende egaliseermortel

Lares® DSC 151 is een ontzoutingscompres voor baksteen en natuursteen (goedgekeurd door Buildwise en KIK)

De naam Lares verwijst naar de Romeinse huisgoden, beschermers van de woning. Niet toevallig dus dat vocht en de bescherming van gebouwen centraal staan in het verhaal van Lares Solutions. De onderneming werd opgericht door twee vakspecialisten met een lange voorgeschiedenis in vochtbestrijding, bouwchemie en de conservatie en restauratie van historisch erfgoed. Hun roots gaan terug tot de jaren negentig en FTB Restoration, een fabrikant van bouwchemicaliën die later werd overgenomen door een internationale Duitse groep.

Gericht gamma, gerichte expertise

Lares® Solutions kiest bewust voor een gespecialiseerd productgamma. Het bedrijf richt zich uitsluitend op professionele klanten en wil in de eerste plaats een technische partner zijn voor gespecialiseerde aannemers en bedrijven actief in vochtbestrijding en restauratie. Die keuze is volgens de oprichters essentieel: wanneer een vakman met een complex vochtprobleem of een specifieke restauratievraag wordt geconfronteerd, moet hij niet alleen kunnen terugvallen op een product, maar ook op de ervaring achter dat product.

Die filosofie vertaalt zich in een bewust afgebakend gamma. Lares® Solutions selecteert producten op basis van hun technische meerwaarde en werkt daarvoor zowel met eigen ontwikkelingen als met gespecialiseerde fabrikanten. Zo kan het verschillende technologieën en expertise combineren in plaats van zich te beperken tot één productfamilie.

MS Floor: waterdichte egalisatie

Een van de blikvangers op de Reno Summit is MS Floor, een lichte zelfnivellerende egaliseermortel voor kelders en andere vochtbelaste oppervlakken. In tegenstelling tot klassieke waterdichte egalines op cementbasis is MS Floor gebaseerd op een watergedragen kunstharsmortel. Daardoor wordt de klassieke krimp die ontstaat wanneer cementgebonden systemen hun aanmaakwater verliezen, sterk beperkt. Dat is belangrijk bij toepassingen waar waterdichtheid centraal staat: krimp kan immers leiden tot scheurvorming, onthechting en uiteindelijk een herhaling van het vochtprobleem. Volgens Lares® Solutions is MS Floor waterdrukbestendig en bovendien vlot verwerkbaar.

Lares® Stone: restaureren op maat van de steen

Binnen het restauratiegamma staat Lares® Stone in de kijker. Deze restauratiemortel werd ontwikkeld voor de herstelling van kalksteen en kalkzandsteen. Het onderscheid zit volgens Lares niet alleen in het afstemmen van de kleur, maar ook in de korrelstructuur en eigenschappen van de oorspronkelijke natuursteen. Dat is bijvoorbeeld relevant bij een grofkorrelige Euvillesteen: een te fijne restauratiemortel kan visueel afwijken en ook qua materiaalgedrag minder goed aansluiten.

Met verschillende korrelgroottes wil Lares® Stone opnieuw die technische en esthetische aansluiting mogelijk maken. Het resultaat is een restauratiemortel die niet alleen de kleur van de bestaande steen benadert, maar ook diens karakter en structuur respecteert.

Op de Reno Summit toont Lares® Solutions zo twee producten die de kern van zijn aanpak samenvatten: geen zo breed mogelijk aanbod, maar gerichte oplossingen, ondersteund door gespecialiseerde kennis en jarenlange ervaring.

Ontdek meer op laressolutions.com

LARES®

Lares Solutions BV
Technologiepark 82
9052 Gent-Zwijnaarde
België

info@laressolutions.com
www.laressolutions.com

LARES®

PRODUCTEN VOOR CONSERVATIE EN RESTAURATIE VAN HISTORISCH ERFGOED

- Minerale mortel voor natuursteenherstelling
- Similipleister
- Ontzoutingscompres
- Zoutbufferende pleister
- Steenversteviger
- Injectiecrème tegen opstijgend vocht (met Buildwise rapport A+A+A+)
- Afdichtingsmortel
- Tweecomponenten reactief afdichtingsproduct
- Curatief en preventief houtbehandelingsproduct

Buildwise

LARES®

Lares Solutions BV

Technologiepark 82 • B-9052 Gent-Zwijnaarde
info@laressolutions.com • www@laressolutions.com

ACTUA

Regie der Gebouwen voltooit restauratie Leuvense Poort aan park van Tervuren

Begin september 2026 rondde de Regie der Gebouwen de restauratie af van de Leuvense Poort, op de hoek van de Molenberglaan en de Gordaallaan in Tervuren. De restauratie van deze historische toegangspoort tot het park van Tervuren was mogelijk dankzij de financiële steun van de Nationale Loterij en haar spelers.

Tekst: Wim Vander Haegen
Foto © Regie der Gebouwen

De Leuvense Poort is een veelgebruikte toegang tot het park van Tervuren voor wandelaars en fietsers. De poort dateert van 1627 en werd ontworpen door architect Wenzel Coebergher. Ze maakt deel uit van de ommuring die in de eerste helft van de 17de eeuw, op vraag van aartshertogin Isabella, werd gebouwd rond het toenmalige kasteel en de Warande van Tervuren. Tussen 1625 en 1633 maakte de oorspronkelijke houten palissade plaats voor een bakstenen ommuring met tien poorten.

Beschermd als bouwkundig erfgoed

De Leuvense Poort is de enige oorspronkelijke poort die bewaard bleef en geldt als een belangrijk voorbeeld van vroegbarokke architectuur in Vlaanderen.

Een groot deel van de oorspronkelijke constructie en materialen van de Leuvense Poort bleef doorheen de eeuwen bewaard. De poort bestaat hoofdzakelijk uit baksteen en natuursteen (kalkzandsteen). Ze is beschermd als bouwkundig erfgoed.

Herstel van oorspronkelijk uitzicht

De restauratie was noodzakelijk, omdat de poort met ernstige stabiliteitsproblemen kampte. Zo waren er op verschillende plaatsen scheuren en loskomende stenen door waterinsijpeling, vorstschade en wortelgroei van planten. De Regie der Gebouwen liet de poort in 2021 stutten om de veiligheid van de voorbijgangers te garanderen in afwachting van de restauratie.

Bij de restauratie werd zoveel mogelijk gebruikgemaakt van de originele materialen en technieken om de Leuvense poort weer in zijn oorspronkelijke glorie te herstellen. De poort werd gereinigd en beschadigde stenen werden hersteld of vervangen. Alle voegen werden uitgeslepen en vervangen door een mortel op basis van kalk, zodat een betere vochthuishouding bekomen wordt.

De bovenkant van de poort werd volledig gedemonteerd en heropgebouwd om de stabiliteit te herstellen. Daarbij werden onder meer steenvolumes verlijmd, corroderende doken en ankers vervangen en een nieuwe eikenhouten latei geplaatst. Ook een deel van de omheiningsmuur van het park die was ingestort door een omgevallen boom, wat verderop, werd heropgebouwd. Deze dateert van dezelfde periode als de Leuvense Poort.

Project details

Project
Leuvense Poort, Tervuren

Eigenaar
Belgische Staat

Opdrachtgever
Regie der Gebouwen

Aannemer
Monument Renovation Technics nv

Duurtijd van de werken
November 2025 - September 2026

Kostprijs restauratiewerken
Ongeveer 260.000 euro, inclusief btw

ACTUA

Brussels Airport start renovatie van 33 passagiersbruggen in Pier A

Brussels Airport is een grootschalig renovatieproject gestart voor de passagiersbruggen in Pier A, de terminal die vluchten binnen de Schengenzone verwerkt. Alle 33 bruggen, die passagiers rechtstreeks vanaf de gate aan boord van het vliegtuig laten gaan, worden tegen 2031 opgewaardeerd. Het project wordt gefaseerd uitgevoerd om de impact op passagiers en luchthavenactiviteiten te beperken. De volledige investering bedraagt ongeveer 25 miljoen euro.

Tekst: Wim Vander Haegen

Aftakelende infrastructuur

De oudste bruggen dateren uit 2002, het jaar waarin Pier A officieel in gebruik werd genomen. Na bijna 25 jaar intensief dagelijks gebruik hebben verschillende technische en structurele onderdelen het punt bereikt waarop vernieuwing noodzakelijk is. Om precies te bepalen welke ingrepen nodig zijn, heeft de luchthaven elke installatie afzonderlijk laten beoordelen: voor elke brug is individueel vastgesteld welke onderdelen moeten worden gerenoveerd of vervangen.

Nieuw besturingssysteem en extra sensoren

De ingreep beperkt zich niet tot cosmetisch onderhoud. De installaties krijgen onder meer een nieuw besturingssysteem en extra sensoren, zodat grondafhandelaars ze efficiënter kunnen bedienen. Ook vloeren, ramen en andere onderdelen worden vernieuwd waar dat nodig blijkt. Met deze ingrepen wil Brussels Airport de bruggen niet alleen herstellen, maar ook technisch toekomstbestendig maken: na afronding moeten de bruggen klaar zijn voor minstens nog 15 jaar operationele inzet, met behoud van alle geldende veiligheids- en operationele normen.

Werkwijze

Opvallend aan de aanpak is dat de bruggen niet ter plaatse worden gerenoveerd. De beweegbare delen van de passagiersbruggen worden losgekoppeld van Pier A en vervolgens per uitzonderlijk transport naar de fabrikant gebracht. Daar volgt de eigenlijke revisie, waarna de brug terugkeert naar de luchthaven. Afhankelijk van de omvang van de werkzaamheden duurt de renovatie van een brug enkele maanden, waarna ze opnieuw naar Brussels Airport wordt getransporteerd en op haar oorspronkelijke locatie wordt geïnstalleerd.

Maximale operationele continuïteit

Met 33 bruggen tegelijk aanpakken zou de gatecapaciteit van Pier A ernstig onder druk zetten. Brussels Airport kiest daarom voor een strikt gefaseerde uitvoering: om voldoende capaciteit voor vluchten en passagiers beschikbaar te houden, worden maximaal drie passagiersbruggen tegelijkertijd gerenoveerd. Tijdens het zomerseizoen, wanneer meer reizigers van de luchthaven gebruikmaken, wordt dit aantal beperkt tot maximaal twee bruggen tegelijk. Die voorzichtige planning verklaart ook de lange projectduur: het volledige traject loopt over vijf jaar, met oplevering voorzien in 2031.

Investering in de reizigerservaring

Via deze investering wil Brussels Airport blijven inzetten op een hoogwaardige reizigerservaring voor de 25 miljoen passagiers die de luchthaven jaarlijks verwerkt. Pier A blijft daarmee, ook na bijna een kwarteeuw dienst, een volwaardige en betrouwbare schakel in de intra-Europese luchtvaartverbindingen vanuit Brussel.

Grootformaat porselein van Gigacer is de drijvende kracht achter projecten, van woonkamer tot luchthaven

Gigacer profileert zich als een Italiaanse specialist in grootformaat technische porseleinen platen die een sober ontwerp combineren met hoge duurzaamheid en milieuvriendelijkheid, een positionering die perfect aansluit bij het professionele publiek van Renoscripto in de Benelux-tegelbranche. Hun ambitie is om de voorkeurspartner te worden voor architecten en tegelprofessionals die op zoek zijn naar minimalistische, duurzame keramische oppervlakken voor renovatie- en nieuwbouwprojecten, van compacte badkamers tot complete luchthaventerminals.

Tekst & foto's realisaties: © Gigacer

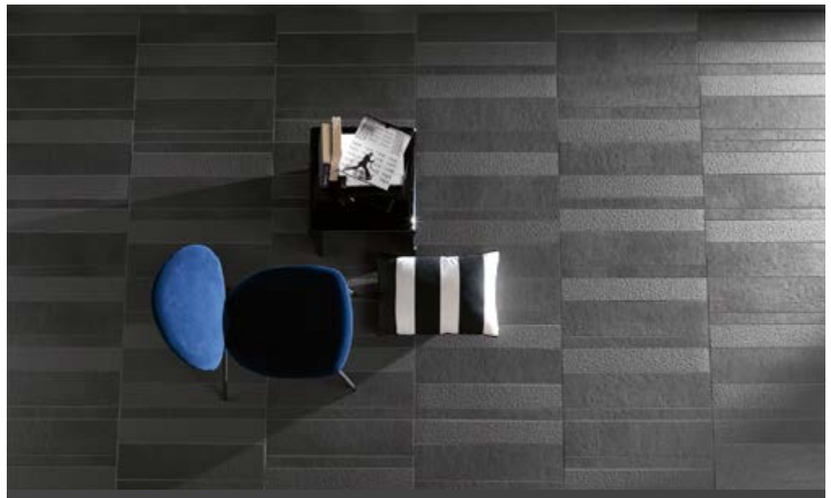
Voor Renoscripto-lezers die Gigacer nog niet kennen: hoe zou u het bedrijf voorstellen en waar staat het vandaag de dag voor?

"Gigacer werd rond 2007–2008 in Faenza opgericht met een heel duidelijk doel: het ontwikkelen van grote technische porseleinen platen voor de architectuur, te beginnen met het formaat 120×120 centimeter, dat op dat moment nog niet op de markt bestond. Ons logo verwijst nog steeds naar dit concept van een grote vierkante tegel die kan worden gesneden in modules zoals 60×120 en 60×60, allemaal afgeleid van dezelfde 'moedertegel'. Vandaag de dag zien we onszelf als specialist in minimalistische, hoogwaardige keramische oppervlakken voor architecten en veeleisende renovatieprojecten in markten zoals België."

Grote formaten als systeem

Grote technische platen vormen duidelijk de kern van uw concept. Wat biedt deze productiebenadering in de praktijk?

"We gaan uit van grote, halffabricaat porseleinen platen die we op voorraad houden en op bestelling in verschillende formaten zagen. Dit biedt ons twee belangrijke voordelen: we kunnen zeer snel reageren op projectaanvragen en we kunnen verschillende formaten in exact dezelfde tint leveren, omdat ze allemaal uit dezelfde batch komen. Voor architecten en tegelprofessionals betekent dit dat ze grote en kleine modules in één project kunnen combineren zonder zichtbare kleurverschillen, wat essentieel is voor minimalistische, doorlopende ontwerpen."

Concrete Collection

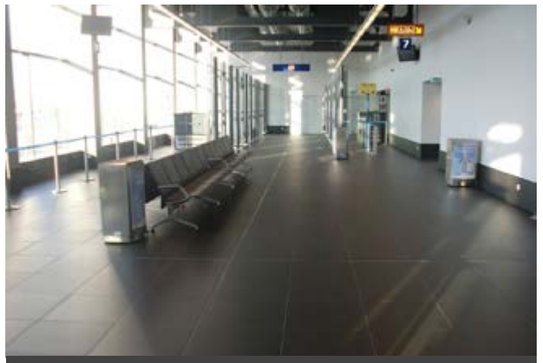
Veel fabrikanten bieden tegenwoordig grote formaten aan. Wat onderscheidt Gigacer op dat gebied?

"Een van onze belangrijkste onderscheidende factoren is dat we uitsluitend werken met gekleurde kleisoorten en helemaal geen glazuren gebruiken. Dit geeft onze tegels een door-en-door gekleurde uitstraling met een hoge slijtvastheid en een natuurlijke, minimalistische esthetiek. Tegelijkertijd investeren we fors in de manier waarop we de kleisoorten aan het oppervlak in lagen aanbrengen, zodat we rijke, architectonische texturen kunnen bieden in plaats van standaard 'zout-en-peper'-technische afwerkingen."

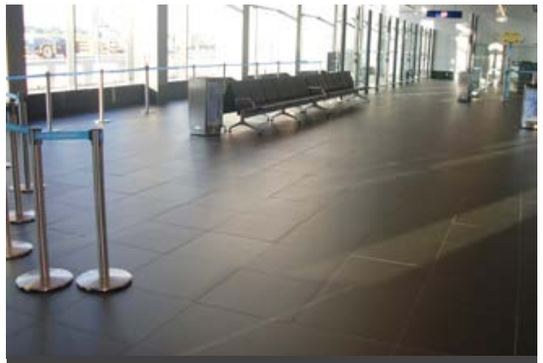
De Concrete-collectie als vlaggenschip

Kunt u een concreet voorbeeld geven van zo'n collectie?

"Ons Concrete-assortiment is waarschijnlijk het beste voorbeeld. Het bestaat uit 13 pure kleikleuren, die elk zijn ontwikkeld als een afzonderlijke kleisamenstelling in plaats van als een bedrukt of geglazuurd oppervlak. Voor elke kleur bieden we vijf verschillende texturen aan, waaronder gecertificeerde R11-afwerkingen voor buitengebruik, en sommige kleuren zijn verkrijgbaar in zowel 6 mm als 12 mm dikte met identieke oppervlakken, wat ontwerpers veel vrijheid geeft wanneer ze moeten jongleren met ontwerp, gebruik en budget."

Brussels Sotuh Charleroi Airport

Brussels Sotuh Charleroi Airport

Concrete Collection

Uw slogan luidt "van woonkamer tot luchthaven". Hoe slaagt u erin om zowel kleine interieurs als grote infrastructuren te bedienen?

"Het idee achter die slogan is dat ons technisch platform hetzelfde is, of u nu een kleine badkamer ontwerpt of een drukke luchthavenhal. In compacte keukens en badkamers zorgen grote formaten voor minder voegen en creëren ze zeer rustige, doorlopende oppervlakken, wat tegelprofessionals in een markt als België erg waarderen. Bij projecten met veel verkeer, zoals luchthavens, hotels of openbare gebouwen, zorgt de combinatie van door-en-door gekleurde keramiek, gestructureerde oppervlakken en gecertificeerde slipweerstand voor duurzaamheid en veiligheid op de lange termijn."

Welk type projecten ziet u als uw sterkste groeisector op het gebied van renovatie en herbestemming?

"We zien een groot potentieel in segmenten waar esthetiek en prestaties hand in hand moeten gaan: horeca, restaurants, hoogwaardige woningen en geselecteerde openbare projecten. De rode draad is dat ontwerpers op zoek zijn naar elegante, minimalistische oppervlakken die intensief gebruik kunnen weerstaan en er na vele jaren nog steeds goed uitzien. Wanneer een project zowel een sterk designstatement als een zeer robuuste keramische bekleding vereist, past Gigacer daar het beste bij."

Samenwerken met architecten en installateurs

Renoscripto richt zich zowel op architecten als op tegelprofessionals. Hoe werkt u doorgaans met hen samen tijdens de ontwerpfase?

"We investeren veel in direct contact met architecten en bestekschrijvers. Ons klantenserviceteam staat klaar voor zowel commerciële als technische vragen, en we leveren monsters en op maat gesneden stukken zodat ontwerpbureaus kleuren en texturen kunnen testen. Op onze website kunnen geregistreerde gebruikers texturen in hoge resolutie downloaden voor renderings, wat helpt om Gigacer-oppervlakken te integreren in visualisaties en digitale projectbestanden."

Grootformaat porselein kan voor sommige tegelzetters nog steeds intimiderend zijn. Heeft u te maken met misvattingen in de markt?

"Ja, tegelzetters zijn soms bang voor grote formaten, vooral vanwege het gewicht en de hantering. Dat is een van de redenen waarom we dunne tegels van 6 mm hebben ontwikkeld: ze zijn veel lichter, maar bieden een zeer hoge mechanische weerstand, zoals uit onze technische gegevens blijkt. In de praktijk zien we dat zodra installateurs ervaring opdoen met deze producten, ze al snel de voordelen waarderen op het gebied van snelheid, vlakheid en het verminderen van voegen, vooral bij renovaties."

Gigacer Service: maatwerk als pluspunt

U had het over Gigacer Service. Wat houdt dat precies in voor projectklanten?

"Gigacer Service is onze eigen werkplaats waar we alle verzoeken op maat afhandelen. We werken bijna als een steenhouwer: we zagen en bewerken platen tot speciale stukken, rondingen of maatwerkoplossingen voor bijvoorbeeld zwembaden, trappen of afwateringsdetails. Voor architecten en aannemers betekent dit dat ze zeer specifieke ontwerpideeën kunnen realiseren terwijl ze binnen één samenhangend keramisch systeem en bij één enkele leverancier blijven."

Duurzaamheid is een belangrijk thema op evenementen zoals de Reno Summit en in de Belgische renovatiesector in het algemeen. Hoe is duurzaamheid verankerd in de strategie van Gigacer?

"Onze filosofie 'alleen klei, geen glazuur' heeft al een sterke milieudimensie, omdat we met natuurlijke grondstoffen werken en extra glazuurchemicaliën vermijden. Bovendien zorgt onze vroege en voortdurende focus op dunne tegels van 6 mm voor een lager grondstofverbruik, minder energieverbruik bij het bakken en een lager transportgewicht. We zeggen graag dat duurzaamheid en kwaliteit in de keramiek hand in hand gaan: hoe duurzamer en stabieler een tegel is, hoe efficiënter en verantwoorder de productie ervan doorgaans is."

London East Quarter

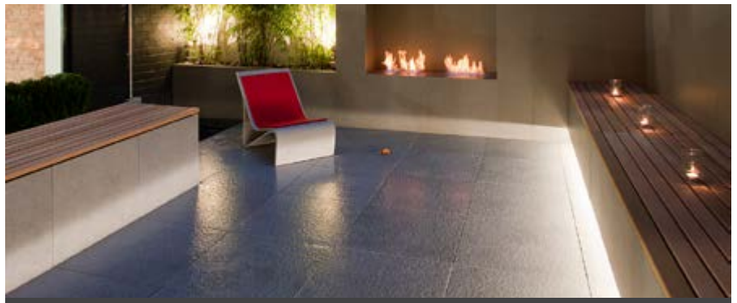
Een kernboodschap voor de lezers

Tot slot, als u Gigacer in één kernboodschap voor de professionele lezers van Renoscripto zou moeten samenvatten, wat zou die dan zijn?

"We zouden zeggen: duurzame, mooie en hoogwaardige keramische oppervlakken voor ambitieuze architecturale projecten. Ons doel is om milieuvriendelijke, elegante tegels aan te bieden waarmee ontwerpers en tegelprofessionals samenhangende ruimtes kunnen creëren – van een kleine badkamer tot een complete luchthaven – zonder in te boeten aan prestaties."

Pius Amrein - TGS architekten mall Zugerland

Terrazzo

Vecchia Canonica

Villa Privata

Tokyo

GIGACER

Gigacer
Via Caltagirone n.72
48018
Italië

+39 0546 637 111
info@gigacer.it
gigacer.it

ACTUA

Leuven rondt circulaire renovatie van stationsgebouw Wijgmaal af

Het historische stationsgebouw van Wijgmaal heeft opnieuw een toekomst. Na een grondige circulaire renovatie is het erfgoedgebouw officieel opgeleverd. De stad Leuven blies samen met Morgenbouwers vzw het leegstaande pand uit 1880 nieuw leven in met respect voor het historische karakter en een sterke focus op duurzaam bouwen. Morgenbouwers vzw neemt er haar intrek en later krijgen ook buurtbewoners en verenigingen er een plek. Zo krijgt een gebouw dat jarenlang leegstond opnieuw een actieve rol in de wijk.

Tekst: Wim Vander Haegen - Foto's © Mattia Swinnen by Morgenbouwers

Het stationsgebouw uit 1880 werd gerestaureerd tot een multifunctionele ontmoetingsplek en kreeg daarnaast een nieuwbouwuitbreiding met kantoorruimte. Bij het project werd gezocht naar een evenwicht tussen het respect voor de erfgoedwaarde van het gebouw, de huidige regelgeving en ambitieuze doelstellingen op het vlak van duurzaamheid en circulariteit. "Met deze renovatie geven we het iconische gebouw een nieuwe toekomst", zegt schepen van stadsgebouwen Christophe Stockman. "Het voormalige stationsgebouw stond jarenlang leeg, maar krijgt nu een bestemming als duurzame plek waar mensen samenkomen, werken en kennis met elkaar kunnen delen. We zijn dan ook bijzonder trots op de circulaire aanpak van dit project, waarbij maximaal is ingezet op hergebruik van materialen en duurzame technieken.

Erfgoed en duurzaamheid hand in hand

Bij de renovatie vormde circulariteit een rode draad doorheen het volledige project, van ruwbouw tot technieken en afwerking. Zo werden de welfsels zo geplaatst dat ze later kunnen gerecupereerd worden, kreeg steigerhout een tweede leven als gevelbekleding en werden technieken zo ontworpen dat ze eenvoudig aangepast, gedemonteerd en hergebruikt kunnen worden. Ook verschillende afwerkingsmaterialen, zoals tapijttegels, plinten, akoestische materialen en hout, werden hergebruikt. Dit project bewijst dat erfgoedbehoud en duurzaamheid perfect hand in hand kunnen gaan.

Nieuwe uitvalsbasis voor Morgenbouwers en ontmoetingsplek voor de buurt

De kantoorruimte in de nieuwbouwuitbreiding wordt verhuurd aan Morgenbouwers vzw, dat er zijn nieuwe uitvalsbasis voor duurzaam en circulair bouwen onderbrengt. "Als kennisorganisatie adviseren we anderen over circulair bouwen. Met het station van Wijgmaal hebben we die principes ook zelf in de praktijk gebracht", zegt Els Canini, directeur Morgenbouwers vzw.

Naast de kantoorruimte krijgt het stationsgebouw ook een uitgesproken buurtgerichte invulling. Op het gelijkvloers bevindt zich een ontmoetingsruimte voor ongeveer veertig personen. Op de eerste en tweede verdieping zijn twee vergaderlokalen ingericht voor telkens maximaal tien personen. Deze ruimtes zullen via het systeem van lokalenverhuur beschikbaar zijn voor inwoners, verenigingen en organisaties. "We wilden van het stationsgebouw opnieuw een levende plek maken voor de buurt", zegt Stockman. "Inwoners en verenigingen zullen er terechtkunnen voor vergaderingen, ontmoetingen en lokale activiteiten. Zo krijgt dit historische gebouw opnieuw een verbindende rol voor de inwoners van Wijgmaal."

Ook Morgenbouwers zal gebruikmaken van de gedeelde vergaderruimtes. Daarmee kiest de stad bewust voor multifunctioneel en efficiënt ruimtegebruik, waarbij lokalen gedeeld worden in plaats van exclusief toegewezen aan één organisatie.

Inrichting en opening volgen later

Het gebouw is intussen al in gebruik genomen. De stad werkt de inrichting en de omgeving de komende maanden verder af. In afwachting van de realisatie van de tunnel onder de spoorweg krijgt het plein alvast een tijdelijke kwaliteitsvolle inrichting.

Na de laatste afwerkingen organiseert de stad samen met Morgenbouwers een officiële opening voor buurtbewoners, partners en geïnteresseerden.

> **"Als kennisorganisatie adviseren we anderen over circulair bouwen; met het station van Wijgmaal hebben we die principes ook zelf in de praktijk gebracht**
>
> Els Canin
> Directeur Morgenbouwers vzw

CEMART®
ROCK SOLID FLOORS

CEMTOP
INDUSTRIËLE VLOEREN

CEMDECO
DECORATIEVE VLOEREN
MUREN EN MICROTOPPING

CEMDURE
ONDERVLOEREN
EGALINES

MINERALE VLOEREN
ONDER - EN AFWERKINGSLAGEN

EGALINE
Voor een perfect vlakke vloer en duurzame vloer.

DECORATIEVE VLOEREN
Stijlvolle afwerking met microcement.

STIJLVOLLE MUREN
Tijdloze afwerking met microtopping

COMING SOON:
CEMDURE ZERO
DE EERSTE CEMENTVRIJE EGALINE.

ROZENSTRAAT 5 B - 9810 NAZARETH - EKE +32(0)9 385 57 45
WWW.CEMART.EU

ACTUA

Stad Genk investeert in grondige renovatie en modernisering van gymhal

De Gymhal in SportinGenk, die inmiddels al tien jaar intensief in gebruik is, ondergaat binnenkort een grondige renovatie. Met deze investering van 350.000 euro wil de stad blijven inzetten op een veilige, kwalitatieve en toekomstgerichte sportinfrastructuur voor scholen, verenigingen en sportieve initiatieven.

Tekst: Wim Vander Haegen

De gymhal wordt dagelijks gebruikt door een breed scala aan gebruikers. De scholen Atlas College Genk en Don Bosco Genk maken er gebruik van voor hun lessen lichamelijke opvoeding, terwijl de stedelijke sportdienst er sportkampen en diverse activiteiten organiseert. De belangrijkste gebruikers zijn echter de turnverenigingen Desem-Harop en JeM Genk, die de infrastructuur dagelijks benutten voor trainingen en de voorbereiding op wedstrijden. Samen goed voor maar liefst 53.072 gebruiksuren op de gymvloer. Omgerekend is dat meer dan 6 jaar non-stop sporten. Dat zegt alles over hoe intens en waardevol deze ruimte is voor Genkse sporters.

Veiligheid als absolute prioriteit

Door het intensieve gebruik zijn een aantal onderdelen van de infrastructuur aan renovatie toe. Een belangrijk aandachtspunt is de valkuil, waar ernstige scheurvorming werd vastgesteld. Om de veiligheid van de gymnasten te garanderen, wordt de bestaande valkuil volledig verwijderd en heropgebouwd in een combinatie van een deels open en deels gesloten valkuil. Daarnaast wordt ook het doek van de trampoline, dat slijtage en gaten vertoont, volledig vervangen.

Verder werd vastgesteld dat er water aanwezig is in de betonnen kuilen van zowel de valkuil als de trampoline. Deze problematiek wordt structureel aangepakt in een afzonderlijk dossier dat opgevolgd wordt door de eigen technische dienst van de stad.

Modernisering en uitbreiding van de infrastructuur

Parallel met deze noodzakelijke veiligheidsingrepen wordt de gymhal ook inhoudelijk vernieuwd en gemoderniseerd. Zo wordt een wedstrijdturnvloer voorzien en worden nieuwe toestellen aangekocht, waaronder evenwichtsbalken, een rekstokinstallatie en een damesbrug. Ook worden twee klimtouwen geplaatst, die tot op vandaag nog niet aanwezig waren in de hal.

Daarnaast wordt de bestaande vierpuntslonge vervangen door een tweepuntslonge, worden achter de valkuilzone vaste muurbeschermingspanelen geplaatst en komt er een veiligheidsplatform voor de grote trampoline. Tot slot wordt ook de fasttrack volledig vernieuwd met een kwalitatief sterker en duurzamer doek.

Efficiëntere inrichting en hogere capaciteit

De werken gaan gepaard met een volledige herinrichting van de zaal, waarbij de toestellen logischer en efficiënter worden opgesteld. In combinatie met de uitbreiding van het aantal toestellen en de toevoeging van een wedstrijdturnvloer zorgt dit voor een hogere capaciteit en een beter gebruik van de beschikbare ruimte. Dat is noodzakelijk gezien de sterke groei van het aantal gymnasten bij de lokale turnverenigingen. “Met deze renovatie maken we een duidelijke keuze voor veiligheid, kwaliteit en toekomstgericht sporten,” zegt de schepen van Sport Kathleen Parthoens. “Onze turnverenigingen leveren sterk werk en kennen een mooie groei. Het is dan ook onze verantwoordelijkheid als stad om hen te ondersteunen met een infrastructuur die hen toelaat professioneel, veilig en met ambitie te blijven werken. Tegelijk blijft deze gymhal een belangrijke plek voor scholen en sportkampen.”

> “Met deze renovatie maken we een duidelijke keuze voor veiligheid, kwaliteit en toekomstgericht sporten
>
> Kathleen Parthoens
> Schepen van Sport, Genk

Investeren in sport, vandaag en morgen

Met deze investering bevestigt de dienst Sport haar engagement om te blijven investeren in veilige en kwalitatieve sportinfrastructuur en om de werking van de lokale sportverenigingen actief te ondersteunen. Tegelijk wordt ervoor gezorgd dat de gymhal ook in de toekomst optimaal kan worden gebruikt door scholen, sportkampen en clubs.

PARTNER CONTENT GEALAN

GEALAN versterkt zijn aanbod voor de Belgische projectmarkt

Gecertificeerde systemen, een strak design en digitale ondersteuning helpen architecten, studiebureaus en projectontwikkelaars bij de keuze en uitwerking van buitenschrijnwerk. Met een netwerk van lokale raamfabrikanten richt GEALAN zich op projecten in gans België.

Tekst & Foto's: GEALAN

GEALAN, fabrikant van pvc-profielen voor ramen, deuren en schuifsystemen, bouwt zijn aanbod voor de Belgische projectmarkt verder uit. Het bedrijf, dat sinds 2014 deel uitmaakt van de Duitse VEKA-groep, speelt daarmee in op de toenemende eisen inzake technische prestaties, duurzaamheid en architecturale vormgeving.

Zijn aanpak steunt op drie pijlers: certificering, ontwerpvrijheid en digitale ondersteuning. In combinatie met een nationaal netwerk van professionele raamfabrikanten wil GEALAN bouwprofessionals begeleiden van de eerste ontwerpkeuzes tot de uitvoering.

Certificering biedt houvast bij projectkeuzes

Technische prestaties en duurzaamheid wegen steeds zwaarder door bij de keuze van buitenschrijnwerk. Erkende certificeringen bieden architecten, studiebureaus en bouwheren daarbij extra houvast.

GEALAN veroverde als eerste fabrikant van pvc-profielen de zilveren status in het certificatieprogramma Duurzaam Schrijnwerk. Die erkenning onderstreept het belang van duurzaamheid en circulariteit in het aanbod.

Ook de Belgische ATG-certificeringen maken deel uit van de strategie. Het raamsysteem S 9000 beschikt al over een ATG-attest; voor het hefschuifdeursysteem S 9000 en het kleurprocedé GEALAN-acrylcolor® worden op korte termijn officiële goedkeuringen verwacht. Het GEALAN-LINEAR® systeem volgt in een latere fase.

Met deze uitbreiding wil GEALAN zijn partners meer zekerheid bieden bij de technische beoordeling en de specificatie van systemen voor uiteenlopende bouwprojecten.

GEALAN-LINEAR®: strakke vormgeving, sterke prestaties

Slanke profielen, rechte lijnen en minimalistische details sluiten aan bij de hedendaagse architectuur. Met het GEALAN-LINEAR® systeem biedt GEALAN een pvc-oplossing die deze vormgeving combineert met de vertrouwde voordelen van het materiaal.

Het systeem heeft een inbouwdiepte van 74 mm, een buitenkader met standaard middendichting en rechte profielhoeken. Dat resulteert in een strak gevelbeeld en slanke kader-vleugelcombinaties.

Naast de uitvoering met terugliggende vleugel is sinds begin dit jaar eveneens een variant met gelijkliggende vleugel beschikbaar. Die extra keuzevrijheid stelt architecten in staat om het buitenschrijnwerk beter af te stemmen op de gewenste uitstraling van het gebouw.

Naast het esthetische aspect blijven ook de technische eigenschappen belangrijk. Het systeem combineert een hedendaags design met de thermische isolatie en de gunstige total cost of ownership (TCO) die pvc kenmerkt.

Planersoftware brengt technische haalbaarheid vroeg in beeld

Een correcte technische uitwerking vanaf de ontwerpfase helpt om uitvoeringsproblemen en faalkosten te beperken. Met zijn Planersoftware ondersteunt GEALAN architecten, studiebureaus en andere voorschrijvers bij het beoordelen van de mogelijkheden en beperkingen van verschillende schrijnwerkconfiguraties.

De tool maakt het mogelijk om technische en esthetische keuzes al vroeg in het ontwerpproces te toetsen. Gebruikers kunnen o.m. waarden berekenen voor thermische isolatie, akoestische prestaties en statica.

Zo kunnen mogelijke knelpunten tijdig worden geïdentificeerd en kan het ontwerp beter worden afgestemd op de technische eisen van het project. Dat vergemakkelijkt de afstemming tussen architect, studiebureau en uitvoerende partners en draagt bij aan een vlotter bouwproces.

Haus van de Velden

GEALAN ontvangt als eerste PVC-profielproducent in België het certificaat Duurzaam Schrijnwerk Zilver

Een nationaal netwerk met lokale expertise

Ook de samenwerking met professionele raamfabrikanten vormt een belangrijk aspect van GEALANs beleid. Het bedrijf wil zijn systemen en technische expertise immers beschikbaar maken voor projecten in heel België.

Daarbij heeft het niet alleen aandacht voor Vlaanderen; ook in Wallonië en het Brusselse werkt GEALAN samen met professionele raamfabrikanten die de systemen lokaal assembleren. Zo worden de productkennis en technische mogelijkheden van de fabrikant gekoppeld aan de ervaring en expertise van lokale partners.

Op die manier kunnen architecten, studiebureaus en projectontwikkelaars voor hun projecten rekenen op een netwerk dat de volledige Belgische markt bestrijkt. De combinatie van systeemoplossingen, digitale hulpmiddelen en lokale vakkennis moet bijdragen aan een betere afstemming tussen ontwerp, technische vereisten en uitvoering.

Met deze aanpak positioneert GEALAN zich als een geschikte partner voor de Belgische projectmarkt, waar technische betrouwbaarheid, architecturale vrijheid en samenwerking tijdens het bouwproces steeds meer aan belang winnen.

GEALAN
Kraaivenstraat 25-16
5048 AB Tilburg
Nederland

info@gealan.be
+31135335008
www.gealan.be

Diest geeft begijnhofpoort nieuwe economische toekomst

Diest restaureert het historische poortgebouw van het begijnhof en geeft het een nieuwe, hedendaagse functie. Het monumentale gebouw uit 1671 wordt omgevormd tot een kleinschalig bedrijvencentrum met acht praktijklokalen. Daarnaast komen er multifunctionele ruimtes die kunnen worden gebruikt voor onder meer huisconcerten, lezingen en boekvoorstellingen. Zo wordt de instandhouding van een uitzonderlijk barok monument gekoppeld aan een nieuwe vorm van dagelijks gebruik.

Tekst: Wim Vander Haegen

Barokke toegangspoort

Het poortgebouw aan de Begijnenstraat vormt de monumentale toegang tot het begijnhof. Het gebouw dateert uit het derde kwart van de 17de eeuw en maakt deel uit van het beschermde begijnhof, dat sinds 1998 tot het UNESCO-werelderfgoed behoort. Het poortgebouw zelf is beschermd als monument sinds 1938. Het begijnhof is bovendien beschermd als cultuurhistorisch landschap.

De blikvanger is de rijk gebeeldhouwde zandstenen barokpoort. De korfboog wordt geflankeerd door twee gordelzuilen op neuten en bekroond door een gekornist hoofdgestel met het opschrift “BESLOTEN HOF / COMT IN MYNEN HOF / MYN SUSTER BRVIT / 1671”. Daarboven bevindt zich een nis met een Onze-Lieve-Vrouwebeeld, omgeven door festoenen, putti en klauwstukken. De Inventaris Onroerend Erfgoed omschrijft de vormgeving als een uitbundige, Rubensiaanse barokstijl. Aan de hofzijde bevindt zich een ijzerzandstenen korfboogarcade met een kleinere baroknis.

De poort is daarmee niet alleen een functioneel toegangselement, maar een belangrijk architecturaal onderdeel van het begijnhofensemble. De restauratie moet dan ook rekening houden met zowel de historische constructie als met de uitgesproken sculpturale detaillering.

Restauratie van binnen- en buitenzijde

De restauratie omvat zowel de buitenkant als de binnenzijde van het poortgebouw. Aan de buitenzijde worden onder meer de dakbedekking, regenwaterafvoeren, het baksteenparement, de natuursteen en het buitenschrijnwerk aangepakt. Binnen worden onder meer het schrijnwerk, de balkstructuren, vloeren en andere historische afwerkingen gerestaureerd of hersteld.

> **Nieuwe aanvullingen of herstellingen moeten technisch verenigbaar zijn met het historische materiaal en visueel terughoudend worden uitgevoerd**

Toerisme Vlaams-Brabant - De monumentale barokpoort vraagt om een bijzonder zorgvuldige behandeling

Bij een dergelijk monument is een correcte aanpak van vocht en waterafvoer essentieel. Dakbedekking, goten, afvoerbuizen en aansluitdetails bepalen in belangrijke mate de duurzaamheid van de gebouwschil. Vooral natuursteen en historische mortels zijn gevoelig voor langdurige vochtbelasting en vorst-dooicycli. Herstellingen moeten daarom afgestemd worden op de bestaande materialen en constructiewijze.

De monumentale barokpoort vraagt daarbij een bijzonder zorgvuldige behandeling. De rijk uitgewerkte natuursteenonderdelen, beeldhouwwerk, lijsten en decoratieve elementen moeten zoveel mogelijk behouden blijven. Nieuwe aanvullingen of herstellingen moeten technisch verenigbaar zijn met het historische materiaal en visueel terughoudend worden uitgevoerd.

Nieuwe functie

De nieuwe bestemming vormt een tweede belangrijke pijler van het project. Het poortgebouw wordt omgebouwd tot een kleinschalig bedrijvencentrum met acht praktijklokalen. Eén van de voorziene functies is een groepspraktijk voor psychologen. Andere ruimtes krijgen een multifunctioneel karakter en kunnen worden ingezet voor culturele en publieksgerichte activiteiten.

Daarmee wordt het gebouw niet louter als historisch object behouden, maar opnieuw actief gebruikt. De nieuwe functie moet zich evenwel aanpassen aan de bestaande erfgoedstructuur. Hedendaagse voorzieningen zoals verwarming, ventilatie, elektriciteit, verlichting, sanitair, databekabeling en brandveiligheid moeten worden geïntegreerd zonder waardevolle historische elementen onnodig aan te tasten.

Dat vraagt om een doordachte technische inpassing. Nieuwe leidingen en installaties moeten zoveel mogelijk gebruikmaken van bestaande of minst waardevolle zones. Waar nieuwe scheidingswanden of inrichtingselementen noodzakelijk zijn, ligt een lichte en omkeerbare aanpak voor de hand. Ook onderhoud en toekomstige aanpasbaarheid zijn belangrijke aandachtspunten: installaties moeten bereikbaar blijven zonder dat daarvoor later opnieuw in historische constructies moet worden ingegrepen.

Erfgoed als actief onderdeel van de stad

Het begijnhof van Diest is vandaag al geen afgesloten museumsite. Naast de historische en toeristische betekenis worden verschillende gebouwen gebruikt voor culturele en andere activiteiten. Het poortgebouw krijgt daar nu een nieuwe laag bovenop.

De combinatie van praktijkruimtes en multifunctionele lokalen zorgt ervoor dat het monument opnieuw een dagelijkse gebruiksfunctie krijgt. Tegelijkertijd blijft de schaal van de nieuwe bestemming afgestemd op de historische omgeving.

De totale projectkost wordt geraamd op 529.000 euro. Vlaanderen neemt via het Agentschap Onroerend Erfgoed de helft van de kosten voor zijn rekening. De overige kosten worden gedragen door de private stichting Ad & Frank. De restauratiewerken zijn inmiddels gestart en moeten volgens de huidige planning tegen eind 2027 afgerond zijn.

De herbestemming toont daarmee hoe een beschermd monument opnieuw een functionele plaats kan krijgen zonder zijn historische betekenis te verliezen. De uitdaging ligt niet in het aanpassen van het monument aan een maximaal programma, maar in het zoeken naar een gebruik dat zich laat inpassen in de bestaande erfgoedwaarden.

GROHE SPA

EEN NIEUWE DIMENSIE IN MAATWERK

GROHE ALLURE GRAVITY

GROHE Allure Gravity herdefinieert de mogelijkheden van maatwerk in de badkamer. Het kenmerkende, slanke silhouet wordt gecombineerd met verwisselbare afdekplaten in hoogwaardige materialen. Zo ontstaat een uitgesproken designelement dat volledig kan worden afgestemd op de architectuur en het interieur.

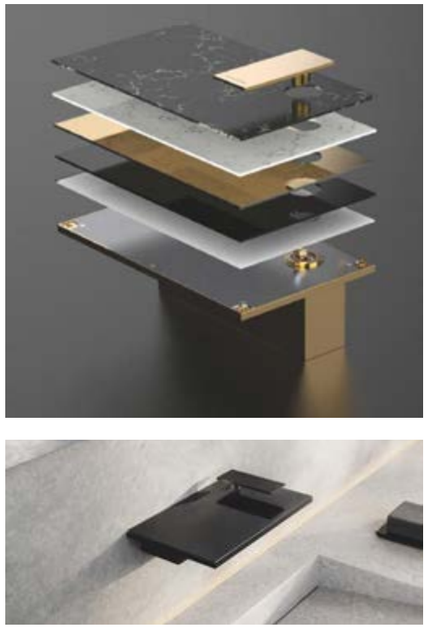
Met een ruime keuze aan afmetingen, uitvoeringen en kleuren biedt GROHE Allure Gravity de vrijheid om elk ontwerp een eigen identiteit te geven. www.grohe.com

PARTNER CONTENT GROHE

GROHE Allure Gravity herdefinieert maatwerk in de badkamer

De moderne badkamer is geëvolueerd van een functionele ruimte naar een architecturaal heiligdom voor welzijn en persoonlijke identiteit. In lijn met de Salus Per Aquam-filosofie (gezondheid door water) presenteert GROHE SPA het GROHE Allure Gravity ontwerp: een nieuwe kranencollectie die strakke geometrie, visuele lichtheid en ongeëvenaarde maatwerkmogelijkheden samenbrengt.

Tekst & Foto's: Grohe

De illusie van zwevende architectuur

Het design van GROHE Allure Gravity combineert een slank, vierkant silhouet met de optische illusie van gewichtloosheid. Wat de luxecollectie écht uniek maakt voor voorschrijvers, is de modulaire opbouw. Dankzij eenvoudig te verwisselen afdekplaten kan elk kraanwerk worden gepersonaliseerd. De afdekplaten zijn verkrijgbaar in hoogwaardige materialen zoals Caesarstone-kwarts, zwart of wit glas en spiegelend chroom.

"GROHE Allure Gravity geeft architecten, designers en hun klanten de ultieme vrijheid om hun visie tot leven te brengen," licht Patrick Speck toe, Leader LIXIL Global Design (EMEA). "Met verfijnde vormen, een doordacht kleurenpalet en premium materialen wordt elk product een persoonlijk statement."

Flexibiliteit in vorm, kleur en toepassing

Het nieuwe ontwerp biedt keuze binnen de GROHE Colors Collectie, inclusief de diepe nuance Phantom Black en de nieuwe tactiele GROHE Satin-afwerkingen. De collectie omvat eengreepsmengkranen (maten S t/m XL), driegatsmengkranen en innovatieve opbouw- en wandmengkranen met een geïntegreerd plateau. Bij deze laatste variant dient de plaat zowel als wateruitloop als stijlvol tablet. Bijpassende accessoires en coördinerende ontwerpen voor alle waterpunten garanderen een harmonieus totaalbeeld.

Met GROHE Allure Gravity transformeert de badkamer van een functionele ruimte naar een op maat gemaakt architecturaal statement waar welzijn en esthetiek samenkomen.

GROHE SPA

Pure Freude am Wasser GROHE

GROHE
Leuvensesteenweg 369
1932 Zaventem
België

+3228993077
info-be@grohe.com
www.grohe.com

‘Lelijkste gebouw van Gent’ wordt groene woontoren

De voormalige Belgacomtoren aan de Oude Beestenmarkt in Gent krijgt een nieuwe toekomst. De toren, die in de volksmond geregeld als ‘het lelijkste gebouw van de stad’ wordt omschreven, maakt deel uit van de Portus-site. In september 2025 nam projectontwikkelaar LIFE de site over van Gedevco, dat het complex in 2006 van Belgacom had gekocht. In juli 2026 diende LIFE een nieuwe omgevingsvergunningsaanvraag in voor de herontwikkeling.

Tekst: Wim Vander Haegen

Het ontwerp van Coussée Goris Huyghe architecten vertrekt van de bestaande betonnen toren, maar combineert die met een nieuwe gevelstructuur, woningen, publieke functies en een forse uitbreiding van het groen. Ten opzichte van eerdere plannen wordt het bouwvolume met ongeveer 20 procent verminderd, terwijl de groene en ontharde ruimte met 25 procent toeneemt.

Bestaande betonstructuur blijft behouden

De betonnen constructie van de toren, die in de jaren 1970 werd gerealiseerd naar een ontwerp van de Gentse architecten Geo en Dirk Bontinck, vormt nog altijd de basis van het gebouw. LIFE kiest ervoor die structuur te behouden en opnieuw te gebruiken, in plaats van ze af te breken en te vervangen door nieuwbouw. Door het betonskelet integraal te behouden, wordt de ingebedde CO_2-uitstoot die met afbraak en nieuwbouw gepaard zou gaan, grotendeels vermeden.

Volgens de projectinformatie bestaat de toren uit een betonstructuur met het gelijkvloers en tien bouwlagen. De bestaande draagstructuur wordt opnieuw ingezet voor de woonfunctie. Studiebureau Mouton is betrokken bij de stabiliteitsstudie.

De 'oude' toren werd bekend als het lelijkste gebouw van Gent

Nieuwe gevel als tweede huid

De meest opvallende architecturale ingreep is de nieuwe gevel rond de bestaande toren. Coussée Goris Huyghe architecten bouwen daarbij verder op het ontwerp waarmee het bureau, samen met partners, in 2015 de architectuurwedstrijd voor de Portus-site won.

Rond de zware betonnen structuur komt een lichte stalen constructie die als een tweede huid rond het bestaande volume wordt geplaatst. Daarmee krijgt de toren een nieuwe verschijningsvorm, terwijl de oorspronkelijke betonstructuur herkenbaar blijft. Terrassen en groen worden geïntegreerd in de ruimte tussen beide gevels.

De ingreep heeft ook een stedenbouwkundige component. De bestaande toren blijft het dominante verticale element van de site, terwijl de nieuwe volumes erachter lager en slanker worden uitgewerkt. Een eerder voorziene tweede toren verdwijnt uit het nieuwe plan.

Minder bouwen, meer groen

De herwerkte plannen voorzien in totaal 105 appartementen. Ongeveer vijftig daarvan komen in de voormalige Belgacomtoren. De overige woningen worden ondergebracht in drie nieuwe volumes, met hoogtes van drie tot zes bouwlagen. Die lagere volumes zorgen voor een betere aansluiting op de omliggende bebouwing.

De plint krijgt een gemengd programma met onder meer horeca, kantoren, co-working, wellness en andere gemeenschappelijke of commerciële functies. Daarmee moet de site zich sterker openen naar de omgeving en evolueren van een gesloten telecomsite naar een meer gemengd stadsdeel.

Daarnaast krijgt de buitenruimte een grondige metamorfose. Tussen de toren en het Van Eyckzwembad komt een publiek toegankelijke groene zone van ongeveer 3.000 m². Het landschapsconcept wordt mee vormgegeven door een collectief van landschapsarchitecten, met Piet Oudolf als centrale naam. De groene ruimte moet verschillende publieke en semipublieke delen van de site met elkaar verbinden.

LIFE - De meest opvallende architecturale ingreep is de nieuwe gevel rond de bestaande toren

Ook ondergronds wordt het ontwerp aangepast. Waar in een eerder vergunningsdossier drie ondergrondse niveaus waren voorzien, blijft in het nieuwe plan nog één niveau over. Dat beperkt de omvang van de ondergrondse constructiewerken.

Een nieuwe toekomst voor de toren

De herontwikkeling van de Portus-site kent een lange voorgeschiedenis. De toren werd oorspronkelijk gebouwd als kantoor- en technische infrastructuur voor de RTT en later Belgacom. Belgacom verliet de kantoren in 2008, waarna verschillende scenario’s voor een nieuwe invulling werden onderzocht. De architectuurwedstrijd uit 2015 leverde het ontwerp van Coussée Goris Huyghe en de andere betrokken ontwerpers op.

De reconversie moet de bestaande toren een nieuwe levensduur geven en tegelijk de site sterker bij de omliggende stad betrekken. Als de vergunningsprocedure zonder grote vertragingen verloopt, verwacht LIFE de werken in 2027 te kunnen starten. De eerste bewoners zouden volgens de huidige planning rond 2030 hun intrek kunnen nemen.

LIFE - De plint krijgt een gemengd programma met onder meer horeca, kantoren, co-working, wellness en andere gemeenschappelijke of commerciële functies

PARTNER CONTENT PROTEKTOR

Gevelinvulling zorgt voor meer woonoppervlak

Voormalig kantoorgebouw krijgt extra woonoppervlak dankzij het lichtgewicht staalsysteem ‘edificio’ van Protektor.

Tekst & Foto's: Protektor

Frankfurt-Westend, verbouwing van een kantoorgebouw tot een appartementencomplex met 77 woningen en ca. 2.400 m² woonoppervlak. ELA 105 GmbH heeft Siniat en Kusan Trockenbau und Akustik GmbH opdracht gegeven voor de uitvoering van het project. Protektor verzorgt het ontwerp en levert de lichtgewicht staalprofielen voor de dragende onderconstructie van de gevel, waardoor het doel mogelijk wordt gemaakt: bij de verbouwing is extra woonruimte gecreëerd.

De basis voor de extra m² woonoppervlakte vormt een door Siniat en Protektor ontwikkelde, voorgeplaatste lichtgewicht stalen wand die als gevelinvulling dient. Deze „Infill Wall“ maakt gebruik van gipsplaten als buitenbekleding die rechtstreeks aan de weersinvloeden wordt blootgesteld. Bovendien voldoet deze aan de ontwerpeisen van het architectenbureau monochrom uit Mainz voor het project: lichte constructie, weinig extra gewicht, geen brandbare materialen.

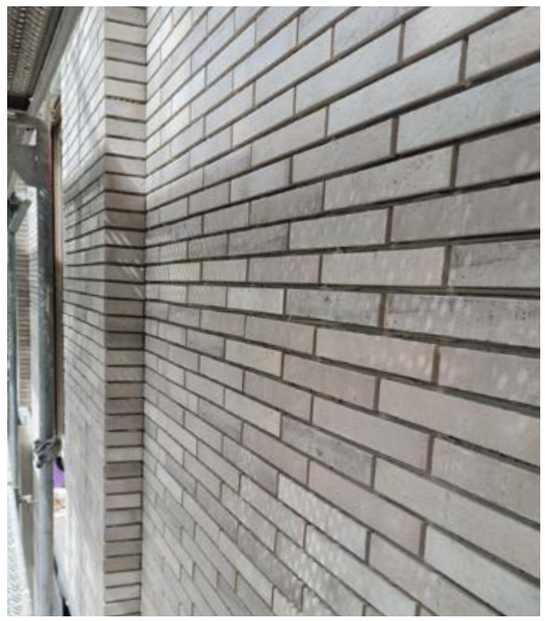
Het lichtgewicht staalsysteem Edificio van Protektor maakt een innovatieve oplossing mogelijk

Bij de verbouwing gold: bestaande oppervlakken behouden, extra ruimte winnen. De technische oplossing: de nieuwe gevel werd in het gebouw ingebouwd en met behulp van stalen hoekprofielen ervoor geplaatst. Hierdoor kon een aanzienlijke netto-oppervlakte van het bestaande gebouw worden bespaard. Voor de bevestiging van de stalen hoekprofielen aan de voorzijde van de plafonds werden zware pluggen gebruikt. Op de stalen hoekprofielen werden de ‘Infill Walls’ van het Edificio-systeem, bestaande uit U- en C-profielen van het Protektor-lichtgewichtstaalsysteem, aangebracht.

Statische berekeningen, brand- en geluidstests

De statische berekeningen voor deze innovatieve geveloplossing werden al in een vroeg stadium uitgevoerd door de ervaren projectpartners Siniat en Protektor. Overigens geldt deze beproefde samenwerking ook voor brand- en geluidstests.

Ons team voor lichte staalbouw biedt ondersteuning in de ontwerpfase

Protektor ontlast ontwerpers met een voorbeeldberekening voor gevelinvullingen. Zijn er daarnaast projectspecifieke aanpassingen nodig? Geen probleem. Bovendien stellen we architecten duidelijke 3D-tekeningen van de gevelvulling ter beschikking – voor alle details, een beter beeld en voor de opdrachtgever.

Met Edificio lichtgewicht staalbouw kunnen gevels in gestandaardiseerde systemen worden gebouwd – snel, flexibel en duurzaam.

En als de bouwplaats eens wat langer duurt? Geen probleem – dankzij de waterdichte Weather Defence-speciale plaat van Siniat kan de buitenmuur tot wel 12 maanden lang vrij aan de weersinvloeden worden blootgesteld.

Lichtgewicht staalbouw met Edificio van Protektor maakt een snelle, flexibele en duurzame gevelbouw mogelijk

- laag constructiegewicht van de buitenmuur
- besparingen op primaire draagconstructies
- vormvastheid
- laag constructiegewicht van de buitenmuur
- geen extra brandbelasting in de constructie
- zonder organische bestanddelen (vocht, schimmel)
- daarvoor met EPD (Environmental Product Declaration)

Gevelinvulling van Protektor

- Onderdeel van de buitenhuid bij een skeletbouwconstructie
- niet-dragende buitenmuur
- vangt wind- en impactbelastingen op
- de voorgestelde variant zorgt voor extra ruimtewinst
- behaalt zeer goede U-waarden; ook KFW40 is mogelijk
- biedt maximale flexibiliteit en maakt een hoge montagesnelheid mogelijk

Protektorwerk Florenz Maisch GmbH & Co. KG
Viktoriastr. 58
D-76571 Gaggenau,
Duitsland

+32 497 833 169
Matthias.Guns@protektor.com
www.protektor.com

ARTIKEL

Textielgevels: van bekleding tot volwaardige geveltechnologie

Textielgevels evolueren van loutere “bekleding” of brandingdrager naar volwaardige geveltechnologie, met een eigen structurele en bouwfysische logica. Voor architecten opent dat een ontwerprepertoire waarin lichtheid, transparantie, demonteerbaarheid én renovatiepotentieel centraal staan. Tegelijk is het kader waarbinnen ze ontworpen worden de voorbije jaren flink veranderd: er is een Europese ontwerpspecificatie voor membraanconstructies, de Belgische brandregels voor gevels zijn strenger geworden, en zowel fluorpolymeren als PVC liggen in Europa onder een vergrootglas.

Tekst: Wim Vander Haegen

Wat is een textielgevel?

Een textielgevel is een buitenschil waarbij een technisch textiel (weefsel of membraan) het primaire zichtvlak vormt, gespannen voor of rond een draagstructuur in staal, aluminium of hybride systemen. In de praktijk gaat het om gaas- of membraanweefsels van polyester met een PVC-coating (PES/PVC), glasvezelweefsels met een PTFE- of siliconencoating, weefsels uit PTFE-garen en composiettextielen met glas- of koolstofvezels. ETFE wordt vaak in hetzelfde rijtje genoemd, maar is strikt genomen geen textiel: het is een geëxtrudeerde folie zonder weefsel, die als enkellaagse gespannen folie of als pneumatisch kussen wordt toegepast.

Typologisch laten zich drie hoofdcategorieën onderscheiden:

- **Geventileerde tweede huid**: textiel als buitenste laag voor een klassieke geïsoleerde binnenschil, met spouwventilatie.
- **Spanningsmembraan als hoofdbekleding**: textiel als primaire weerhuid bovenop een lichte onderbouw of frame.
- **Hybride lichtdoorlatende gevel**: textiel of folie in combinatie met glas of polycarbonaat voor gecontroleerde daglichtinval.

Huesker - PES-PVC gaas

Abscis Architecten - Centrum voor ondernemerschap TIO³ Ronse

Abscis Architecten - Centrum voor ondernemerschap TIO³

Materiaaltechnische eigenschappen

Technische textielen voor gevels worden chemisch en fysisch geoptimaliseerd voor treksterkte, UV-bestendigheid, dimensionale stabiliteit, brandgedrag en vuilafstotendheid. Coatings beschermen de vezel, bepalen glans en kleur en maken lasverbindingen mogelijk, wat essentieel is voor waterdichtheid en maatvastheid van grote baanbreedtes. Bij PES/PVC bepaalt de toplaag (een lak, bijvoorbeeld op basis van PVDF of acryl) in grote mate de vuilaanhechting en de levensduur.

De materiaalfamilies verschillen sterk in prestaties en levensduur. PES/PVC is de meest gangbare en voordeligste keuze, goed lasbaar en in vele kleuren beschikbaar; fabrikanten rekenen doorgaans op een levensduur van vijftien tot vijfentwintig jaar. PTFE-gecoat glasvezelweefsel is duurder en delicater in verwerking (het verdraagt weinig plooien), maar zeer UV- en weerbestendig, grotendeels zelfreinigend en met een veel gunstiger brandgedrag; levensduren van dertig jaar en meer zijn gebruikelijk. ETFE-folie combineert een zeer laag gewicht met hoge weerbestendigheid en stabiele lichttransmissie. In kussens sturen het aantal lagen, de luchtdruk en eventuele bedrukking de thermische prestaties en lichtdoorlatendheid; een kussen vraagt wel een permanent werkende luchttoevoer en is kwetsbaar voor perforatie door hagel, vogels of vandalisme op bereikbare hoogte. Glas- of koolstofvezelversterkte textielcomposieten zijn relevant waar hoge stijfheid, vormvastheid en corrosiebestendigheid bij minimale massa gevraagd zijn. De genoemde levensduren zijn indicatief: vraag ze per product na, samen met de garantievoorwaarden.

Constructieve opbouw en bevestiging

Een textielgevel is altijd een systeem van membraan, randafwerking en draagstructuur. Het textiel wordt onder voorspanning gebracht via klemprofielen, spanbanden, koorden of kabels, gekoppeld aan aluminium of stalen profielen die de krachten afdragen naar de hoofdstructuur. Die profielen en de achterliggende structuur moeten de voorspankrachten permanent opnemen, niet alleen de windbelasting.

Die voorspanning is cruciaal: ze voorkomt plooivorming, klapperen en waterzakvorming en zorgt ervoor dat windlasten, en bij hellende of horizontale delen ook sneeuwlasten, veilig in de achterliggende structuur worden geïntroduceerd. In renovatiecontext worden vaak verstelbare of veerkrachtige klemlijnen toegepast om toleranties in bestaande, niet-perfect vlakke gevels te compenseren. Lichtdoorlatende systemen gebruiken vaak railprofielen waarin banen of panelen worden ingeschoven, zodat vervanging of aanpassing relatief snel kan gebeuren.

Voor de structurele berekening bestaat sinds 2023 een Europees referentiekader: CEN/TS 19102 “Design of tensioned membrane structures”. Deze technische specificatie behandelt mechanisch en pneumatisch voorgespannen membranen volgens het Eurocodeprincipe van grenstoestanden en partiële factoren, zowel voor gecoate en ongecoate weefsels als voor folies zoals ETFE. Ze is nog geen volwaardige Eurocode, maar is wel de opstap naar een toekomstige EN 19102 en geeft architect en ingenieur een gemeenschappelijke taal voor voorspanning, wind, regen- en sneeuwzakvorming (ponding) en verbindingen. Een aandachtspunt dat vaak onderschat wordt: een open gaasweefsel is niet “windtransparant”. Ook bij een aanzienlijke openheid blijft de windbelasting op doek, randen en verankeringen substantieel, en die moet met realistische drukcoëfficiënten volgens EN 1991-1-4 worden ingerekend.

Fysische prestaties: daglicht, energie en comfort

Een van de belangrijkste argumenten voor textielgevels is de combinatie van weerbescherming en gecontroleerde lichttransmissie. Open gaasweefsels reduceren direct zonlicht en verblinding, maar laten diffuus daglicht en zichtrelaties toe, zodat binnenruimten visueel open blijven zonder volledig transparant te zijn. Gesloten of gecoate membranen gedragen zich meer als lichtdiffuserende vlakken, bruikbaar voor grote hallen, atria of sportaccommodaties.

Weefdichtheid en openheid bepalen winddoorlaatbaarheid en dus ook de invloed op warmte- en luchtstromen rond de gevel. Als tweede huid kunnen textielgevels zonbelasting terugdringen, waardoor koellasten dalen en zomercomfort verbetert, vooral in combinatie met een geventileerde spouw. Verwacht in de winter echter weinig: een open of sterk geventileerde textiellaag telt in de EPB- of PEB-berekening niet als isolatie en verbetert de U-waarde van de achterliggende schil nauwelijks. Wie een energetische renovatie beoogt, realiseert isolatie en luchtdichtheid dus in de binnenschil; de textielgevel levert vooral winst op het vlak van oververhitting, zonwering en daglicht. Akoestisch functioneren de meeste membranen vooral als lichte reflectoren; specifieke akoestische eisen vereisen aanvullende lagen of absorberende achtergronden. Houd ook rekening met het geluid van het doek zelf: fluiten of klapperen bij wind en trommelgeluid van regen op gesloten membranen en ETFE-kussens, wat relevant is boven of naast slaap- en werkruimten.

Brandveiligheid en regelgeving

Europa legt geen uniforme brandeisen voor gevels op; het Europese kader beperkt zich tot de classificatie. De brandreactie van een membraan wordt bepaald volgens EN 13501-1 (Euroklassen A1 tot F, aangevuld met klassen voor rookontwikkeling en brandende druppels) en moet blijken uit de prestatieverklaring (DoP) van de fabrikant. Welke klasse vereist is, bepaalt de nationale regelgeving. Indicatief haalt PES/PVC doorgaans klasse B of C, afhankelijk van de formulering, PTFE-gecoat glasvezelweefsel A2-s1,d0 en ETFE-folie B-s1,d0. Controleer altijd de DoP van het concrete product en de concrete toepassing, want de waarden variëren. Bij PVC verdient ook de rookontwikkeling aandacht, bij ETFE het voorspelbare smelt- en openingsgedrag: de folie trekt bij hitte open, wat rook- en warmteafvoer kan bevorderen, maar dat gedrag moet in het globale brandconcept worden meegenomen.

In België bepalen de basisnormen brandpreventie (KB van 7 juli 1994) de eisen voor nieuwe gebouwen. Met het KB van 20 mei 2022, van toepassing op bouwaanvragen vanaf 1 juli 2022, zijn de regels voor gevels van middelhoge en hoge gebouwen fors aangescherpt. Voor hoge gebouwen (meer dan 25 m) is het gebruik van brandbare materialen in de gevel zoveel mogelijk beperkt: gevelbekleding en wezenlijke gevelonderdelen moeten in principe minstens A2-s3,d0 zijn, tenzij een geslaagde grootschalige gevelproef een alternatief onderbouwt. Voor middelhoge gebouwen gelden bijkomende maatregelen tegen brandvoortplanting langs de gevel. Voor textielgevels betekent dit dat bij hoogbouw in principe alleen A2-membranen zoals PTFE-glas vlot in aanmerking komen, terwijl PES/PVC en ETFE daar een grootschalige proef of een afwijking vragen. Hoe een voorgehangen textielscherm precies onder de regels valt, stem je best vroeg af met de brandweer en een brandpreventieadviseur.

Printable Technical Textiles - Hoofdkwartier van Puma

Vervaeke Artextile - Als textiel-tweedehuid kan een renovatiegevel tegelijk zonwering, daglichtregeling en windbreking leveren

Renovatie van bestaande gebouwen valt, uitbreidingen buiten beschouwing gelaten, niet onder het toepassingsgebied van de basisnormen. Dat betekent niet dat er geen eisen zijn: de brandweer kan in haar advies bij de vergunningsaanvraag (omgevingsvergunning in Vlaanderen, stedenbouwkundige vergunning of permis d'urbanisme in Brussel en Wallonië) voorwaarden opleggen, en sectorale regelgeving (bijvoorbeeld voor zorginstellingen, scholen of publiek toegankelijke gebouwen) of gemeentelijke reglementen kunnen van toepassing zijn. In de praktijk worden de eisen voor nieuwbouw vaak als referentie gehanteerd.

Detaillering speelt hierbij een grote rol: verankeringspunten moeten bij brand mechanisch betrouwbaar blijven en mogen geen onverwachte vallende delen veroorzaken. Bij hoogbouw en publieke gebouwen vraagt de combinatie van lichtgewicht membranen en evacuatie-eisen om vroege afstemming tussen architect, stabiliteitsingenieur en brandpreventieadviseur.

Textielgevels in renovatie

In renovatieprojecten – van logistieke hallen en parkeergarages tot verouderde kantoorgebouwen – biedt een textielgevel een lichtgewicht manier om de bestaande schil technisch en esthetisch te actualiseren zonder ingrijpende structurele werken. Het systeem kan als tweede huid voor de bestaande gevel komen of een nieuwe buitenlaag vormen op een eenvoudige onderconstructie.

De lage massa is hier een sleutelargument: textiel plus lichte profielen belast de bestaande structuur en funderingen weinig en is daardoor ook toepasbaar bij gebouwen met beperkte draagreserves. Het eigengewicht is echter niet het hele verhaal: wind- en voorspankrachten moeten via verankeringen naar de bestaande structuur worden afgedragen, dus de draagkracht en de staat van de ankergrond (metselwerk, beton, staal) moeten vooraf worden nagegaan, zeker bij een onzekere bestaande constructie. Bovendien laat de droge montage toe om met korte doorlooptijden en minimale gebruiksonderbreking te werken, wat in operationele sites (logistiek, retail, sport) vaak doorslaggevend is.

Technische upgrade via een tweede huid

Als textiel-tweedehuid kan een renovatiegevel tegelijk zonwering, daglichtregeling en windbreking leveren. Buitenliggende membranen voorkomen dat directe zoninstraling op de oude gevel slaat, maar laten diffuus licht toe, waardoor het binnenklimaat verbetert zonder volledig te verduisteren. Open gaasstructuren houden ventilatie rond de bestaande gevel mogelijk, wat condensatie en oververhitting beperkt.

Lichtdoorlatende membranen kunnen ook ingezet worden om dakranden en kopgevels optisch te "herschrijven" zonder de bestaande dakopbouw volledig te vervangen.

Bij gebouwen met asbesthoudende bekleding is wel voorzichtigheid geboden, en de regels verschillen per gewest. Overal geldt de federale regelgeving rond welzijn op het werk: vóór werken aan een gebouw waarin asbest kan zitten, is een asbestinventaris nodig, en boren of zagen in asbestcement om een onderconstructie te bevestigen is aan strikte voorwaarden gebonden. Vlaanderen gaat het verst. OVAM staat het overzetten van asbestcementen daken en gevels, of het bevestigen van panelen erop, niet toe, en het asbestafbouwbeleid mikt erop dat asbestcementen dak- en gevelbekleding tegen 2034 verdwenen is; voor publieke gebouwen is dat een verplichting. In Brussel vragen het verwijderen of inkapselen van asbest, behalve bij zeer kleine werken, een melding of milieuvergunning bij Leefmilieu Brussel, en bij de afbraak of verbouwing van grotere gebouwen (meer dan 500 m²) is een asbestinventaris verplicht. Wallonië heeft momenteel geen eigen gewestelijke asbestregelgeving; daar gelden de federale regels. Ongeacht het gewest is een textielgevel dus geen manier om een sanering op de lange baan te schuiven: bij gebouwen van vóór 2001 hoort een asbestinventaris bij de start van het ontwerp, en de logische volgorde blijft eerst saneren, dan de nieuwe huid.

Integratie met de bestaande schil

De complexiteit bij renovatie zit vooral in de interface tussen textielgevel en heterogene bestaande ondergrond. Glas, metselwerk, betonpanelen, metalen beplating en dilataties vragen een gedetailleerde analyse voor de plaatsing van profielen, rails en ankers. Onvoldoende vlakheid en afwijkende maatvoering worden idealiter in een vroeg meet- en modelleertraject in kaart gebracht, bijvoorbeeld met een 3D-scan van de bestaande gevel.

Voorspanning en tolerantiebeheer lopen hier samen: te hoge spanning kan bestaande verankeringen overbelasten, te lage spanning leidt tot plooivorming en geluid bij wind. Verstelbare klemsystemen en hulpconstructies (bijvoorbeeld secundaire kaders) laten toe de textielgevel geometrisch strak te houden zonder de bestaande schil te forceren.

Hillebrandt / Schüco - Architectonisch functioneren textielgevels in zowel nieuwbouw als renovatie als een flexibele transformatielaagvel tegelijk zonwering, daglichtregeling en windbreking leveren

Duurzaamheid, onderhoud en circulariteit

Door hun lage materiaalvolume en transportgewicht kunnen textielgevels gunstig scoren in termen van materiaal- en CO₂-voetafdruk per vierkante meter geveloppervlak. Dat voordeel is niet automatisch: sommige membranen moeten over een referentieperiode van vijftig jaar één of meer keren vervangen worden, en de draagstructuur in aluminium of staal weegt in de balans vaak zwaarder door dan het doek zelf. Vergelijk daarom op basis van productspecifieke EPD's en een analyse op gebouwniveau, in België bijvoorbeeld met TOTEM. Dat wordt ook een wettelijke vereiste: de herziene Europese richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD, 2024/1275) verplicht de berekening en vermelding van de levenscyclus-GWP op het EPC voor nieuwe gebouwen groter dan 1.000 m² vanaf 1 januari 2028, en voor alle nieuwe gebouwen vanaf 2030.

Wat circulariteit betreft, is nuance nodig. Fabrikanten bieden terugnameprogramma's en recycleerbare producten aan, maar gecoate weefsels zijn composieten: vezel en coating scheiden is technisch complex, en het recyclaat komt meestal in laagwaardiger toepassingen terecht. Van een biologische kringloop is bij PVC-, PTFE- of ETFE-membranen geen sprake. Monomateriaaloplossingen, bijvoorbeeld volledig op basis van polyester, zijn in ontwikkeling en verdienen de voorkeur waar ze aan de eisen voldoen. Het lichte karakter vertaalt zich wel in slankere hoofddraagstructuren en een kleiner funderingsvolume, en de droge, mechanische bevestiging maakt demontage en hergebruik van de onderconstructie mogelijk.

Helder onderhoudsplan

Twee Europese dossiers verdienen aandacht. Het voorstel om PFAS te beperken omvat ook fluorpolymeren zoals PTFE en ETFE. Het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) wil de wetenschappelijke evaluatie eind 2026 afronden; het herziene voorstel bevat een reeks uitzonderingen en een optie om fluorpolymeren onder emissiebeperkende voorwaarden verder te gebruiken, maar de uiteindelijke beslissing ligt daarna bij de Europese Commissie en de lidstaten. Ook naar PVC en de daarin gebruikte additieven loopt Europees onderzoek naar mogelijke bijkomende maatregelen. Voor een gebouw dat vandaag ontworpen wordt, gaat het vooral om de beschikbaarheid van vervangingsbanen over twintig of dertig jaar en om de verwerking aan het einde van de levensduur. Vraag fabrikanten dus naar hun strategie op dit vlak.

Tegelijk vraagt de combinatie van coatings en membranen om een helder onderhoudsplan. Vuilaanhechting, verkleuring en mechanische beschadiging worden beperkt door weloverwogen kleur- en materiaalkeuze, logische wateraf-voer en goede bereikbaarheid voor inspectie en reiniging; voorzie veilige toegang (ankerpunten, bereikbaarheid voor een hoogwerker) al in het ontwerp. In renovatie is het interessant dat banen modulair vervangbaar zijn: de onderconstructie kan meerdere generaties textiel dragen, terwijl de membraan zelf – bijvoorbeeld met andere kleur, perforatie of print – na verloop van tijd wordt geüpdatet.

Ontwerpkansen en architecturale expressie

Architectonisch functioneren textielgevels in zowel nieuwbouw als renovatie als een flexibele transformatielaag. Door te variëren in kleur, perforatiegraad, textuur en mate van transparantie kan een neutraal of verouderd volume een uitgesproken identiteit krijgen zonder ingrijpende volumewijziging. Digitale printtechnieken en patroonsturing maken bovendien grafische lagen, gradaties in openheid en zelfs media- of lichtgevels mogelijk. Voor die laatste gelden vaak gemeentelijke regels rond lichthinder en publiciteit; betrek die vroeg in het ontwerp.

Voor de architect verschuift de rol daarmee naar integrator van materiaaltechnologie, lichtstrategie, constructie en levenscyclus. Textielgevels vragen een vroege koppeling van esthetische ambities met structurele haalbaarheid, brandconcept, renovatielogistiek en circulaire strategie, met een ingenieur met membraanervaring, een brandpreventieadviseur en, bij renovatie, een asbestdeskundige vroeg aan tafel. In ruil bieden ze een zeer grote vrijheid in beeldtaal en toekomstbestendigheid.

PARTNER CONTENT URETEK

Funderingsherstel zonder breekwerk: URETEK stabiliseert de Belgische renovatiemarkt

De Belgische renovatiegolf is in volle gang. Renovatieverplichtingen, verdichting in bestaande kernen en de herbestemming van oudere panden zetten bestaande gebouwen onder druk, soms letterlijk. Wie een woning uitbreidt, een vloer vernieuwt of zware technieken plaatst, belast een fundering die vaak decennia geleden werd ontworpen voor heel andere omstandigheden. URETEK biedt met injectietechnieken op basis van expansiehars een alternatief voor klassiek funderingsherstel: snel, trillingsvrij en zonder graafwerk.

Tekst & foto's : URETEK

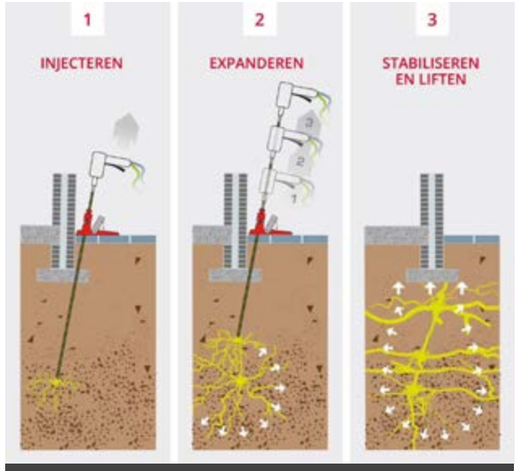

Ondergrond onder druk

Droge zomers laten kleigronden krimpen, grondwaterstanden schommelen en oudere funderingen blijken vaak te ondiep. In Vlaanderen verscheen een nieuwe kaart, die de risicogebieden voor verzakking en scheurvorming door droogte toont. Voor renovatieprojecten betekent dit: wie de bovenbouw aanpakt, moet ook naar de ondergrond kijken. Klassieke oplossingen zoals onderschoeiing of micropalen vragen graafwerk, zware machines en vaak het ontruimen van het pand. Injectie met expansiehars gebeurt via kleine boorgaten, terwijl het gebouw in gebruik blijft.

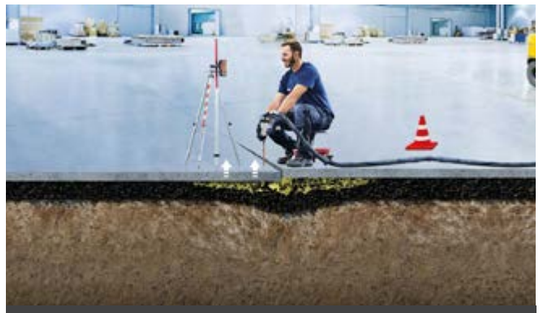
Deep Injection: de fundering opnieuw laten dragen

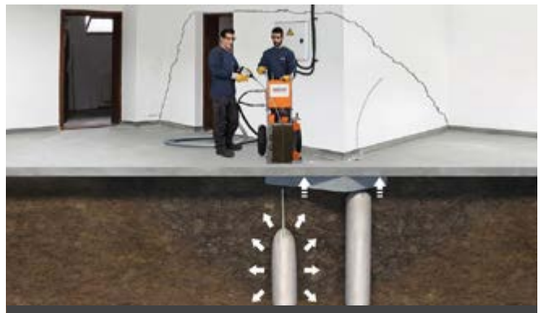
URETEK DeepInjection® richt zich op verzakte ondiepe funderingen. Via injectielansen wordt een tweecomponentenhars in de bodem onder de fundering gebracht. De hars expandeert, vult holtes en verdicht de omliggende grond, waardoor het draagvermogen toeneemt. Precisielasers volgen de fundering tijdens de volledige ingreep, zodat de injectie exact kan worden gestuurd: stabiliseren, of waar mogelijk gecontroleerd corrigeren. De methode bereikt dieptes tot 6 meter.

Deep Injection

Deep Injection

Floor Lifting

Hybrid Injection

Floor Lifting: verzakte vloeren terug op niveau

Bij renovatie duiken vaak verzakte vloerplaten op, met holle ruimtes onder de betonvloer door uitgespoelde of onvoldoende verdichte ondergrond. Met URETEK FloorLift® wordt de hars rechtstreeks onder de vloerplaat geïnjecteerd. Ze vult de holtes en brengt de vloer onder lasercontrole millimeter per millimeter terug op niveau. Afbreken en opnieuw storten is niet nodig. Voor woonruimtes, garages, magazijnen en bedrijfsvloeren betekent dat minimale stilstand.

SoilBonding: zand verlijmen vóór het graven

Renoveren in dichtbebouwde kernen brengt nog een risico mee: graafwerken naast bestaande funderingen, bijvoorbeeld voor een kelder, een uitbreiding of nutsleidingen. Losse zandlagen kunnen dan wegvloeien, met verzakking van het buurpand tot gevolg. Bij URETEK SoilBonding® wordt hars via injectielansen in de zandlagen onder de fundering gebracht, waar ze de zandkorrels aan elkaar verlijmt tot een stevige, stabiele ondergrond. Zo ontstaat een samenhangende grondmassa waarlangs veilig kan worden afgegraven. Vooraf bepaalt een grondig bodemonderzoek of de bodem geschikt is voor de methode.

Hybrid Injection: afsteunen op de draagkrachtige laag

Ligt de draagkrachtige laag dieper, of is de bovengrond te slap om te verdichten, dan biedt HybridInjection® een oplossing. Onder de verzakte fundering wordt een element aangebracht tot in de draagkrachtige bodemlaag: een injectielans omwikkeld met een geotextielen kous. De hars zet in die kous uit, waardoor het element groeit van 40 naar 360 millimeter. Elk element is belastbaar tot 15 ton (150 kN) en draagt de krachten van de fundering af naar de vaste ondergrond. Deze techniek reikt tot 8,5 meter diep. Het resultaat werkt als een paal, maar dan geplaatst zonder heistelling of trillingen.

Onderbouwing uit de praktijk

Voor architecten en stabiliteitsingenieurs is technische onderbouwing essentieel. Buildwise voerde op zijn testsite in Limelette proefbelastingen uit met expansiehars onder ondiepe funderingen, en die resultaten ondersteunen de werking van de techniek. Elk project start bovendien met bodemonderzoek, waarbij met een statische of, bij hardere bodem, dynamische penetrometertest de weerstand van de ondergrond wordt gemeten. Zo worden de juiste techniek en injectiediepte per project bepaald.

Minder hinder, meer mogelijkheden

Voor de renovatiesector ligt de meerwaarde in de combinatie van snelheid en beperkte impact. Er komen geen zware machines op de werf, er wordt niet uitgegraven en bewoners of gebruikers kunnen doorgaans in het pand blijven. Een ingreep duurt meestal dagen in plaats van weken, waardoor funderingsherstel naadloos past in een bredere renovatieplanning. URETEK is actief in Vlaanderen, Brussel en Wallonië en werkt samen met architecten, studiebureaus en schade-experten.

URETEK
FUNDAMENTEEL HERSTEL

BC Vlaamse Ardennen
Meersbloem Melden 46
B -9700 OUDENAARDE
België

+32 9 2511227
info@uretek.be
www.uretek.be

PARTNER CONTENT VEKA

VEKA PURE 82 en VEKA Feinstruktur: modern raamdesign in een perfecte combinatie

Ramen zijn al lang meer dan alleen bouwelementen. Ze bepalen de architectuur van een gebouw, beïnvloeden het karakter ervan en dragen in belangrijke mate bij aan het wooncomfort. Bouwheren, architecten en renoveerders verwachten tegenwoordig oplossingen die modern design, hoge prestaties en duurzame kwaliteit met elkaar combineren. Met het nieuwe profielsysteem VEKA PURE 82 en de hoogwaardige oppervlakken van de VEKA Feinstruktur biedt VEKA een combinatie die op bijzondere wijze aan deze eisen voldoet.

Tekst & Foto's: Veka

VEKA PURE 82
Hedendaags design voor de wereld van morgen

Bij de ontwikkeling van VEKA PURE 82 stonden de eisen van de hedendaagse architectuur centraal. Het profielsysteem overtuigt door een heldere, strakke vormentaal met minimale aanzichtbreedtes, smalle aanslagen en strakkere profielradii. Hierdoor ontstaan moderne ramen met een elegante uitstraling, die zowel in hedendaagse nieuwbouw als bij hoogwaardige renovatieprojecten overtuigen.

Maar VEKA PURE 82 overtuigt niet alleen door zijn opvallende aluminiumuitstraling. Met een inbouwdiepte van 82 mm, uitstekende thermische isolatie (Uf-waarde tot 1,0 W/(m²K) en Uw-waarde tot 0,74 W/(m²K)) en een ruim beglazingsspectrum voldoet het systeem aan hoge eisen op het gebied van wooncomfort en eigentijds bouwen. Tegelijkertijd is de profielgeometrie consequent grondstofbesparend ontworpen, waardoor een aandeel gerecycleerd materiaal van tot wel 75 % in de profielkern mogelijk is.

Een ander voordeel is de veelzijdigheid van het systeem. Naast terugliggende vleugels zijn er ook vlakliggende vleugels beschikbaar. Zo kunnen individuele ontwerpconcepten worden gerealiseerd, variërend van klassiek tot puristisch-modern.

VEKA PURE 82 combineert aluminiumachtige esthetiek met de prestaties van pvc.

Met VEKA PURE 82 en VEKA Feinstruktur worden ramen een designelement.

VEKA Feinstruktur
Mat, modern en hoogwaardig

De juiste afwerking speelt een doorslaggevende rol voor de totale uitstraling van een raam. Met VEKA Feinstruktur biedt VEKA een lijn decoratieve folies die nieuwe maatstaven zet op het gebied van gekleurde kunststoframen. Kenmerkend is het fijn gestructureerde, matte oppervlak, dat het licht subtiel weerkaatst en daardoor een bijzonder hoogwaardige uitstraling creëert.

Bijzonder opmerkelijk is de uitstraling van de oppervlakken: zowel visueel als tactiel doen ze denken aan poedergelakte aluminium ramen. Daardoor zijn de kleuren uitstekend geschikt voor moderne architectuurstijlen, minimalistische gevels en de populaire industrial-look.

De positieve reacties vanuit de markt laten zien hoe gewild hoogwaardige, matte raamoppervlakken inmiddels zijn. De bestaande VEKA Feinstruktur-kleuren zijn binnen korte tijd uitgegroeid tot een populaire designoptie. Vanwege de grote vraag is het assortiment uitgebreid met nog twee trendkleuren: grijsbeige Feinstruktur en umbragrijs Feinstruktur. Hiermee biedt VEKA architecten, ontwerpers en bouwheren extra mogelijkheden voor individuele gevelconcepten en moderne kleurenschema's.

De matte tinten stralen elegantie en ingetogenheid uit en kunnen harmonieus worden gecombineerd met de meest uiteenlopende gevelmaterialen. Zo ontstaan raamoplossingen die naadloos aansluiten bij moderne architectuur en tegelijkertijd doelgerichte ontwerpaccenten leggen.

Naast hun uiterlijk overtuigen de oppervlakken ook door hun duurzaamheid. Uitgebreide weer- en belastingtests bevestigen een hoge krasbestendigheid en een uitstekende weerstand tegen UV-straling, temperatuurschommelingen en andere omgevingsinvloeden.

De perfecte combinatie voor veeleisende architectuur

VEKA PURE 82 en VEKA Feinstruktur komen pas volledig tot hun recht in combinatie met elkaar. De strakke lijnen en minimalistische profielvormen van VEKA PURE 82 sluiten perfect aan bij de matte, fijn gestructureerde oppervlakken. Samen creëren ze een uitstraling die doet denken aan moderne aluminiumramen en die inspeelt op de huidige architectuurtrends.

Bouwheren krijgen zo de gewilde aluminiumlook voor hun gevels, zonder dat ze de voordelen van moderne kunststoframen hoeven te missen. Daartoe behoren bijvoorbeeld duurzaamheid, onderhoudsgemak en kostenefficiëntie.

Zo ontstaat een oplossing die designeisen en functionaliteit op ideale wijze combineert. Of het nu gaat om exclusieve eengezinswoningen, moderne meergezinswoningen of veeleisende projectbouw: de combinatie van VEKA PURE 82 en VEKA Feinstruktur biedt veelzijdige ontwerpmogelijkheden en zorgt voor ramen die ook na vele jaren nog steeds overtuigen door hun tijdloze uitstraling.

Meer informatie vind je op veka.be

VEKA AG
Dieselstrasse 8
48324 Sendenhorst
Duitsland

+49 2526 290
info@veka.com
www.veka.be

ACTUA

Een hardnekkige mythe doorprikt: binnenisolatie is volwaardig alternatief bij renovatie

Al geruime tijd klinkt dezelfde waarschuwing: het renovatietempo in België ligt te laag om de Europese klimaatdoelstellingen tegen 2050 te halen. Willen we tegen dan CO_2-neutraal wonen, dan moet het aantal renovaties morgen drie tot vier keer hoger liggen. Eén waardevolle techniek blijft in de praktijk evenwel vaak een onderbenutte oplossing bij de renovatie van gevels: binnenisolatie. Niet omdat ze technisch niet valabel is, maar omdat de vrees voor vochtproblemen en uitvoeringsrisico's hardnekkig blijft bestaan. Met zijn nieuwe Technische voorlichting wil Buildwise daar verandering in brengen — en bouwprofessionals helpen om sneller en onderbouwd binnenisolatie te overwegen als volwaardig alternatief.

Tekst: Wim Vander Haegen

Nood aan renovatie versus terughoudendheid in de praktijk

De renovatieopgave in België is groot, maar stuit vaak op beperkingen. Buitenisolatie blijft de voorkeursoplossing, maar is niet altijd haalbaar door o.m. de beperkte ruimte in de stedelijke context, stedenbouwkundige voorschriften, complexiteit rond mede-eigendom van appartementen of het behoud van architecturale gevels. In die gevallen biedt binnenisolatie een logisch alternatief. Toch blijkt uit de praktijk dat bouwprofessionals deze piste vaak te snel uitsluiten, door onzekerheid over vochtgedrag en mogelijke schade op lange termijn.

Van buikgevoel naar onderbouwde diagnose

Volgens Buildwise, het innovatiecentrum van de Belgische bouwsector, ligt de sleutel niet in het vermijden van binnenisolatie, maar in de juiste aanpak van de verschillende fases: vooronderzoek, ontwerp, detaillering en uitvoering. Het ontwikkelde daarom een campagne voor bouwprofessionals. De nadruk ligt sterk op één cruciale stap: de diagnose vóór uitvoering. Voor het succesvol installeren van binnenisolatie is er nood aan een correcte beoordeling van de muurtypologie, oriëntatie en regenzone, bestaande vochtproblemen, vorstgevoeligheid en het binnenklimaat. Deze diagnose maakt het mogelijk om risico's te beheersen en doordachte keuzes te maken met het oog op een succesvol ontwerp, detaillering en uitvoering.

Van risico naar opportuniteit – met nieuwe Technische Voorlichting als leidraad

Als ruggengraat van de campagne presenteert Buildwise een gloednieuwe Technische Voorlichting (nummer 300!) rond binnenisolatie van bestaande gevels. Die biedt bouwprofessionals praktische checklists voor het vooronderzoek, richtlijnen voor het ontwerp en de systeemkeuze, uitgewerkte bouwdetails en aandachtspunten voor een succesvolle uitvoering waarbij vochtproblemen en thermische bruggen vermeden worden. Daarnaast bevat de campagnepagina ook video's, FAQ's en bouwdetails die de toepassing in de praktijk ondersteunen.

"We zien al te lang hoe aannemers en architecten binnenisolatie zelfs niet als mogelijkheid overwegen, omdat ze onzeker zijn over de aanpak en risico's willen vermijden", zegt Timo De Mets, R&D-expert bij Buildwise. "Met deze campagne willen we een duidelijke boodschap uitdragen: binnenisolatie is geen noodoplossing, maar een volwaardig alternatief — op voorwaarde dat ze correct wordt voorbereid en uitgevoerd. Door in te zetten op kennis, tools en duidelijke richtlijnen, willen we bouwprofessionals helpen om sneller en met grotere zekerheid te beslissen bij renovatieprojecten".

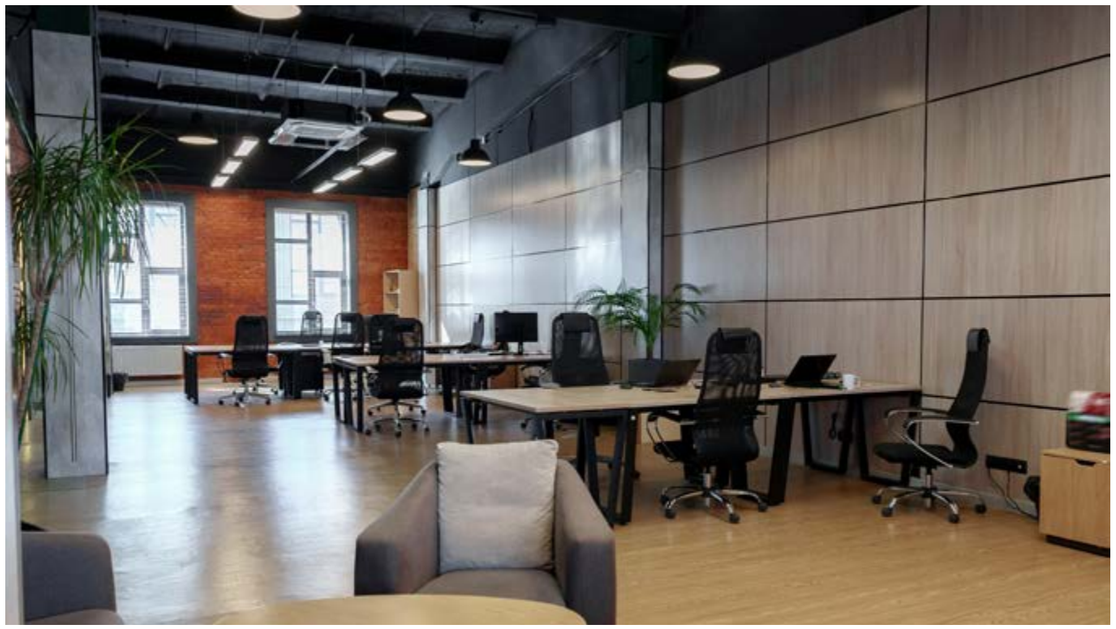
> **Met deze campagne willen we een duidelijke boodschap uitdragen: binnenisolatie is geen noodoplossing, maar een volwaardig alternatief**
>
> Timo De Mets
> R&D-expert bij Buildwise

ARTIKEL

Akoestiek bij kantoorrenovatie: stille normen met grote impact

Wie een kantoorgebouw renoveert, denkt eerst aan energie, techniek en flexibiliteit. Akoestiek komt vaak pas in beeld als de eerste klachten binnenlopen. Dat is opmerkelijk, want in gebruikersonderzoek staat gebrek aan spraakprivacy structureel bovenaan de lijst van ergernissen in open kantoren. Een deel van de verklaring ligt in het normatieve kader: afdwingbare eisen zijn er nauwelijks, en de Belgische referentie voor kantoren dateert grotendeels van 1977. Dat is nu wel aan het veranderen. Wat moet de architect vandaag weten, waar zitten de valkuilen bij de transformatie van een bestaand gebouw, en wat staat er op het spel voor de gebruiker?

Tekst: Wim Vander Haegen

Het normatieve kader

In België legt geen enkele stedenbouwkundige of energieregelgeving akoestische prestaties op voor kantoren. De referentie is de normenreeks NBN S 01-400-x: deel 1 voor woongebouwen (herzien in 2022), deel 2 voor schoolgebouwen (2012) en deel 3 voor de overige niet-residentiële gebouwen, waaronder kantoren. Dat derde deel zat jarenlang in de pijplijn. Zolang het niet definitief gepubliceerd is, blijven formeel de oude normen NBN S 01-400 (1977) en NBN S 01-401 (1987) de referentie. Begin 2026 verscheen het ontwerp prNBN S 01-400-3:2026, dat net als deel 1 met prestatieklassen zal werken en de indicatoren en meetmethoden van de drie delen op elkaar afstemt. Controleer bij de start van een project dus welke versie op dat moment geldt.

Belgische akoestische normen zijn niet wettelijk verplicht, maar ze gelden wel als regels van goed vakmanschap. Bij een geschil zal een deskundige ze als maatstaf hanteren, ook als het lastenboek er niets over zegt. Voor de architect is de boodschap eenvoudig: leg de beoogde akoestische prestaties expliciet en meetbaar vast in het programma van eisen en het lastenboek, liefst met een oplevermeting. Ook duurzaamheidskaders duwen in die richting: het akoestische criterium van de duurzaamheidsmeter GRO is al afgestemd op het toekomstige deel 3, en BREEAM en WELL kennen eigen akoestische credits.

Voor open kantoren, het type ruimte dat bij renovatie het vaakst opduikt, zijn twee internationale normen richtinggevend. ISO 3382-3 legt vast hoe je de akoestiek van een open kantoor meet. ISO 22955:2021 gaat een stap verder en koppelt streef- en eiswaarden aan zes activiteitstypes, van telefoonintensieve teams tot stil individueel werk en ruimtes met publiek. Belangrijk voor architecten: ISO 22955 is uitdrukkelijk ook bedoeld voor de herinrichting van bestaande kantoren.

Tot slot is er de welzijnswetgeving. De blootstellingsgrenzen voor lawaai in de Codex over het welzijn op het werk (actiewaarden vanaf 80 dB(A) over een werkdag) zijn gericht op gehoorschade en worden in een kantoor zelden benaderd. Ze zeggen dus niets over concentratie of spraakprivacy. Wel moet de werkgever arbeidsomstandigheden, en daarmee ook de akoestische omgeving, meenemen in zijn risicoanalyse. Voor geluid naar buiten, zoals dat van nieuwe buitenunits van warmtepompen, geldt de gewestelijke milieuregelgeving: Vlarem in Vlaanderen, de Brusselse regels voor geluid van vaste installaties en de algemene exploitatievoorwaarden in Wallonië.

Belangrijkste meetbare drempelwaarden

Een open kantoor laat zich niet beoordelen met één getal. Nagalmtijd alleen volstaat niet: een ruimte kan een korte nagalmtijd hebben en toch slecht presteren als spraak zich ongehinderd over het plateau verspreidt. Daarom werken ISO 3382-3 en ISO 22955 met indicatoren die beschrijven hoe snel spraak wegsterft met de afstand. De tabel geeft de waarden die ISO 22955 hanteert voor het meest voorkomende type: individueel werk met beperkte samenwerking.

Voor gesloten ruimtes blijven de klassieke grootheden relevant: de luchtgeluidisolatie tussen ruimtes (DnT,w), het installatiegeluid en de nagalmtijd. Voor vergaderzalen en zogenaamde belcellen is spraakverstaanbaarheid binnen de ruimte het doel, maar ook de vertrouwelijkheid naar de gang toe. Het vereiste isolatieniveau hangt af van het gebruik en moet per ruimte worden gespecificeerd; een directiekantoor of een HR-gespreksruimte vraagt meer dan een projectruimte.

Akoestische uitdagingen

1. Plafond

Het eerste conflict ontstaat vaak aan het plafond. Wie het betonplafond vrijlegt voor thermische massa of betonkernactivering, verliest het grootste vlak dat absorptie kan leveren. Het plafond is in een open kantoor de belangrijkste hefboom: ISO 22955 beveelt absorptie van klasse A aan over ongeveer de helft of meer van het plafondoppervlak. Oplossingen als plafondeilanden, verticale baffles, absorberende wandpanelen en akoestisch meubilair kunnen veel compenseren, maar ze kosten ook een deel van de koelcapaciteit. Die afweging moet de akoestisch adviseur samen met de technieken-ingenieur maken, met cijfers, en niet op de werf.

2. Van cellenkantoor naar open werkplek

Een tweede uitdaging is de omslag van cellenkantoren naar open of activiteitsgerichte werkplekken. Het slopen van wanden maakt het plateau flexibeler, maar neemt ook de natuurlijke akoestische scheiding weg. De hybride werkorganisatie maakt het extra moeilijk: videovergaderingen aan het bureau zijn een bron van langdurige, goed verstaanbare spraak. Een voldoende aanbod aan belcellen, focusruimtes en kleine vergaderruimtes is daarom geen luxe, maar een voorwaarde om het open deel werkbaar te houden.

GROOTHEID	RICHTWAARDE	WAT HET ZEGT
Nagalmtijd T (gemiddelde 250–4000 Hz)	≤ 0,5 s	Hoe lang geluid in de ruimte blijft hangen; bij 125 Hz ≤ 0,8 s.
Ruimtelijke afname van spraak D2,S	≥ 7 dB	Hoeveel het spraakniveau daalt per verdubbeling van de afstand. Hoe hoger, hoe beter.
Spraakniveau op 4 m Lp,A,S,4m	≤ 47 dB	Hoe luid een normale stem nog klinkt op vier meter.
Verzwakking tussen werkposten DA,S	≥ 6 dB	Afscherming tussen naburige bureaus (schermen, absorptie).
Omgevingsgeluid aan de werkpost LAeq,T	≤ 48 dB	Totaal geluidsniveau tijdens de activiteit.
Afleidingsafstand rD (ISO 3382-3)	< 5 m goed, > 10 m slecht	Afstand waarop spraak niet meer verstaanbaar genoeg is om te storen (STI < 0,50).

Waarden volgens ISO 22955:2021 voor activiteitstype 4 (individueel werk met beperkte samenwerking), aangevuld met de beoordeling van de afleidingsafstand uit ISO 3382-3. Andere activiteitstypes hebben andere waarden; sommige gelden als streefwaarde, andere als eis.

3. Flankerende ‘wegen’

Ten derde zijn er de flankerende wegen. Nieuwe glazen scheidingswanden halen op papier prima laboratoriumwaarden, maar in het gebouw lekt het geluid via doorlopende gevelstijlen, verhoogde vloeren, plenums boven verlaagde plafonds en gemeenschappelijke ventilatiekanalen. Bij renovatie is dat extra lastig, omdat de wandindeling vaak niet samenvalt met het gevelraster van het bestaande gebouw. Aansluitprofielen tegen de gevel, schotten in plenum en vloer, en geluiddempers in kanalen horen daarom in het ontwerp, niet in de nazorg.

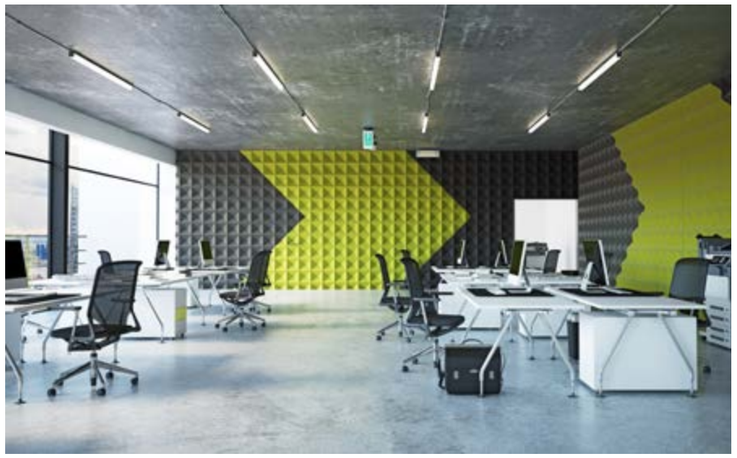
4. Technische installaties

Ook de technische installaties veranderen de akoestische balans. Hogere ventilatiedebieten, ventilatorconvectoren en binnenunits van nieuwe klimaatsystemen voegen geluid toe, terwijl een nieuwe, beter isolerende gevel het buitengeluid juist wegneemt. Dat klinkt als winst, maar een stiller gebouw maakt spraak verder verstaanbaar. Een gecontroleerd achtergrondniveau, al dan niet via een geluidsmaskeringssysteem, kan helpen, op voorwaarde dat de absorptie en afscherming op orde zijn. Maskering is een aanvulling, geen vervanging: te hoge niveaus worden zelf als hinderlijk ervaren.

Een apart geval is de transformatie van kantoor naar woningen, in veel binnensteden een groeiende markt. Vanaf dat moment geldt NBN S 01-400-1 voor woongebouwen, met klasse C als minimum en eisen die tot 50 Hz reiken. Kantoorvloeren met holle plaatvloeren, verhoogde vloeren of lichte tussenwanden halen die eisen zelden zonder ingrijpende maatregelen. Een akoestische haalbaarheidsstudie hoort bij zo'n project dus thuis in de voorontwerpfase, net als de stabiliteitsstudie.

5. Akoestische nulmeting

Bij renovatie is een akoestische nulmeting van de bestaande toestand goud waard: ze toont de werkelijke prestaties van vloeren, gevels en installaties en voorkomt verrassingen. Een eenvoudige simulatie van het nieuwe plateau maakt de keuzes zichtbaar voor de opdrachtgever, en een oplevermeting volgens ISO 3382-3 sluit de cirkel.

Effect op productiviteit en welzijn

De sterkste stoorbron in kantoren is niet het geluidsniveau als zodanig, maar verstaanbare spraak. Het zogenaamde ‘irrelevant-speech-effect’ is goed gedocumenteerd: achtergrondgesprekken die je niet wilt horen, maar wel kunt verstaan, verstoren vooral taken die een beroep doen op het verbale werkgeheugen, zoals lezen, schrijven, rekenen en analyseren. De Finse onderzoeker Valtteri Hongisto ontwikkelde in 2005 een model dat de prestatiedaling koppelt aan de spraakverstaanbaarheidsindex (STI), met een maximale daling van ongeveer 7 procent bij goed verstaanbare spraak. Een herziening in 2020, gebaseerd op een systematische literatuurstudie, stelde vast dat de prestaties al beginnen te dalen vanaf een STI van ongeveer 0,21 en hun maximale daling bereiken rond 0,44. Voor sommige verbale taken loopt de daling op tot meer dan 15 procent. Dat onderzoek vormt ook de basis voor de indicatoren in ISO 3382-3.

De tevredenheidsdata wijzen dezelfde kant uit. Een grootschalige analyse van de gebruikersdatabank van het Center for the Built Environment (Kim en de Dear, 2013) toonde dat gebrek aan spraakprivacy in open kantoren de grootste bron van ontevredenheid is, groter dan de voordelen die het open concept moet opleveren. Opmerkelijk is ook dat open kantoren de gewenste interactie niet vanzelf verhogen: in een veldstudie van Bernstein en Turban (2018) daalde het aantal persoonlijke gesprekken na een verhuis naar een open kantoor met ongeveer 70 procent, terwijl de elektronische communicatie toenam. Mensen schermen zich af met hoofdtelefoons en chatberichten wanneer de ruimte hen dat niet biedt.

Voor het welzijn gaat het om ergernis, vermoeidheid, verminderde concentratie en stress, eerder dan om gehoorschade. Die effecten zijn subtiel en stapelen zich op over een werkdag. Economisch is het argument eenvoudig: personeelskosten vormen in de exploitatie van een kantoor veruit de grootste post, vaak geschat op rond de 90 procent. Een prestatiewinst van enkele procenten weegt dan snel op tegen de meerkost van een betere akoestische inrichting.

Conclusie

Akoestiek is bij kantoorrenovatie een stille maar bepalende factor. De normen zijn niet wettelijk afdwingbaar, maar wel het ijkpunt voor goed vakmanschap, en met het nieuwe deel 3 van NBN S 01-400 komt er eindelijk een actueel Belgisch kader. Voor de architect betekent dat: vertrek van de activiteiten die in de ruimte plaatsvinden, vertaal ze naar meetbare doelen volgens ISO 22955 en NBN S 01-400-x, betrek de akoestisch adviseur vroeg, zeker bij vrijgelegde betonplafonds en kantoor-naar-woningprojecten, en leg de doelen contractueel vast met een oplevermeting. Wie dat doet, levert niet alleen een mooier, maar ook een werkbaarder gebouw af.

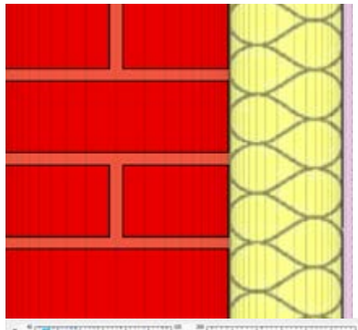

Innovatie die renovatie slimmer maakt

De renovatiesector beschikt vandaag over meer data, rekencapaciteit en digitale hulpmiddelen dan ooit. Maar innovatie heeft pas waarde wanneer ze de juiste vraag beantwoordt. INSPECT koppelt nieuwe technieken daarom aan bouwfysische expertise, materiaalonderzoek en praktijkervaring.

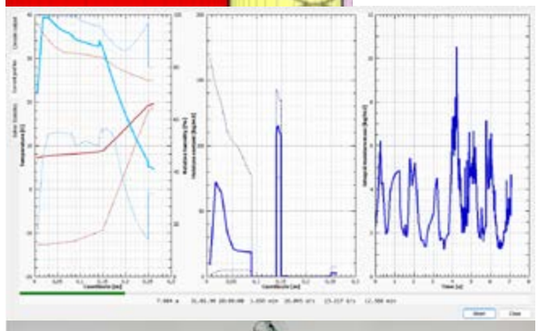
Tekst & Foto's: Inspect

INSPECT is een Gents studiebureau gespecialiseerd in bouwfysica en materiaaltechnisch onderzoek. Met wortels in de academische wereld en expertise in erfgoed, geologie, architectuur en ingenieurswetenschappen brengt het bureau schade, materialen, risico's en renovatiestrategieën in kaart. Daarbij staat niet de techniek zelf centraal, maar wat ze kan bijdragen aan een onderbouwde en duurzame beslissing, met respect voor het karakter en de toekomst van het gebouw.

Verschillende meetapparatuur van INSPECT voor het opvolgen van de regenbelasting, vocht, temperatuur en andere gebouwparameters in situ.

Hygrothermische simulatie, gekoppeld aan materiaalproeven zoals de droogproef om materialen preciezer te modelleren.

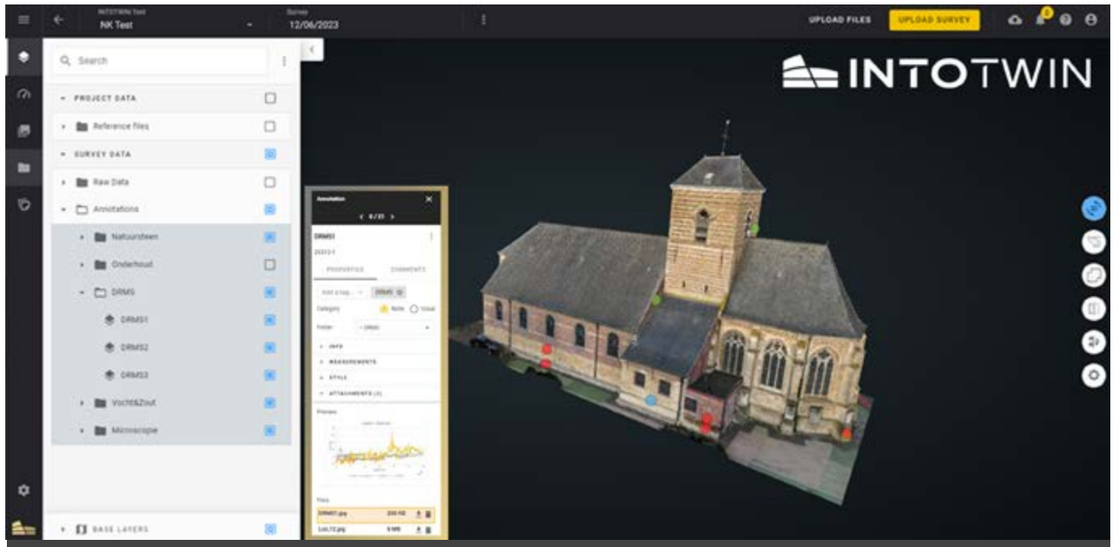
Van momentopname naar inzicht in de tijd

Een eenmalige meting vertelt zelden het volledige verhaal. Temperatuur, vocht, regenbelasting en spanningen veranderen voortdurend en kunnen pas over langere tijd correct worden geïnterpreteerd. Daarom zet INSPECT sterk in op monitoring. Met onder meer regenmeters, rekstrookjes en sensoren voor temperatuur en vocht worden belastingen en materiaalgedrag continu opgevolgd.

Die gegevens zijn rechtstreeks online raadpleegbaar en vormen tegelijk input voor ons verdere onderzoek. Monitoring kan simulaties verfijnen, proefcondities realistischer maken of helpen om materiaaleigenschappen en schadeprocessen beter te begrijpen. Zo verschuift de renovatiepraktijk van een momentopname naar een onderbouwd beeld van wat werkelijk in en rond een gebouw gebeurt.

Slimme innovatie begint met de juiste vraag.

INSPECT ontwikkelt, test en combineert monitoring, labo testen, simulatie en digitale tools om complexe renovatievraagstukken beter te begrijpen en onderbouwde keuzes mogelijk te maken. Nieuwe toepassingen worden daarbij niet blind gevolgd, maar kritisch onderzocht en vertaald naar de praktijk.

IntoTwin koppelt verschillende soorten informatie, zoals materiaalproeven en onderzoeksresultaten, rechtstreeks aan een visuele drager van het gebouw.

> **De meerwaarde zit niet in één techniek, maar in de combinatie ervan. Door verschillende onderzoeksmethoden te koppelen, maken we renovaties veiliger, efficiënter en duurzamer.**
>
> INSPECT

Simuleren om risico's vóór te zijn

Simulaties zoals hygrothermische (HAM), CFD en energiesimulaties brengen in kaart hoe warmte, vocht, lucht en regen zich doorheen de tijd in en rond een gebouw of gebouwcomponent gedragen. In combinatie met degradatiemodellen kunnen ze inschatten onder welke omstandigheden risico's op bijvoorbeeld vorstschade, schimmelgroei, houtrot of zoutschade ontstaan. Ook de impact van verschillende renovatiestrategieën op het hygrothermisch en energetisch gedrag kan zo worden onderzocht. Dit maakt het mogelijk om verschillende materialen, belastingen, klimaatscenario's en renovatieopties met elkaar te vergelijken nog vóór de werken op de werf starten. De betrouwbaarheid van een simulatie staat of valt echter met de kwaliteit van de invoer en de interpretatie van de resultaten. Materiaaleigenschappen, randvoorwaarden en belastingen zijn immers nooit volledig gekend en kunnen sterk variëren. INSPECT combineert daarom simulaties met materiaalproeven, praktijkwaarnemingen, kalibratie en monitoringsdata. Waar relevant worden ook onzekerheden expliciet meegenomen. Zo worden simulaties niet als een geïsoleerde berekening ingezet, maar als een instrument dat zo nauw mogelijk aansluit bij de werkelijke toestand en het gedrag van een gebouw. Zo zijn simulaties geen digitale glazen bol, maar een betrouwbaar beslissingsinstrument.

Alle bouwinformatie op één plek

In renovatieprojecten zit cruciale informatie vaak verspreid over plannen, rapporten, foto's, spreadsheets en bestanden van verschillende partijen. Zeker bij complexe erfgoedprojecten wordt het daardoor moeilijk om overzicht en samenhang te bewaren.

Met IntoTwin ontwikkelde INSPECT een digitale drager die projectinformatie koppelt aan een visuele 3D-omgeving. Informatie kan rechtstreeks aan een locatie of bouwelement worden gekoppeld: van staalnames en onderzoeksresultaten tot schadezones, urgente interventies en herstelvoorstellen. Het model kan bovendien worden gebruikt om lengtes en oppervlakken op te meten. Zo ontstaat één gedeelde informatiebasis die werfrondgangen, communicatie en samenwerking tussen architect, onderzoeker, aannemer en bouwheer efficiënter maakt.

Innovatie met kennis als fundament

INSPECT brengt kennis en onderzoeksmethoden samen en laat ze elkaar versterken. Door resultaten uit verschillende technieken aan elkaar te koppelen, ontstaat een vollediger beeld van het gebouw en kunnen renovatiebeslissingen beter worden onderbouwd. Zo vertaalt INSPECT complexe informatie naar betrouwbare inzichten, met respect voor het gebouw én zijn toekomst.

Inspect
Technologiepark-Zwijnaarde 82
9052 Gent
België

+32476061480
info@inspectbv.be
inspectbv.be

ARTIKEL

Scan-to-BIM bij renovatie: digitale opmeting als vertrekpunt

Renovatie begint met een correcte kennis van de bestaande toestand. Wanneer plannen verouderd of onvolledig zijn, kan een 3D-scan die werkelijkheid veel nauwkeuriger in kaart brengen. In combinatie met BIM ontstaat zo een digitale basis voor ontwerp, coördinatie en uitvoering. Maar Scan-to-BIM is meer dan een kwestie van scannen en modelleren: de kwaliteit van het eindresultaat staat of valt met een gerichte meetstrategie, duidelijke informatiebehoeften en een correcte interpretatie van de meetdata.

Tekst: Wim Vander Haegen - Bronnen: NAV Kennisnet / Buildwise / NBN EN ISO 7817-1:2024 / ISO 16739-1

Bij renovatie begint de opmeting nog vaak met oude plannen, een rolmeter, foto's en meerdere werfbezoeken. Voor een beperkte verbouwing kan dat volstaan. Bij grotere, oudere of technisch complexe gebouwen ontstaan echter snel problemen: plannen zijn niet actueel, muren wijken af van de tekening, vloeren lopen af en technieken werden doorheen de jaren aangepast.

Van gebouw naar puntenwolk

Een 3D-laserscan kan de bestaande toestand veel vollediger vastleggen. Wanneer de meetdata vervolgens worden verwerkt tot een bruikbaar 3D- of BIM-model, ontstaat een gedeelde digitale basis voor ontwerp, coördinatie, uitvoering en eventueel beheer. Dat proces wordt doorgaans Scan-to-BIM genoemd. Een puntenwolk is echter niet automatisch een BIM-model, en een nauwkeurige scan leidt niet vanzelf tot een even nauwkeurig gebouwmodel. Het resultaat hangt af van de voorbereiding, de meetmethode, de verwerking en de afspraken over de gewenste oplevering.

Bij laserscanning wordt een scanner op verschillende plaatsen in en rond het gebouw opgesteld. Het toestel registreert de afstand tot zichtbare oppervlakken zoals wanden, vloeren, plafonds, ramen, balken en technische installaties. Omdat meubels, hoeken, installaties en gesloten deuren het zicht kunnen blokkeren, zijn meerdere scanposities nodig. Voldoende overlap tussen de scans is essentieel om ze achteraf betrouwbaar tot één geheel te registreren.

Veel scanners maken tegelijk panoramische foto's, zodat kleurinformatie aan de meetpunten kan worden gekoppeld. Dat maakt de puntenwolk beter interpreteerbaar. Na de terreinopname worden de afzonderlijke scans digitaal uitgelijnd met overlappende geometrie, doelmerken of controlepunten. Het resultaat is één samenhangende puntenwolk die de zichtbare bestaande toestand weergeeft.
Terrestrische scanners op statief zijn doorgaans geschikt wanneer een nauwkeurige as-builtopmeting nodig is. Mobiele scanners kunnen grote oppervlakken sneller in kaart brengen, maar vragen extra controle. Voor daken, gevels en andere moeilijk bereikbare zones kan fotogrammetrie met een drone een nuttige aanvulling zijn. Daarbij wordt uit overlappende foto's een 3D-model of puntenwolk berekend. In renovatieprojecten worden beide technieken daarom geregeld gecombineerd.

De scan is slechts het begin

Een puntenwolk toont wat de scanner kon zien, maar vertelt niet automatisch wat een oppervlak of bouwdeel precies is. Ze maakt bijvoorbeeld niet vanzelf duidelijk of een wand dragend is, uit welke lagen een vloer bestaat of welke leiding achter een plafond zit. Ook de binnenzijde van constructies blijft grotendeels onbekend. Voor zulke informatie blijven bestaande dossiers, sonderingen, endoscopie of lokaal destructief onderzoek noodzakelijk.
De ruwe meetdata moeten bovendien worden verwerkt. Personen, meubels, voertuigen, tijdelijke werfinrichting en meetruis worden verwijderd of afzonderlijk beheerd. De puntenwolk kan daarna worden opgesplitst per verdieping, gebouwdeel, ruimte of discipline. Niet elke toepassing vraagt dezelfde datadichtheid. Een volledige archiefversie kan daarom worden bewaard naast een lichtere werkversie voor ontwerpers en uitvoerders.

Pas daarna begint het eigenlijke Scan-to-BIM-werk: het interpreteren en modelleren van de meetdata.

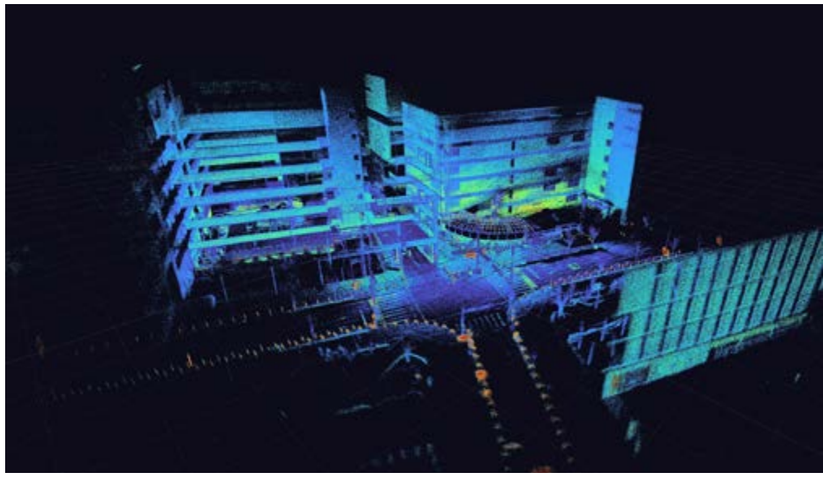
Van puntenwolk naar model

De modelleur gebruikt de puntenwolk als digitale onderlegger. Vloeren, plafonds, wanden, ramen, deuren, kolommen, balken, daken, trappen en indien nodig zichtbare technieken worden op basis van de meetdata gemodelleerd.

Dat proces is slechts gedeeltelijk te automatiseren. Software kan in regelmatige situaties bepaalde vlakken, leidingen of eenvoudige wanden herkennen, maar bestaande gebouwen zijn zelden perfect recht of symmetrisch. Vloeren kunnen doorbuigen, muren uit het lood staan en historische details of dicht opeengepakte technieken laten zich niet zomaar omzetten in standaardobjecten. Menselijke interpretatie blijft daarom noodzakelijk.

Een Scan-to-BIM-model hoeft ook niet altijd een letterlijke kopie van de puntenwolk te zijn. Voor maatwerk, nieuwe technieken of vrije hoogtes kunnen bestaande afwijkingen belangrijk zijn. Voor een eerste ontwerp kan een vereenvoudigd model volstaan, zolang kritische afwijkingen bekend blijven. Zulke vereenvoudigingen moeten vooraf worden afgesproken en mogen geen essentiële informatie ongemerkt laten verdwijnen.

Een 3D-model is bovendien niet automatisch een volwaardig BIM-model. BIM gaat verder dan geometrie en omvat ook afspraken over informatie, verantwoordelijkheden, uitwisseling, gebruik en beheer. Het model moet dus informatie bevatten die relevant is voor een duidelijk omschreven taak of beslissing.

Eerst de vraag, dan de scanner

Een goed Scan-to-BIM-traject begint daarom niet met de keuze van een toestel, maar met de informatievraag. Moet de data dienen voor een haalbaarheidsstudie, renovatieontwerp, stabiliteitsonderzoek, techniekencoördinatie, uitvoeringscontrole of later beheer? Dat bepaalt welke zones moeten worden opgenomen, welke nauwkeurigheid nodig is en hoeveel informatie in het model moet worden verwerkt.

Voor een eerste volumestudie zijn vooral hoofdafmetingen, vloerniveaus, dakvormen en gevelopeningen belangrijk. Voor de inpassing van ventilatiekanalen of leidingen zijn vrije hoogtes, balken, doorvoeren en bestaande installaties belangrijker. Bij restauratie kunnen vervormingen, geveldetails en beschadigingen centraal staan.

Vooraf moet daarom duidelijk worden vastgelegd wat wordt opgeleverd: een puntenwolk, 2D-plannen, een gedetailleerd as-builtmodel of een BIM-model met eigenschappen, documenten en coderingen. Ook de te modelleren bouwdelen, eventuele uitzonderingen en de gewenste zichtbaarheid van afwijkingen moeten worden bepaald.

Het begrip Level of Information Need biedt hiervoor een bruikbaar kader. Het gaat niet om zo veel mogelijk detail, maar om de informatie die op een bepaald moment nodig is voor een concrete taak. Dat omvat geometrische informatie, zoals afmetingen, positie en vrije ruimte; alfanumerieke informatie, zoals materiaal- of installatiegegevens; en documentatie, zoals foto's, inspectieverslagen en historische plannen.

De afspraken worden best gemaakt met opdrachtgever, architect, landmeter of scanfirma, studiebureaus, aannemer en eventueel gebouwbeheerder. Zo wordt vermeden dat veel data worden verzameld die later niet worden gebruikt, terwijl essentiële zones ontbreken.

Nauwkeurigheid is een projectafspraak

De term 'millimeternauwkeurig' verdient nuance. De meetnauwkeurigheid van een scanner is slechts één factor. Ook scanopstelling, afstand tot het object, resolutie, overlap, registratiemethode, controlepunten en ervaring van de verwerker bepalen de kwaliteit van het eindresultaat.

Bij grotere gebouwen kunnen kleine registratieafwijkingen zich doorzetten. Daarom kunnen bij veeleisende projecten onafhankelijke referentiepunten worden gebruikt die met een totaalstation of GNSS worden ingemeten. Wanneer de scan gekoppeld moet worden aan terrein-, infrastructuur- of GIS-data kan bovendien georeferentie nodig zijn. Voor een intern renovatiemodel kan een lokaal assenstelsel volstaan. Ook dat moet vooraf worden vastgelegd.

De oplevering moet daarom niet alleen uit een bestand bestaan. De verwerker moet ook kunnen aangeven met welke tolerantie is gewerkt en hoe de registratie werd gecontroleerd. Zeker bij lange gangen, trappenhuizen en meerdere verdiepingen is een kwaliteitscontrole belangrijk.

Controle tussen model en werkelijkheid

Een Scan-to-BIM-model moet worden gevalideerd tegenover de meetdata. Door model en puntenwolk over elkaar te leggen en kritische doorsneden en afmetingen te controleren, worden afwijkingen zichtbaar. Voor complexe projecten kan software de verschillen tussen model en puntenwolk grafisch weergeven.

Ook tijdens de uitvoering kan opnieuw worden gescand. De actuele toestand wordt dan vergeleken met het ontwerpmodel, zodat afwijkingen in positie, hoogte of vrije ruimte zichtbaar worden voordat plafonds, afwerking of technieken worden geplaatst. Die as-builtcontrole is vooral nuttig wanneer prefab-elementen moeten passen of wanneer bestaande en nieuwe structuren nauw op elkaar aansluiten. De winst zit dan niet alleen in sneller meten, maar vooral in het vermijden van verrassingen op de werf.

Geen digitale waarheid

Een scan blijft een momentopname. Wat op het ogenblik van de opname niet zichtbaar of bereikbaar is, komt niet in de puntenwolk terecht. Gesloten deuren, verlaagde plafonds, kasten, opgeslagen materiaal of tijdelijke werfinrichting kunnen delen van een gebouw afschermen. Ook glas, spiegels, zeer donkere of sterk reflecterende materialen en water kunnen onbetrouwbare meetpunten opleveren.

Daarom moeten opname en omstandigheden worden gedocumenteerd. Werd elke ruimte betreden? Waren plafonds en technische schachten toegankelijk? Welke zones konden niet worden gemeten? Zulke informatie bepaalt mee de bruikbaarheid van de data.

Ook het BIM-model blijft een interpretatie. Een modelleur kan een scheve wand rechttrekken of een complexe installatie vereenvoudigen. Dat is niet noodzakelijk fout, zolang duidelijk is waarvoor het model bedoeld is en welke vereenvoudigingen zijn toegepast. Het model mag geen schijnnauwkeurigheid creëren.

Wanneer loont Scan-to-BIM?

Voor een kleine verbouwing van een eenvoudige woning blijft een klassieke opmeting vaak sneller en voordeliger. De meerwaarde van Scan-to-BIM neemt toe naarmate een gebouw groter, complexer, ouder of onregelmatiger is. Vooral ontbrekende of afwijkende plannen, complexe geometrie, beperkte technische ruimtes, intensieve samenwerking tussen ontwerpers en uitvoerders, veel maatwerk of prefab, gefaseerde renovatie, historische gebouwen en de behoefte aan as-builtcontrole kunnen de investering verantwoorden.

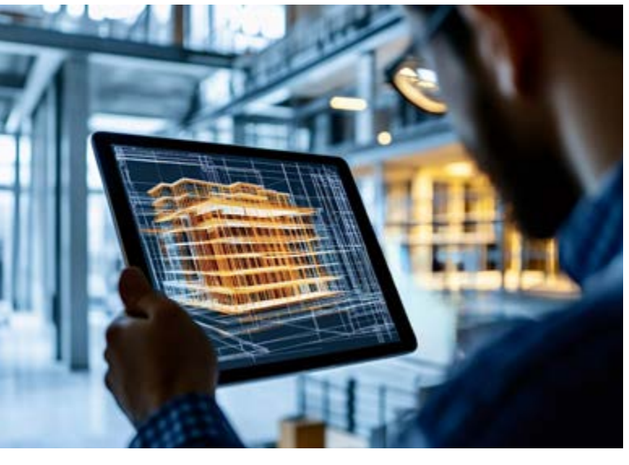
De kostprijs wordt bepaald door onder meer oppervlakte, bereikbaarheid, complexiteit, gewenste nauwkeurigheid, aantal scanposities en de aard van de oplevering. Een puntenwolk is doorgaans goedkoper dan een volledig BIM-model, omdat vooral de interpretatie en het manuele modelleerwerk tijd vragen.

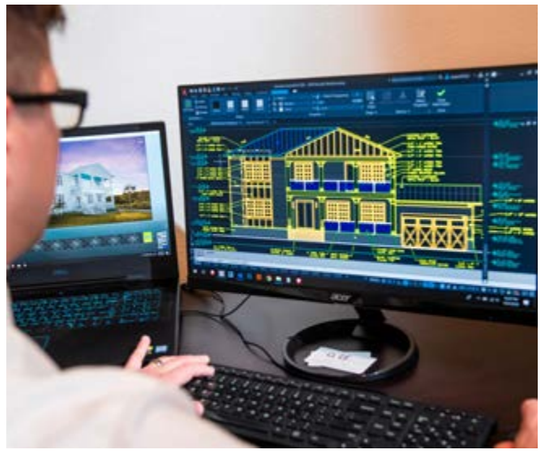
Een hybride aanpak kan daarom interessant zijn. Bestaande plannen blijven de basis, terwijl alleen kritische zones worden gescand en gemodelleerd, zoals technische lokalen, trappenhuizen, dakstructuren, complexe aansluitingen of monumentale geveldelen. Zo wordt het budget ingezet waar onzekerheid en uitvoeringsrisico het grootst zijn.

Betere informatie vóór er wordt ontworpen

Scan-to-BIM vervangt de vakkennis van architecten, ingenieurs, aannemers en restauratiespecialisten niet. Het biedt wel een betrouwbaardere basis om beslissingen te nemen. De meerwaarde zit niet in digitalisering om de technologie zelf, maar in het zo goed mogelijk kennen van de bestaande toestand vóór er wordt ontworpen, gerekend, besteld of gesloopt.

Wie vooraf bepaalt welke vragen de meetdata moeten beantwoorden, kan de opname gericht organiseren en overbodig modelleerwerk vermijden. Een goed Scan-to-BIM-traject levert dan niet alleen een digitaal beeld van het gebouw op, maar vooral minder onzekerheid, betere coördinatie en minder verrassingen op de werf.

ARTIKEL

Hefboom voor circulair bouwen: van materiaaldata naar digitale databank van het gebouw

Een gebouw wordt steeds meer beschouwd als een tijdelijke opslagplaats van grondstoffen. Wie over twintig, dertig of vijftig jaar een gebouw renoveert, aanpast of ontmantelt, moet immers kunnen weten welke materialen aanwezig zijn, waar ze zich bevinden, hoe ze zijn bevestigd en of ze opnieuw kunnen worden ingezet. Het bouwwerkpaspoort moet die informatie digitaal beschikbaar maken. Voor architecten, aannemers en opdrachtgevers betekent dat een belangrijke verschuiving: informatie over materialen wordt niet langer alleen beschouwd als technische documentatie voor de oplevering, maar als een grondstof voor toekomstige renovatie en demontage.

Tekst: Wim Vander Haegen

OVAM schuift het digitale bouwwerkpaspoort expliciet naar voren als een van de instrumenten voor de transitie naar circulair bouwen. Tegelijk is het belangrijk om de huidige stand van zaken correct te kaderen: het bouwwerkpaspoort is vandaag nog geen algemene wettelijke verplichting voor elk gebouw in Vlaanderen. OVAM onderzoekt en ontwikkelt het concept verder. Wel komen vanuit Europa en Vlaanderen steeds meer verplichtingen rond materiaaldata, milieu-impact en traceerbaarheid op de bouwsector af.

Materiaalpaspoort is geen bouwwerkpaspoort

De begrippen worden vaak door elkaar gebruikt, maar het verschil is technisch relevant. Een materiaal- of productpaspoort beschrijft in de eerste plaats een materiaal of bouwproduct. Denk aan de samenstelling, herkomst, technische eigenschappen, milieu-informatie, levensduur, mogelijkheden voor hergebruik en recyclage of de aanwezigheid van bepaalde stoffen. Op Europees niveau wordt die productinformatie steeds verder gedigitaliseerd. De herziene Construction Products Regulation voorziet bijvoorbeeld in een Digital Product Passport voor bouwproducten, met machineleesbare informatie over onder meer prestaties, conformiteit en milieueigenschappen.

Een bouwwerkpaspoort legt daar een extra informatielaag bovenop. Het gaat niet alleen over wat een product is, maar ook over waar en hoe het in het gebouw is toegepast. Het paspoort kan bijvoorbeeld gegevens bevatten over de locatie van een component, hoeveelheden, afmetingen, verbindingen, montage- en demontagewijze, onderhoud en gebruiksgeschiedenis. OVAM beschrijft het als een manier om de gebruikte materialen, hun herkomst en hun herbruikbaarheid vast te leggen, zodat die informatie ook bij onderhoud, renovatie en demontage beschikbaar blijft.

De Construction Products Regulation voorziet in een Digital Product Passport voor bouwproducten; een bouwwerkpaspoort legt daar nog een extra informatielaag bovenop

Het onderscheid wordt duidelijk wanneer een gebouw wordt ontmanteld. Een materiaalpaspoort kan aangeven dat een bepaalde gevelplaat uit aluminium bestaat en welke eigenschappen het materiaal heeft. Het bouwwerkpaspoort moet daarbovenop kunnen aangeven waar die gevelplaten zich bevinden, hoeveel er zijn, hoe ze bevestigd zijn en hoe ze kunnen worden verwijderd. Die gebouwgebonden informatie is precies wat nodig is om van een klassieke sloopwerf naar gecontroleerde ontmanteling en hoogwaardig hergebruik te evolueren.

Groeiende datastroom

De ontwikkeling van het bouwwerkpaspoort staat niet los van andere digitale ontwikkelingen in de bouwsector. BIM vormt een logische technische basis, omdat geometrische informatie en materiaaldata daar al aan objecten kunnen worden gekoppeld. OVAM verwijst zelf naar de mogelijkheid om het bouwwerkpaspoort aan een

BIM-model te koppelen. In de ideale situatie volstaat het dan om bijvoorbeeld een vloeropbouw of gevelcomponent in het digitale model te selecteren om informatie over samenstelling, hoeveelheden, bevestiging, onderhoud en hergebruikspotentieel op te vragen.

Ook de Vlaamse gebouwenpas is relevant. Vlaanderen beschikt sinds eind 2024 over één digitaal platform voor woningen en niet-residentiële gebouwen: de Woningpas/Gebouwenpas. Dat is echter niet hetzelfde als een bouwwerkpaspoort. Het is een breder digitaal gebouwendossier waarin verschillende gegevens over een gebouw kunnen worden samengebracht.

Het bouwwerkpaspoort moet dus niet worden gezien als een zoveelste afzonderlijke administratie, maar eerder als een toekomstige informatielaag die bestaande gegevens met elkaar kan verbinden. Dat is ook een van de uitdagingen: dezelfde informatie moet bij voorkeur maar één keer worden ingevoerd en vervolgens gedurende de levenscyclus van het gebouw bruikbaar blijven.

Vlaamse overheid - Vlaanderen beschikt sinds eind 2024 over één digitaal platform voor woningen en niet-residentiële gebouwen: de woningpas/gebouwenpas

2030: een belangrijke mijlpaal

Wie naar 2030 kijkt, moet verschillende Europese verplichtingen uit elkaar houden. De herziene Europese EPBD legt vanaf 2028 een verplichte berekening van het Global Warming Potential (GWP) op voor nieuwe gebouwen met een bruikbare vloeroppervlakte van meer dan 1.000 m² waarvoor een EPC Bouw vereist is. Vanaf 2030 wordt die verplichting uitgebreid naar alle nieuwe gebouwen waarvoor een EPC Bouw vereist is. De verplichting geldt in alle drie de gewesten, die de richtlijn elk op hun eigen manier omzetten. Als rekeninstrument is er TOTEM, dat de drie gewesten (OVAM, Leefmilieu Brussel en SPW) sinds 2018 samen ontwikkelen. In Vlaanderen werken OVAM en VEKA daarnaast aan een geïntegreerd proces.

Gebouwgebonden informatie is precies wat nodig is om van een klassieke sloopwerf naar gecontroleerde ontmanteling en hoogwaardig hergebruik te evolueren

Dat betekent echter niet dat vanaf 2030 elk gebouw automatisch over een wettelijk verplicht bouwwerkpaspoort moet beschikken. OVAM spreekt momenteel over de verdere ontwikkeling en het onderzoek naar een bouwwerkpaspoort. In het ondernemingsplan 2026 staat expliciet dat OVAM verder onderzoekt hoe zo'n paspoort inzicht kan geven in de grondstoffen en materialen die in een gebouw verwerkt zijn en hoe die bij renovatie of sloop opnieuw kunnen worden gebruikt.

Dat betekent echter niet dat vanaf 2030 elk gebouw automatisch over een wettelijk verplicht bouwwerkpaspoort moet beschikken. OVAM spreekt momenteel over de verdere ontwikkeling en het onderzoek naar een bouwwerkpaspoort. In het ondernemingsplan 2026 staat expliciet dat OVAM verder onderzoekt hoe zo'n paspoort inzicht kan geven in de grondstoffen en materialen die in een gebouw verwerkt zijn en hoe die bij renovatie of sloop opnieuw kunnen worden gebruikt.

Daarnaast ontwikkelt Europa de Digital Product Passport voor bouwproducten. De herziene Construction Products Regulation is sinds 7 januari 2025 van kracht en grotendeels van toepassing sinds 8 januari 2026, maar het nieuwe kader wordt gefaseerd toepasbaar. De Europese Commissie voorziet daarbij digitale, machine-leesbare productinformatie gedurende de levenscyclus van bouwproducten. In de praktijk is dat productpaspoort nog niet verplicht: die plicht volgt pas na een gedelegeerde handeling van de Commissie en geldt enkel voor producten die onder de nieuwe geharmoniseerde normen vallen.

Voor de bouwpraktijk is de conclusie belangrijk: 2030 moet vooral worden gezien als een ijkpunt waarop materiaalprestaties en digitale materiaalinformatie veel belangrijker worden, niet als een magische datum waarop plots elk bestaand gebouw een volledig ingevuld bouwwerkpaspoort moet hebben.

Impact op renovatie en sloop

Architecten en aannemers hoeven dus niet te wachten op een definitieve wettelijke verplichting om met de principes te werken. Bij renovatie- en afbraakprojecten wordt materiaalinformatie nu al steeds belangrijker. De bestaande regelgeving rond sloopopvolging illustreert die evolutie.

Voor grote sloopwerven is sloopopvolging door een erkende sloopbeheerorganisatie (momenteel enkel Tracimat) verplicht wanneer de omgevingsvergunning na 30 juni 2022 werd aangevraagd. Het gaat om niet-residentiële gebouwen met een bouwvolume van meer dan 1.000 m³, hoofdzakelijk residentiële gebouwen van meer dan 5.000 m³ (eengezinswoningen uitgezonderd) en infrastructuurwerken met meer dan 250 m³ op te breken materiaal. Het sloopopvolgingsplan, dat voor die werven al sinds 2018 verplicht is, maakt deel uit van de aanbestedings- en contractdocumenten en brengt de materialen en afvalstromen van de sloop in kaart. Sinds 1 juli 2024 moet de uitvoerder van de werken volgens VLAREMA bovendien een afvalbeheer- en sloopplan opstellen, zowel voor die werven als voor vergelijkbare nieuwbouwprojecten. Dat plan beschrijft onder meer de ontmantelingstechnieken, de planning van de vrijkomende afvalstoffen en de organisatie van de gescheiden inzameling.

De logica achter het bouwwerkpaspoort sluit daar rechtstreeks op aan. Een toekomstige renovatie- of sloopaannemer zou niet pas op de werf moeten ontdekken welke materialen achter een wand, plafond of vloer aanwezig zijn. Die informatie hoort vooraf beschikbaar te zijn. Voor de architect betekent dat een grotere nadruk op inventarisatie en materiaaldata in de ontwerpfase. Voor de aannemer betekent het dat selectief demonteren, sorteren, tijdelijk opslaan en eventueel opnieuw toepassen van materialen steeds meer onderdeel worden van de uitvoeringsorganisatie

Van sloopinventaris naar urban mining

Het grootste verschil zit uiteindelijk in de manier waarop we naar een bestaand gebouw kijken. Een traditioneel sloopdossier vertrekt vooral vanuit de vraag: wat moet eruit en hoe voeren we het af? Een circulair bouwwerkpaspoort vertrekt vanuit een andere vraag: welke materialen zijn hier aanwezig en welke waarde kunnen ze behouden?

Dat vraagt een andere werkwijze. Voorafgaand aan een renovatie of gedeeltelijke afbraak wordt het gebouw onderzocht. Materialen worden geïdentificeerd, hoeveelheden bepaald en waar mogelijk gekoppeld aan hun locatie en technische toestand. Ook verbindingen en demonteerbaarheid worden relevant. Een houten vloer die mechanisch bevestigd is, heeft bijvoorbeeld een ander hergebruikpotentieel dan een vloer die onlosmakelijk verlijmd is.

Voor architecten betekent dit dat materiaalinventarisatie een volwaardige ontwerpfase kan worden. Bij renovatieprojecten wordt niet alleen onderzocht wat technisch moet worden vervangen, maar ook wat behouden, hergebruikt of elders opnieuw toegepast kan worden. Voor aannemers verschuift de aandacht van pure afbraak naar gecontroleerde ontmanteling. Dat heeft gevolgen voor planning, arbeidsorganisatie, opslag, transport en contractuele afspraken.

Nieuwe verantwoordelijkheid

Het bouwwerkpaspoort legt bovendien een verantwoordelijkheid bij de huidige generatie ontwerpers. De informatie die vandaag wordt vastgelegd, kan over tientallen jaren van grote waarde zijn. Dat pleit voor open en gestandaardiseerde data, duidelijke materiaalbenamingen en een koppeling met digitale gebouwmodellen.

Ook de keuze van bevestigingsmethoden wordt daardoor strategischer. Een demonteerbare verbinding is niet alleen interessant omdat een onderdeel vandaag gemakkelijk kan worden gemonteerd of vervangen. Ze bepaalt ook hoeveel waarde dat onderdeel over twintig of vijftig jaar nog heeft.

Daarmee wordt het bouwwerkpaspoort meer dan een digitale inventaris. Het kan uitgroeien tot een geheugen van het gebouw: een dossier dat meeverhuist met het gebouw en bij elke renovatie, vervanging of aanpassing wordt aangevuld. De ambitie van OVAM is precies om digitale informatie over het bestaande gebouwenpatrimonium beschikbaar te maken en zo de materiaalkringloop beter te sluiten.

Nu al leren documenteren

De wettelijke contouren van het bouwwerkpaspoort zijn nog in ontwikkeling. Toch is de richting duidelijk. Materiaalprestaties worden een onderdeel van de gebouwprestaties, productinformatie wordt digitaler en sloop- en afvalstromen worden beter traceerbaar. Tegen 2030 zal materiaalinformatie daardoor een veel prominentere plaats innemen in ontwerp, uitvoering en beheer.

Voor architecten en aannemers is het daarom verstandig om niet te wachten tot het paspoort wettelijk verplicht wordt. Wie vandaag al materiaalinventarissen, BIM-data, productinformatie, hoeveelheden, onderhoudsgegevens en demontage-informatie consequent bijhoudt, bouwt in feite de databank op die morgen het bouwwerkpaspoort kan vormen.

De echte hefboom van het bouwwerkpaspoort zit dan ook niet in het digitale document zelf, maar in de kwaliteit van de informatie die erin terechtkomt. Alleen wanneer we weten welke materialen in onze gebouwen zitten, waar ze zitten en hoe ze opnieuw kunnen worden ingezet, kunnen gebouwen daadwerkelijk functioneren als materiaalbanken in plaats van als toekomstige afvalstromen.

Materiaalpaspoort versus bouwwerkpaspoort

Een materiaal- of productpaspoort zegt wát een product is. Het bouwwerkpaspoort legt vast waár en hóé het in het gebouw zit.

LAAG 2 · GEBOUWGEBONDEN — In ontwikkeling bij OVAM

Bouwwerkpaspoort

Waar en hoe zit het product in het gebouw?

Locatie van de component	Hoeveelheden en afmetingen	Verbindingen en bevestiging
Montage- en demontagewijze	Onderhoud	Gebruiksgeschiedenis

↑ bouwt voort op de productpaspoorten van alle componenten

LAAG 1 · PRODUCTGEBONDEN — EU: Digital Product Passport

Materiaal- of productpaspoort

Wat is het product?

Samenstelling en herkomst	Technische eigenschappen	Milieu-informatie
Levensduur	Hergebruik en recyclage	Aanwezige stoffen

VOORBEELD

Een aluminium gevelplaat

BOUWWERKPASPOORT
Welke gevel en welke verdiepingen · hoeveel platen en welke maten · geschroefd op regelwerk · los te nemen zonder schade

PRODUCTPASPOORT
Aluminium plaat · technische prestaties · milieu-informatie · recycleerbaarheid

Pas samen maken ze gecontroleerde ontmanteling en hoogwaardig hergebruik mogelijk.

Bronnen: OVAM; Verordening (EU) 2024/3110 (Construction Products Regulation)

ARTIKEL

Op weg naar ‘circulair’ metselwerk?

‘De Belg heeft een baksteen in de maag.’ Dit bekende gezegde linkt bouwen spontaan aan een van onze meest gebruikte bouwsystemen: metselwerk. ‘Door de huidige ecologische en economische uitdagingen moet echter ook deze bouwwijze evolueren’, stelt Buildwise. ‘Zo moet je inzetten op circulaire oplossingen, zowel op het vlak van materialen als van bouwsystemen.’

Tekst: Wim Vander Haegen - Bron: Buildwise

Buildwise - Onderzoeksmethodes beoordelen de kwaliteit van hergebruikte metselstenen.

Milieutransitie versnellen

Metselwerk biedt heel wat voordelen: het is robuust, laat toe om uiteenlopende vormen te realiseren en biedt een goede thermische en mechanische inertie. Bovendien beheersen aannemers dit vak al generaties lang. De productie van metselmaterialen vereist echter heel wat natuurlijke hulpbronnen (klei, granulaten, zand, cement, water) en energie (bakken of calcineren, transport …). Dat brengt een aanzienlijke CO_2-uitstoot met zich mee.

De bouwsector moet zijn milieutransitie versnellen: vanaf 2028 wordt de berekening van de CO_2-impact verplicht voor grote gebouwen. Tegelijk moet de sector verder industrialiseren om het tekort aan geschoolde arbeidskrachten op te vangen en rendabel te blijven. Circulaire oplossingen bieden hier concrete kansen. Ze verminderen de milieu-impact van de sector aanzienlijk, zonder in te boeten aan kwaliteit en betaalbaarheid. Deze uitdagingen staan centraal in het sectoraal plan BuildForward 2030.

Je kan vandaag vier complementaire strategieën toepassen om metselwerk circulair te maken:

- hergebruik
- recyclage
- koolstofarme materialen
- demonteerbare bouwsystemen.

Hergebruik

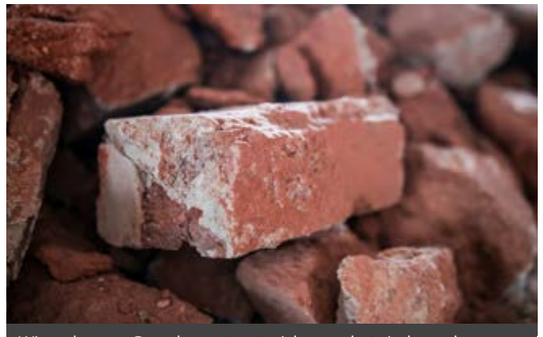
Door metselstenen te hergebruiken, kan je primaire grondstoffen besparen en de hoeveelheid afval beperken. Denk bijvoorbeeld aan gevelstenen uit sloop- of renovatieprojecten die een tweede leven kunnen krijgen als je ze op de juiste manier verwijdert en opknapt.

Om deze aanpak te doen slagen, moet je echter vertrouwen kunnen hebben in de kwaliteit van de materialen die je hergebruikt. Daarom ondersteunt Buildwise aannemers met concreet advies om het hergebruik in de praktijk te organiseren, van het inventariseren van de herbruikbare materialen tot het sorteren, controleren en opnieuw toepassen van de bakstenen.

Via onderzoeksprojecten zoals REUSE B en NTD-ReMAT ontwikkelen we ook laboratoriumproeven of niet-destructieve onderzoeksmethodes om de kwaliteit van hergebruikte metselstenen te beoordelen. Zo kan je nagaan of ze voldoen aan de vereiste prestaties, zoals druksterkte, porositeit en vorstbestendigheid. Steeds meer bouwbedrijven testen de resultaten van deze projecten al uit in de praktijk door ze toe te passen in hun projecten.

Recyclage

Recyclage zet materialen aan het einde van hun levensduur om in grondstoffen voor nieuwe producten. Vandaag gebeurt dat meestal in open kringlopen, waarbij je mineraal afval van bouw- of sloopplaatsen gemengd inzamelt (beton, bakstenen, stenen, mortel). Na breken, sorteren en kwaliteitscontrole recycleer je deze materialen tot zand en gemengde granulaten, die voornamelijk gebruikt worden voor ophogingen en wegfunderingen (zie bouw.grondstoffencatalogus.be).

Wienerberger - Recyclage zet materialen aan het einde van hun levensduur om in grondstoffen voor nieuwe producten.

Tegelijkertijd wint recyclage in gesloten kringlopen terrein. Hierbij recycleer je gesorteerd afval om het opnieuw in de eigen productieketen te brengen. Een voorbeeld is de omzetting van baksteenresten in nieuwe blokken.

Buildwise biedt je wetenschappelijke ondersteuning bij de ontwikkeling van innovatieve formuleringen die gelijkaardige prestaties halen als traditionele materialen en werkt eraan om deze op te nemen in de normen. Dat zijn ook de doelstellingen van het CIBER-project, waaraan we actief bijgedragen hebben met onze expertise en testfaciliteiten.

In het (CD)²-project werkten we mee aan praktische oplossingen voor recyclage in gesloten kringlopen. We testten verschillende sorteerpraktijken uit op de werf en zetten een aangepaste logistiek op poten om de goede werking van de beoogde oplossingen te garanderen. Op de website van het project vind je praktische fiches over deze oplossingen.

Koolstofarme materialen

De koolstofarme strategie heeft tot doel om de koolstofvoetafdruk van de productie van de metselstenen zelf te verlagen, maar ook om de hoeveelheden gebruikte materialen te verminderen. Dat kan op verschillende manieren: door producten te ontwikkelen die minder grondstoffen verbruiken, cement te vervangen door koolstofarme bindmiddelen (cement met een laag klinkergehalte, alkali-geactiveerde materialen …) en de formuleringen te optimaliseren, zodat ze voldoen aan de normen en minder CO_2uitstoten. Deze strategie maakt ook gebruik van innovatieve processen, zoals versnelde carbonatatie, waarbij CO_2 in de blokken opgesloten wordt.

Buildwise voerde in samenwerking met bedrijven uit de sector ook enkele pilootprojecten uit, zoals het CARMAT-project. Deze projecten tonen aan hoe je dergelijke oplossingen in de praktijk kan toepassen en opschalen naar industriële productie.

Demonteerbare bouwsystemen

Een vierde piste is het ontwerpen van bouwsystemen die je kan ontmantelen, transformeren en opnieuw in elkaar zetten. Denk bijvoorbeeld aan droog gemonteerde gevelsystemen uit baksteen. Door minder voegen te gebruiken, mechanische verbindingen toe te passen, te werken met omkeerbare mortels (zie Buildwise-artikel 2025/02.02) en innovatieve modulaire blokken te ontwikkelen, bekom je metselwerk dat je eenvoudig kan demonteren en opnieuw opbouwen.

Bij deze systemen moet je goed nadenken over het algemene structurele gedrag, de spanningsverdeling en de assemblage van de onderdelen. Afhankelijk van het gekozen systeem zal je pas een impact hebben op het milieu als je bij het ontwerp al rekening houdt met de latere ontmanteling, zodat je het kan toepassen in gebouwen die in de toekomst zullen veranderen.

Demonteerbaarheid vraagt ook een meer systemische benadering, waarbij je logistiek, materiaaldocumentatie en traceerbaarheid in aanmerking neemt om duurzame bedrijfsmodellen uit te werken. Dat was ook de aanpak van het CIBER-project voor de ontwikkeling van een dragend metselwerksysteem dat deze verschillende strategieën combineert.

PARTNER CONTENT NAV

Klinkers, grind of kunstgras: wat is waterdoorlatend?

Welke materialen mag je als waterdoorlatend beschouwen? Sinds juni is daar een handige lijst voor. Maar opgelet: ‘waterdoorlatend’ betekent nog niet automatisch ‘toegelaten’.

Redactie: Riet Lismont (VLARIO) en Silvia De Nolf (NAV)
Foto waterdoorlatende bestrating © Artstone

GSV Hemelwater: meer houvast

De hemelwaterverordening van 2023 kreeg er het afgelopen jaar heel wat verduidelijking en praktische houvast bij.

- Er kwam een omzendbrief in december 2025.
- In april 2026 werd het Technisch Achtergronddocument aangepast.
- In mei 2026 werd een vergunningentool toegevoegd op Groenblauwpeil.be.
- Als laatste in de rij kwam er in juni 2026 ook de Lijst waterdoorlatende verhardingen. Een realisatie van de Vlaamse Overheid samen met de sectorfederaties.

Netwerk Architecten Vlaanderen (NAV) werkte actief mee aan al deze realisaties.

Lijst waterdoorlatende verhardingen

In het verleden was er regelmatig discussie over welke materialen als waterdoorlatend beschouwd konden worden. Sommige gemeenten aanvaardden bepaalde materialen wel, terwijl andere gemeenten exact dezelfde oplossing afkeurden.

De nieuwe lijst brengt veel meer duidelijkheid. Ze bevat een overzicht van materialen die technisch als waterdoorlatend kunnen worden beschouwd en ondersteunt zowel ontwerpers als vergunningverleners bij hun beoordeling.

Waterdoorlatend betekent niet automatisch toegelaten

De lijst heeft echter geen bindend karakter en legt geen bijkomende verplichtingen op. Ze dient als leidraad voor een uniforme interpretatie van de bestaande regelgeving.

Wie de afgelopen maanden de kranten doorbladerde, kreeg dit voorbehoud vaak niet mee. Regelmatig ontstond de indruk dat elk waterdoorlatend materiaal voortaan automatisch toegelaten zou zijn. Dat is dus een verkeerde interpretatie.

Een materiaal kan technisch perfect waterdoorlatend zijn, maar daarom nog niet overal vergund worden. Ook andere regelgeving blijft immers van toepassing. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld beperkingen opleggen aan de totale verhardingsgraad of bijkomende voorwaarden stellen vanuit een goedgekeurd hemelwater- en droogteplan. Een vaak aangehaald voorbeeld is kunstgras. Sommige types laten water door, maar dat betekent niet automatisch dat ze overal zonder meer mogen worden aangelegd.

Niet alleen de klinker telt

Nog een belangrijke nuance: een verharding is pas waterdoorlatend als de volledige opbouw goed is uitgevoerd. Niet alleen de toplaag telt. Ook de fundering en de onderfundering moeten het regenwater voldoende laten infiltreren. Een poreuze klinker op een ondoorlatende fundering levert dus niet het gewenste effect op. De lijst benoemt die technische voorwaarden expliciet.

Waterdoorlatend… maar ook echt nodig?

Tot slot: waterdoorlatende verhardingen zijn ook verhardingen, denk hierbij aan grind of kunstgras. In het licht van ontharding is het steeds nuttig na te denken of de waterdoorlatende verharding wel nodig is en niet kan worden vervangen door een natuurgebaseerde oplossing.

> **“Een materiaal kan technisch perfect waterdoorlatend zijn, maar daarom nog niet overal vergund worden. Ook andere regelgeving blijft immers van toepassing.**
>
> Riet Lismont (VLARIO) en Silvia De Nolf (NAV)

Wegwijs in hemelwater. En véél meer.
NAV deelt z’n kennis met álle bouwprofessionals

De hemelwaterregels uit dit artikel? Daarover vind je bij Netwerk Architecten Vlaanderen (NAV) nog veel meer: praktische wegwijzers, FAQ’s en updates over de recentste wijzigingen. Maar het kennisnet gaat uiteraard veel breder.

NAV is de Vlaamse sectororganisatie voor architecten, met een sterke focus op alles wat beweegt in de bouwpraktijk. Nieuwe regelgeving en technische ontwikkelingen worden vertaald naar bruikbare informatie en advies.

Geen architect? Geen paniek! Sinds kort kan iedere bouwprofessional zich aansluiten bij NAV, als abonnee. Zo krijg je toegang tot alle artikels en praktische tools. Je kunt bovendien terecht bij de technische en juridische helpdesk, bijscholingen volgen en aansluiten bij netwerkevents. (Wél exclusief voor architecten is inspraak bij belangenbehartiging.)

Ook mee met wat er beweegt in de bouw?
Scan de QR-code en ontdek het NAV-abonnement.

NAV
Netwerk Architecten Vlaanderen
Brandweerstraat 19E
9000 Gent
België

info@nav.be
+3226692280
www.nav.be

Waterdoorlatend betekent niet ‘automatisch toegelaten’

“Mag ik nu kunstgras leggen?”: het is wellicht de meest gestelde vraag sinds de Vlaamse overheid de nieuwe ‘Lijst waterdoorlatende verhardingen’ publiceerde. Het korte antwoord is: niet noodzakelijk. De nieuwe lijst is een belangrijke stap vooruit. Ze zorgt voor meer duidelijkheid over welke materialen technisch als waterdoorlatend kunnen worden beschouwd. Maar ze verandert niets aan een fundamenteel uitgangspunt van het Vlaamse hemelwaterbeleid: de beste verharding is nog altijd de verharding die je niet aanlegt. DeLijst waterdoorlatende verhardingen is namelijk geen vrijgeleide om meer te verharden.

Tekst: Wim Vander Haegen - Bron: Vlario

Tot vandaag ontstonden er regelmatig discussies tussen burgers, architecten, aannemers en vergunningverleners. Een materiaal dat in de ene gemeente als waterdoorlatend werd aanvaard, kon elders worden geweigerd. Dat zorgde voor onzekerheid. Met de nieuwe lijst wil Departement Omgeving één referentie aanbieden voor heel Vlaanderen. Zo krijgen ontwerpers, vergunningverleners en lokale besturen meer houvast bij de toepassing van de hemelwaterverordening. Dat is zonder twijfel een goede evolutie. De lijst doet ook geen uitspraak over de waterdoorlatendheid van de materialen zelf, noch is er een volgorde van bv. meest naar minst infiltrerend.

Blauw Groen Vlaanderen - De lijst zegt welke materialen water kunnen doorlaten, niet dat je die materialen overal mag gebruiken

Waar ontstaat de verwarring?

De lijst zegt welke materialen water kunnen doorlaten. Ze zegt niet dat je die materialen overal mag gebruiken. Dat onderscheid is cruciaal. Een waterdoorlatende verharding blijft namelijk een verharding. En ook voor waterdoorlatende verhardingen blijven de bestaande stedenbouwkundige regels gelden. Gemeenten kunnen in hun vergunningen of stedenbouwkundige voorschriften nog altijd beperkingen opleggen over hoeveel van een perceel verhard mag worden of waar verharding al dan niet wenselijk is. Wie dus denkt dat een volledig verharde voortuin plots kan omdat de gekozen verharding waterdoorlatend is, vergist zich.

> **“Wie denkt dat een volledig verharde voortuin plots kan omdat de gekozen verharding waterdoorlatend is, vergist zich.**
>
> Vlario

Bepaalde types kunstgras kunnen technisch waterdoorlatend zijn, mits ze voldoen aan de gestelde voorwaarden en correct worden aangelegd

Steenbakkerij Vande Moortel - Waterdoorlatende verhardingen helpen om regenwater ter plaatse in de bodem te laten dringen.

Kunstgras: een goed voorbeeld

In verschillende krantenkoppen kreeg vooral kunstgras veel aandacht. Daardoor ontstond bij sommigen de indruk dat kunstgras voortaan zonder meer toegelaten is. Dat klopt niet. De lijst vermeldt dat bepaalde types kunstgras technisch waterdoorlatend kunnen zijn, mits ze voldoen aan de gestelde voorwaarden en correct worden aangelegd. Bovendien moet ook de fundering voldoende waterdoorlatend zijn. Maar daarmee is nog niet gezegd dat een vergunning automatisch kan worden verleend. Ook hier blijven de gewone regels gelden over verharding, ruimtelijke kwaliteit en eventuele gemeentelijke voorschriften.

Meer dan alleen het materiaal

Nog een belangrijke nuance. Een verharding is pas echt waterdoorlatend wanneer de volledige opbouw goed is uitgevoerd. Niet alleen de toplaag telt. Ook de fundering en onderfundering moeten het regenwater voldoende laten infiltreren. Een poreuze klinker op een ondoorlatende fundering levert dus niet het gewenste effect op. De lijst benadrukt die technische voorwaarden expliciet.

Minder verharding blijft de beste oplossing

De nieuwe lijst verandert ook niets aan de algemene visie achter de hemelwaterverordening. Die blijft duidelijk:

- **vermijd verharding waar mogelijk;**
- **beperk de oppervlakte als verharding noodzakelijk is;**
- **kies vervolgens bij voorkeur voor een waterdoorlatende oplossing;**
- **zorg ervoor dat regenwater maximaal lokaal kan infiltreren.**

Waterdoorlatende verhardingen helpen om regenwater ter plaatse in de bodem te laten dringen. Dat vermindert de belasting van de rioleringen, vult het grondwater aan en maakt Vlaanderen beter bestand tegen zowel droogte als wateroverlast. Maar ze zijn één onderdeel van een bredere klimaatbestendige inrichting, niet het einddoel op zich.

Niet automatisch vergund

De uiteindelijke beoordeling blijft afhangen van de volledige aanleg, de geldende regelgeving en de lokale stedenbouwkundige context. Dat is geen beperking, maar net de manier waarop Vlaanderen tegelijk werkt aan minder verharding, meer infiltratie en een klimaatbestendige leefomgeving. Wanneer je een vergunning nodig hebt of wat vrijgesteld is van vergunning lees je op Omgevingsvergunning: Verhardingen aanleggen bij een woning (terras, oprit, overwelving gracht, kunstgras, kiezels...) | Vlaanderen.be. Opgelet: lokaal kunnen strengere regels van toepassing zijn. Informeer je goed bij de gemeente/stad welke regels van toepassing zijn.

ARTIKEL

Biobased materialen in renovatie: van pioniersproduct naar volwaardige keuze

Wie tien jaar geleden houtvezelplaten, cellulose of kalkhennep voorschreef, deed dat meestal vanuit een bewuste materiaalkeuze. De bouwheer moest mee willen, de aannemer moest vertrouwd zijn met de uitvoering en de architect nam soms een extra technisch risico. Vandaag ligt dat anders. Bio-gebaseerde isolatiematerialen worden steeds vaker toegepast in reguliere renovatiedossiers, van particuliere woningen tot scholen en sociale huisvesting. De vraag is daardoor minder of deze materialen inzetbaar zijn, maar vooral waar en onder welke voorwaarden ze technisch de juiste keuze vormen.

Tekst: Wim Vander Haegen

Decennialang werd de keuze van een isolatiemateriaal in de eerste plaats bepaald door thermische prestaties, prijs, beschikbaarheid en uitvoeringsgemak. Minerale wol, EPS, XPS en PUR/PIR zijn goedkoop, goed gedocumenteerd en breed vertrouwd op de werf. Die klassieke afweging blijft relevant, maar krijgt er een belangrijke dimensie bij: de milieu-impact van materialen over hun volledige levenscyclus.

Naarmate gebouwen energiezuiniger worden, neemt het relatieve aandeel van de materialen in de totale milieu-impact toe. Dat betekent niet dat materiaalkeuze de enige of automatisch de belangrijkste volgende stap is, maar wel dat architecten en opdrachtgevers ze steeds moeilijker buiten beschouwing kunnen laten. TOTEM maakt het mogelijk om verschillende materiaalopbouwen en renovatiescenario's op levenscyclusniveau met elkaar te vergelijken. De tool wordt door de drie Belgische gewesten gezamenlijk ontwikkeld en is ook bruikbaar voor renovatieprojecten.

Technisch interessant

Bio-gebaseerde materialen hebben daarnaast eigenschappen die in bepaalde renovatietoepassingen technisch interessant zijn. Houtvezel, cellulose, hennep, vlas, stro en andere vezel-gebaseerde producten kunnen vocht bufferen en hebben vaak een relatief hoge volumieke warmtecapaciteit. Dat kan bijdragen aan het zomercomfort, maar het effect hangt altijd af van de volledige wand- of dakopbouw, de densiteit van het materiaal en de gebruiksomstandigheden. Het dampopen karakter kan vooral bij bepaalde massieve constructies een voordeel zijn, maar is nooit op zichzelf een garantie voor een probleemloze opbouw.

Ook het aanbod is geprofessionaliseerd. Buildwise beschrijft intussen een brede waaier aan bio-gebaseerde en gerecycleerde isolatiematerialen en onderzoekt hun thermische, hygrothermische, akoestische en ecologische prestaties.

Klassieke isolatiematerialen verdwijnen daarmee niet. In toepassingen met hoge vochtbelasting, grondcontact, hoge drukbelasting of specifieke brand- en systeemvereisten kunnen minerale of synthetische materialen nog steeds de meest geschikte oplossing zijn.

Regelgeving maakt materiaalimpact zichtbaarder

De Europese regelgeving verhoogt de aandacht voor de klimaatimpact van gebouwen. De herziene Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) bepaalt dat de levenscyclus-gebonden Global Warming Potential (GWP) van nieuwe gebouwen vanaf januari 2028 moet worden berekend en bekendgemaakt voor gebouwen met een bruikbare vloeroppervlakte van meer dan 1.000 m². Vanaf januari 2030 wordt die verplichting uitgebreid naar alle nieuwe gebouwen. De Europese regeling heeft het dus over de klimaatimpact over de volledige levenscyclus van nieuwbouw; ze legt vandaag geen algemene rapporteringsplicht van dien aard op voor renovaties.

Gerecycleerde cellulose voor isolatie

Kurk wordt steeds vaker gebruikt

Hennepvezels

Houtvezel

Houtvezel dakopbouw

Houtvezelfisolatie

Gerecycleerd textiel

Kalkhennep

In België vormt TOTEM een belangrijk instrument om die materiaalimpact te beoordelen. De tool werd ontwikkeld door de drie gewesten en brengt verschillende milieu-indicatoren over de levenscyclus van bouwmaterialen en gebouwonderdelen in rekening. Ook het behoud van bestaande structuren bij renovatie kan in TOTEM worden meegenomen, waardoor renovatie en vervangende nieuwbouw op een meer onderbouwde manier kunnen worden vergeleken.

In Vlaanderen werd in augustus 2026 bovendien een conceptnota goedgekeurd voor een geïntegreerde aanpak van energie- en materiaalprestaties van gebouwen. OVAM en VEKA werken daarbij aan een systeem waarbij gegevens zoveel mogelijk één keer worden ingevoerd en opnieuw worden gebruikt. Een eerste werkende versie van dat systeem wordt volgens de Vlaamse overheid tegen 1 januari 2028 voorzien.

ETS2: indirecte invloed op renovatie

Ook de Europese koolstofbeprijzing kan de renovatiemarkt beïnvloeden, maar de oorspronkelijke formulering vraagt nuance. ETS2 wordt vanaf 2028 volledig operationeel voor gebouwen, wegtransport en bepaalde bijkomende sectoren. Het systeem grijpt stroomopwaarts aan: niet huishoudens of gebouweigenaars kopen rechtstreeks emissierechten aan, maar gereguleerde brandstofleveranciers. De kost kan vervolgens wel doorwerken in de prijs van fossiele brandstoffen. De Europese Commissie verwacht dat het systeem een marktprikkel creëert voor investeringen in renovatie en emissiearme verwarmingsoplossingen.

ETS2 prijst bovendien de operationele CO_2-uitstoot van fossiele brandstoffen, niet de ingebedde koolstof van bouwmaterialen. De invloed op bio-gebaseerde isolatie is dus indirect. Het is vooral de combinatie van een lagere energiebehoefte, toenemende aandacht voor levenscyclusimpact en veranderende regelgeving die de materiaalkeuze relevanter maakt.

Bouwfysica blijft doorslaggevend

Bio-gebaseerd isoleren vraagt geen aparte bouwfysica, maar wel een correcte analyse van de bestaande constructie en een opbouw die bij het materiaal past. Dat is vooral belangrijk bij binnenisolatie van massieve gevels. Buildwise benadrukt dat vóór de plaatsing een diagnose nodig is en dat onder meer slagregenbelasting, metselwerk, binnenklimaat en isolatiedikte bepalend zijn voor het hygrothermische gedrag.

Een dampopen of capillair actieve opbouw kan de droging van een bestaande muur ondersteunen, maar dat betekent niet dat elke dampremmende laag per definitie verkeerd is. De noodzaak en positie van een dampremming moeten uit de concrete hygrothermische analyse volgen. Bij vochtinfiltraties door bijvoorbeeld regendoorslag is binnenisolatie in het algemeen af te raden totdat het vochtprobleem is opgelost. Voor complexe of zwaar belaste situaties is een dynamische hygrothermische berekening aangewezen; een eenvoudige Glaser-berekening beschrijft immers niet alle vochttransportmechanismen.

ICD/ITKE/IntCDC University of Stuttgart - In de bouw van het bekende Hybrid Flax Pavilion van de Universiteit van Stuttgart wordt vlas gecombineerd met kruislaaghout (CLT)

Aalborg University - Biogene bouwmaterialen kunnen tonnen CO_2 besparen

Ook de buitenzijde van de gevel verdient aandacht. Slecht voegwerk, scheuren, gebrekkige aansluitingen of een hoge slagregenbelasting kunnen het vochtgedrag na plaatsing van binnenisolatie sterk beïnvloeden. Bij waardevolle of historische gevels is bovendien een voorafgaande beoordeling van de erfgoed- en bouwfysische toestand noodzakelijk.

Brandveiligheid en systeemgedrag

Brandveiligheid moet op product- én systeemniveau worden beoordeeld. Veel bio-gebaseerde isolatiematerialen bestaan uit organische grondstoffen en hebben daardoor niet dezelfde brandreactieklasse als bijvoorbeeld minerale wol. Dat betekent niet dat ze niet veilig kunnen worden toegepast. De relevante brandprestaties hangen samen met het specifieke product, de densiteit, eventuele brandvertragende toevoegingen, de bekleding en de volledige wand- of dakopbouw. Zeker bij gevels, meergezinswoningen en gebouwen met specifieke bezettings- of hoogte-eisen moet de voorgeschreven systeemopbouw aantoonbaar aan de geldende eisen voldoen.

Uitvoering bepaalt de uiteindelijke prestatie

Bij ingeblazen cellulose en andere losse isolatiematerialen is de uitvoeringskwaliteit een kritisch punt. Een te lage of ongelijkmatige inblaasdichtheid kan tot zetting leiden, waardoor plaatselijk koudebruggen en warmteverliezen ontstaan. Buildwise onderzoekt precies die problematiek en wijst op oorzaken zoals onvoldoende of heterogeen inblazen en bewegingen of trillingen na de uitvoering. Een bestek moet daarom niet alleen het type materiaal vermelden, maar ook de vereiste systeemopbouw en, waar relevant, de minimale inblaasdichtheid en controle ervan. Luchtdichtheid blijft eveneens essentieel. Dampopen betekent niet luchtopen: luchtlekken kunnen vochttransport door convectie veroorzaken en de prestaties van de constructie aantasten.

Documentatie en milieu-impact

Voor de voorschrijver is een goede technische documentatie minstens zo belangrijk als de herkomst van het materiaal. Kijk naar de toepassingsvoorwaarden, thermische en hygrische eigenschappen, brandprestaties, mechanische eigenschappen en beschikbare technische beoordelingen. Een ATG of ETA kan relevant zijn wanneer die voor het betrokken product en de toepassing beschikbaar is, maar het ontbreken van een ATG betekent niet automatisch dat een product technisch ongeschikt is.

Ook een productspecifieke EPD kan nuttig zijn voor een LCA. TOTEM beschikt over zowel productspecifieke gegevens als generieke gegevens; de kwaliteit en representativiteit van de beschikbare data beïnvloeden de nauwkeurigheid van de vergelijking.

Biogene koolstof: geen gratis negatieve score

Bij bio-gebaseerde materialen moet ook voorzichtig worden omgegaan met de communicatie over koolstofopslag. Planten nemen tijdens hun groei CO_2 op en een deel van die biogene koolstof kan gedurende de gebruiksfase in bouwproducten opgeslagen blijven. In een levenscyclusbenadering wordt echter ook rekening gehouden met emissies en opslag over de verschillende levensfasen. De Europese methodiek voor EN 15804 behandelt opname en emissie van biogene CO_2 afzonderlijk in de berekening.

Het is daarom misleidend om een bio-gebaseerd isolatiemateriaal eenvoudig als permanent 'CO_2-negatief' te presenteren. De klimaatprestatie moet over de volledige levenscyclus worden beoordeeld, met aandacht voor productie, transport, gebruik, vervanging en einde levensduur.

Ontwerpen met het einde in gedachten

De circulaire meerwaarde van een bio-gebaseerd materiaal hangt niet alleen af van de grondstof, maar ook van de manier waarop het materiaal in het gebouw wordt verwerkt. Een houtvezelplaat die mechanisch bevestigd is, kan bijvoorbeeld eenvoudiger worden gedemonteerd dan een materiaal dat volledig verlijmd en meerlagig afgewerkt is. Ook bindmiddelen, coatings en brandvertragende toevoegingen kunnen een rol spelen bij hergebruik of recyclage.

Daarom is het zinvol om bij renovatie niet alleen naar de laagste milieu-impact vandaag te kijken, maar ook naar onderhoud, vervangbaarheid, demontage en de mogelijkheden voor hergebruik aan het einde van de gebruiksfase.

Kosten, dikte en beschikbaarheid

Bio-gebaseerde isolatie is niet in elke toepassing de goedkoopste oplossing en sommige materialen hebben voor dezelfde thermische weerstand meer dikte nodig dan conventionele isolatie. Bij renovatie kan dat belangrijk zijn wanneer de beschikbare ruimte beperkt is. Daar staat tegenover dat materiaalkosten slechts één onderdeel van de totale projectkost vormen. De uitvoeringsmethode, detaillering, snelheid van plaatsing, beschikbaarheid van vakkennis en noodzakelijke afwerking kunnen de uiteindelijke kost sterk beïnvloeden.

De keuze voor bio-gebaseerde materialen moet daarom geen ideologische keuze worden. Het gaat om een technische afweging waarin thermische prestaties, vochtgedrag, brandveiligheid, akoestiek, milieu-impact, circulariteit, kostprijs en uitvoerbaarheid samen worden bekeken.

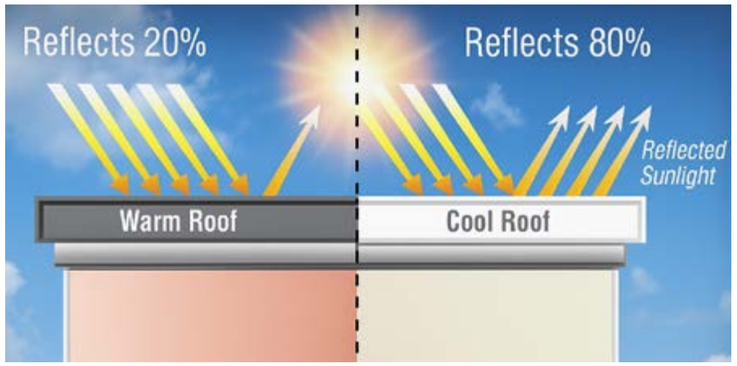
ARTIKEL

'Koele daken' kunnen impact van hittegolven in steden sterk verminderen

Gerichte aanpassingen aan gebouwen en stedelijke ruimte kunnen de impact van extreme hitte aanzienlijk beperken. Dat blijkt uit nieuw onderzoek van KU Leuven. Vooral zogenaamde 'koele daken' — daken die zonnestraling weerkaatsen in plaats van absorberen — zijn bijzonder effectief. In Brussel hadden ze tijdens de hittegolf van juli 2019 mogelijk tot een kwart van de hittegerelateerde overlijdens kunnen voorkomen.

Tekst: Wim Vander Haegen

Extreme hitte vormt een groeiend risico voor de volksgezondheid, zeker in sterk verstedelijkte regio's zoals België. Tijdens de uitzonderlijke hittegolf van juli 2019 — met de hoogste temperatuur ooit gemeten in het land — liepen de temperaturen in steden sterk op, met ernstige gevolgen voor kwetsbare groepen. In een studie die zopas verscheen in het tijdschrift Environment International onderzochten wetenschappers van KU Leuven, Sciensano, VITO en University College London hoe Belgische steden zich beter kunnen aanpassen aan dergelijke extreme weersomstandigheden.

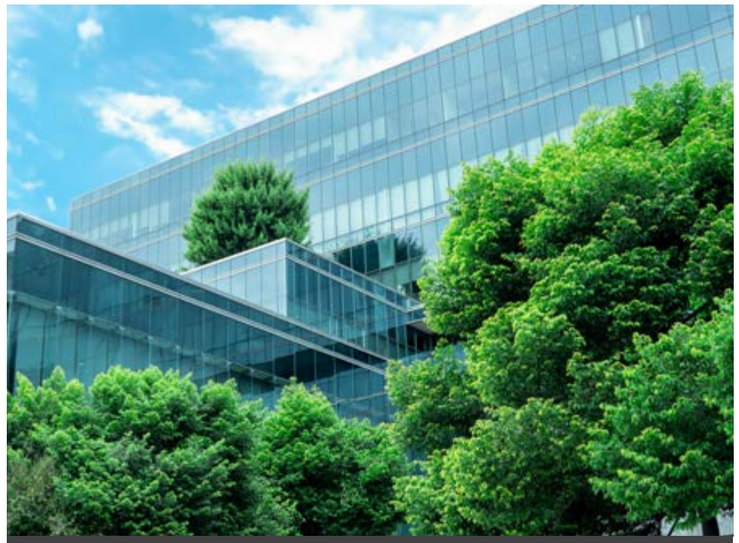

Wat zijn 'koele daken'?

Een van de onderzochte ingrepen is het gebruik van 'koele daken'. Dat zijn daken die bewust lichter of reflecterender worden gemaakt, bijvoorbeeld door een witte of lichtgekleurde dakbedekking, speciale coatings of specifieke materialen die zonnestraling weerkaatsen. Waar klassieke, donkere daken zonnestraling absorberen en sterk opwarmen, kaatsen koele daken een groot deel van die straling terug. Daardoor slaan gebouwen minder warmte op en warmt ook de omliggende lucht minder sterk op. "Je kan het vergelijken met het verschil tussen het dragen van een zwart of een wit T-shirt in de zon", zegt onderzoekster Fien Serras van KU Leuven. "Het witte T-shirt blijft duidelijk koeler. Hetzelfde principe geldt voor daken, maar dan met impact op de hele stad."

> **Je kan het vergelijken met het verschil tussen het dragen van een zwart of een wit T-shirt in de zon. Het witte T-shirt blijft duidelijk koeler. Hetzelfde principe geldt voor daken, maar dan met impact op de hele stad.**
>
> Fien Serras
> Onderzoekster, KU Leuven

Naast koele daken onderzochten de wetenschappers ook het effect van meer stedelijk groen

Wanneer koele daken op grote schaal worden toegepast — bijvoorbeeld over volledige wijken of steden — kan dat leiden tot temperatuurdalingen in de buitenlucht, vooral tijdens hete, wolkenloze zomerdagen.

Duidelijk effect tijdens hittegolven

Met behulp van een hoog resolutie (1 km) klimaatmodel simuleerden de onderzoekers hoe Belgische steden zouden reageren op verschillende aanpassingsstrategieën tijdens de hittegolf van juli 2019. Daarbij hielden ze rekening met verschillen in bebouwingsdichtheid, stedelijke structuur en bevolkingsspreiding. “Uit de simulaties blijkt dat koele daken vooral de maximale dagtemperaturen verlagen”, aldus Fien Serras. “Gemiddeld daalde de luchttemperatuur in stedelijke gebieden met iets meer dan 2 graden Celsius, met nog grotere effecten in dichtbebouwde stadscentra waar veel dakoppervlak aanwezig is.”

Naast koele daken onderzochten de wetenschappers ook het effect van meer stedelijk groen. Dit vertaalt zich bijvoorbeeld in meer bomen, parken en onverharde zones. Extra groen in combinatie met de koele daken bleek vooral belangrijk om de nachtelijke temperaturen te verlagen, wat cruciaal is voor het herstel van het lichaam na warme dagen.

Aanzienlijke gezondheidswinst

De onderzoekers koppelden hun temperatuurresultaten aan een bestaande hitte-mortaliteitsrelatie van Sciensano over hittegerelateerde sterfte in Brussel. Tijdens de vijfdaagse hittegolf in juli 2019 werden naar schatting 47 overlijdens gelinkt aan extreme hitte. Volgens de studie had een grootschalige toepassing van koele daken ongeveer 25 procent van die overlijdens kunnen voorkomen. Gecombineerde strategieën — koele daken én meer groen — leveren eveneens aanzienlijke gezondheidsvoordelen op, doordat ze zowel overdag als ’s nachts verkoeling bieden.

Wetenschappelijke onderbouwing voor stedelijk beleid

België behoort tot de meest verstedelijkte landen van Europa, en door klimaatverandering zullen hittegolven in de toekomst frequenter en intenser worden. Dit onderzoek biedt beleidsmakers wetenschappelijk onderbouwde en concreet toepasbare inzichten om steden weerbaarder te maken tegen extreme hitte. “De resultaten tonen aan dat relatief eenvoudige ingrepen aan bestaande gebouwen — zoals het verhogen van de reflectie van daken — een groot maatschappelijk rendement kunnen opleveren, zeker wanneer ze strategisch worden gecombineerd met groenbeleid,” besluit co-auteur Inne Vanderkelen (KU Leuven en Koninklijk Metereologisch Instituut).

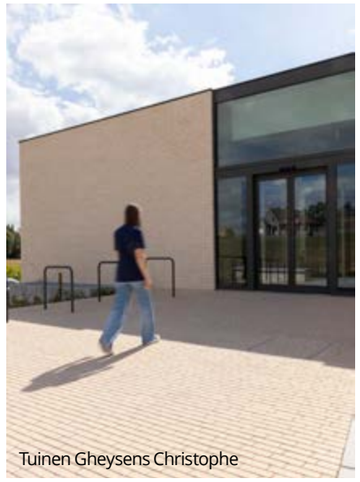
Ook groendaken dragen bij aan de strijd tegen overhitting

PARTNER CONTENT WIENERBERGER

Als gebouwen het hoofd koel moeten houden

Keramische oplossingen van wienerberger als antwoord op toenemende oververhitting, volgens inzichten van KU Leuven en Archipelago.

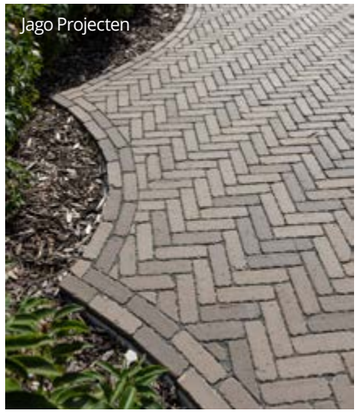
Tekst & Foto's: wienerberger

Tuinen Gheysens Christophe

Architecten Vanbecelaere Hauspie

Jago Projecten

CAS architecten

Wat vandaag nog voelt als een paar hete zomerdagen, dreigt binnen één generatie uit te groeien tot een structureel probleem voor Belgische woningen. Dat blijkt uit een recente studie van KU Leuven en architectenbureau Archipelago in opdracht van Verozo. De conclusie is helder: zonder doordachte ontwerpkeuzes wordt oververhitting de norm, met gevolgen voor comfort, gezondheid en energieverbruik.

De onderzoekers analyseerden klimaatscenario’s waarbij de aarde gemiddeld 2°C tot 3°C opwarmt. In zo’n toekomst worden hittegolven frequenter en blijven ook nachten steeds vaker onaangenaam warm. Vooral dat laatste vormt een onderschat risico: warme nachten verstoren het herstel van het lichaam en treffen kwetsbare groepen het hardst. De tijd dringt dus om gebouwen anders te ontwerpen.

Architect-onderzoeker Joost Declercq vat de oplossing samen in de zogenaamde ‘ladder van koeling’. Die vertrekt niet vanuit techniek, maar vanuit ontwerp en materiaalkeuze. Eerst maak je de omgeving koeler, dan hou je zon en warmte buiten, vervolgens zet je in op passieve buffering en pas in laatste instantie komt actieve koeling in beeld.

Net in die eerste, cruciale stappen spelen keramische oplossingen een belangrijke rol. Zo dragen de Passaqua waterpasserende kleiklinkers van wienerberger bij aan groenblauwe netwerken in steden en woonomgevingen. Door regenwater ter plaatse te laten infiltreren, helpen ze de omgeving afkoelen en beperken ze het hitte-eilandeffect.

Ook de gebouwschil is doorslaggevend. Het dak is vaak de grootste zonnecollector van een woning. Goed geïsoleerde, gesloten daken en lichte kleidakpannen weerkaatsen zonlicht en weren warmte op het moment dat die het meest belastend is. Hetzelfde principe geldt voor lichte gevelstenen, die minder warmte absorberen en zo bijdragen aan een aangenamer binnenklimaat.

Daarnaast bewijzen keramische bouwblokken hun waarde dankzij hun thermische massa. Door warmte overdag op te nemen en ’s nachts opnieuw af te geven via natuurlijke ventilatie, vlakken ze temperatuurschommelingen af. Zo blijft een gebouw langer koel, zonder extra energieverbruik.

De studie maakt één ding duidelijk: zomercomfort wordt even belangrijk als wintercomfort. Klimaatadaptatie vraagt dan ook om schaalbare, robuuste oplossingen die aansluiten bij hoe we vandaag bouwen én renoveren. Met zijn keramische materialen helpt wienerberger die ambities concreet waarmaken, stap voor stap, en met het gebouw zelf als eerste verdedigingslinie tegen de hitte.

Scan de QR-code en lees meer online

wienerberger

wienerberger
Kapel Ter Bede 121
8500 Kortrijk
België

+32 56 24 96 38
info@wienerberger.be
www.wienerberger.be

ARTIKEL

Architectuur als langetermijnstrategie

ACE's Europese agenda voor renovatie en transformatie

De Architects' Council of Europe (ACE) presenteert in zijn jaarverslag 2025 een opvallend scherpe agenda: architectuur is geen randfenomeen, maar een strategische hefboom voor veerkracht, competitiviteit en democratie in Europa. Tussen de conferenties, beleidsnota's en nieuwe richtlijnen door loopt één rode draad die voor de renovatiesector bijzonder relevant is: weg van de kortetermijnlogica van laagste prijs, richting levensduurkwaliteit, renovatie vóór sloop en circulaire, inclusieve stadsvernieuwing. In dit artikel destilleren we de belangrijkste lijnen uit ACE's rapport en hoe die naar de praktijk van renovatie- en transformatieprojecten in ons land kunnen worden vertaald.

Tekst: Wim Vander Haegen

Architectuur op de Europese agenda

Het ACE-jaarverslag 2025 is geschreven tegen een achtergrond van geopolitieke instabiliteit, economische onzekerheid en een versneld technologisch tempo. De nieuwe Europese Commissie en het Parlement bekijken beleid steeds meer door de bril van competitiviteit, strategische autonomie en uitvoerbaarheid, met duurzaamheid verweven in die bredere agenda in plaats van er los boven te hangen. In die context heeft ACE de afgelopen jaren bewust gewerkt om architectuur niet langer als "mooie bijzaak" te laten behandelen, maar als een strategische factor voor veerkrachtige steden, sociale cohesie en een geloofwaardige klimaatstrategie.

Voor de renovatiepraktijk betekent dit dat de taal die in Brussel wordt gesproken – over whole-life carbon, renovatiegolven, betaalbare huisvesting en circulariteit – ons werkveld rechtstreeks raakt. Architectuur wordt in ACE-documenten nadrukkelijk benoemd als instrument om de langetermijnkwaliteit van de gebouwde omgeving te borgen, niet alleen energetisch maar ook sociaal, cultureel en ruimtelijk.

Unsplash - Een woonblok in de steigers: hoe verdichting en opwaardering van bestaand patrimonium samengaan

Getty Images / Unsplash - ETICS: een sleuteltechniek om bestaande gebouwen naar een hogere EPB-score te tillen

Kleur en balkonritme die een stedelijke gevel verlevendigen: een trend die ook in Vlaamse stadsprojecten terugkeert

Weg van de laagste prijs, richting levensduurkwaliteit

Een centrale lijn in het rapport is de manier waarop ACE overheidsopdrachten positioneert. Overheidsopdrachten vertegenwoordigen naar schatting 14% van het Europese bbp, en vormen dus een gigantische hefboom voor innovatie en vernieuwing in de bouw- en renovatiesector. ACE waarschuwt dat een puur op laagste prijs gericht aanbestedingsregime de sector gevangenhoudt in kortetermijndenken, onderinvestering in ontwerpkwaliteit en een race to the bottom in vergoedingen. Met de Luxemburg Declaration heeft ACE, samen met ingenieursorganisaties, vier principes geformuleerd die richtinggevend zijn voor de herziening van de Europese Aanbestedingsrichtlijn:

- publiek opdrachtgeverschap dat verder kijkt dan de laagste prijs en de volledige levensduurkosten en maatschappelijke meerwaarde meeneemt;
- de expliciete erkenning van intellectuele diensten als aparte categorie, met aangepaste beoordelingscriteria;
- procedures die kwaliteit en innovatie centraal zetten, onder meer via ontwerpwedstrijden en kwalitatieve selectie;
- betere toegang tot overheidsopdrachten voor kmo's en jonge bureaus.

Voor renovatie- en restauratieprojecten – vaak complex, context-gebonden en onzeker – is die agenda bijzonder relevant. Projecten waarin hergebruik, fasering, bewonersparticipatie en erfgoedwaarde een rol spelen, laten zich moeilijk vangen in louter kwantitatieve criteria of vlakke prijsvergelijkingen. Een Aanbestedingsrichtlijn die beter is afgestemd op het karakter van architectuur- en ingenieursdiensten, creëert ruimte om design- en renovatiekwaliteit echt te laten doorwegen, en niet alleen de laagste bouwkost op korte termijn.

Renovatie vóór sloop: van EPBD tot Circular Economy Act

ACE koppelt zijn inzet voor betere aanbestedingen rechtstreeks aan een tweede grote lijn: renovatie en transformatie krijgen expliciet voorrang op sloop en vervangnieuwbouw. In de herziening van de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) ziet ACE een keerpunt: voor het eerst kijkt Europa niet alleen naar operationele energie, maar naar de volledige levenscyclus van gebouwen, inclusief ingebedde emissies, circulariteit en adaptief vermogen. Die verschuiving is cruciaal voor renovatieprofessionals. Een puur operationele benadering kon sloop en nieuwbouw quasi altijd "energetisch" verantwoorden, omdat een nieuwe schil simpelweg beter presteert op EPC-niveau. Door levenscyclusdenken wordt de vraag veel complexer: wat is de klimaatimpact van de sloop zelf, van de nieuwe materialen en van de infrastructuur die bij nieuwbouw hoort? ACE benadrukt in zijn rapport dat "conversion before demolition" en circulaire principes tot de kern van Europese bouw- en woonpolitiek moeten behoren, zowel in EPBD-implementatie als in de aankomende Circular Economy Act.

In de praktijk betekent dit kansen voor projecten die inzetten op:

- adaptief hergebruik van bestaande structuren en casco's;
- slimme combinaties van energetische renovatie en typologische vernieuwing;
- circulaire componenten en materialen, met aandacht voor demonteerbaarheid en herbruikbaarheid;
- gefaseerde renovatie die de sociale en economische draagkracht respecteert.

Wanneer lokale bestekken en subsidies de Europese levenscyclus- en circulariteitslogica beginnen volgen, kan dat de businesscase voor diepgaande renovatie en transformatie significant verbeteren.

Wonen tussen betaalbaarheid, kwaliteit en dichtheid

Een derde grote focus in het ACE-rapport is wonen. Via een Housing Position Paper, een conferentie in Praag en een gezamenlijke verklaring met Housing Europe, schuift ACE vier boodschappen naar voor: wonen als mensenrecht en publiek goed, renovatie vóór sloop, kwaliteit door ontwerp en innovatie en digitalisering als ondersteuning in plaats van doel op zich. De Praagse verklaring maakt duidelijk dat betaalbaarheid nooit een excuus mag zijn om kwaliteit te laten zakken. ACE koppelt betaalbare huisvesting expliciet aan:

- verantwoord verdichten (geen blinde densiteit, maar contextuele intensivering met aandacht voor open ruimte, licht, geluid en mobiliteit);
- typologische diversiteit en flexibiliteit, zodat gebouwen verschillende woonvormen en levensfases kunnen accommoderen;
- een doordachte mix van renovatie, optopping, infill en transformatie, in plaats van seriële sloop.

Voor onze lezers is dat herkenbaar terrein: vragen rond “hoeveel verdichting kan deze wijk aan?”, “wanneer is de limiet van een bestaande structuur bereikt?” en “hoe combineren we energetische renovatie met betere woonkwaliteit?” zitten diep in de dagelijkse praktijk. ACE’s lijn ondersteunt ontwerpers en opdrachtgevers die juist die complexiteit ernstig nemen en met renovatie- en herbestemmingsprojecten zoeken naar oplossingen buiten de klassieke sloop/nieuwbouwlogica.

Digitalisering, BIM en AI: hefboom of valkuil?

Digitalisering loopt als vierde draad door het ACE-rapport. De organisatie ziet de opkomst van BIM, AI en industrialisering (off-site, modulair bouwen) als onvermijdelijk en potentieel positief, maar waarschuwt voor een gebruik dat uitsluitend is gericht op kostenoptimalisatie en standaardisatie. In verschillende werkgroepen onderzoekt ACE hoe digitale tools kunnen worden ingezet om complexiteit beheersbaar te maken, scenario’s door te rekenen en kwaliteitsaspecten beter zichtbaar te maken, zonder de rol van de ontwerper te reduceren tot parameter-manager.

Voor renovatie en restauratie is dat een dun koord. BIM is een krachtig instrument om bestaande gebouwen te analyseren, verschillende renovatiescenario’s op energie- en materiaalniveau te simuleren, en clashes en risico’s vroegtijdig te detecteren. Maar als aanbestedings- en vergunningstrajecten BIM enkel gebruiken om meer data te vragen en sneller prijzen te vergelijken, dreigt complexiteit zich te vertalen in extra druk op tijd en honoraria, in plaats van in betere gebouwen.

ACE pleit daarom voor:

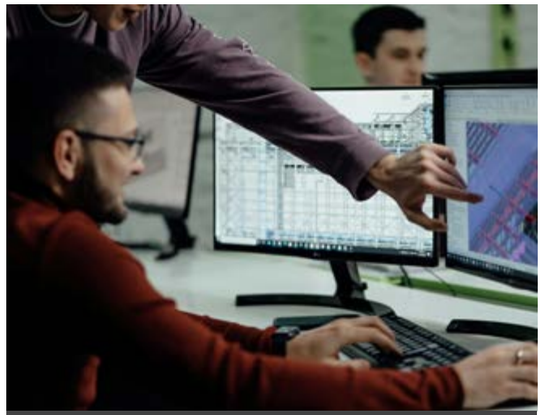
- kwaliteitsvolle BIM-implementatie, met heldere rolverdeling tussen ontwerpers, studiebureaus, aannemers en opdrachtgevers;
- gebruik van digitale tools om de meerwaarde van kwaliteitsvolle renovatie – op vlak van CO_2, comfort, erfgoedwaarde – zichtbaar te maken, niet alleen de investeringskost;
- kritische reflectie over AI-toepassingen: ondersteuning bij analyse en repetitieve taken is wenselijk, maar ontwerpkwaliteit en ethische afwegingen blijven bij de architect.

Regulering en toegang tot het beroep

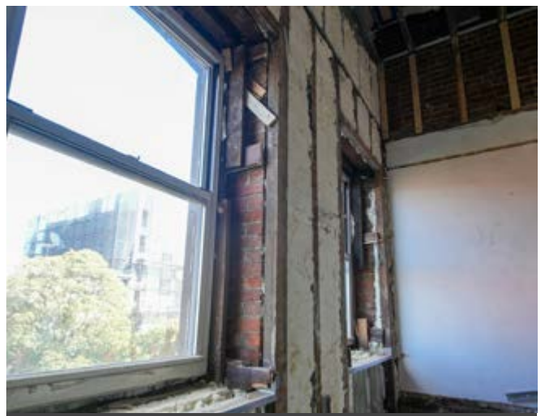
Een minder zichtbaar, maar voor de sector fundamenteel onderdeel van het rapport gaat over toegang tot het beroep en regulering van planningsdiensten. ACE werkt aan een studie naar de nationale regels rond toegang tot het architectenberoep, permanente vorming en erkenning van buitenlandse kwalificaties, en pleit tegelijk voor een Europese “planning services”-regeling die een leemte in de interne markt moet invullen.

Vecteezy - Verschillende woonvormen kunnen perfect accommoderen

Unsplash - ACE pleit voor kwaliteitsvolle BIM-implementatie, met heldere rolverdeling tussen ontwerpers, studiebureaus, aannemers en opdrachtgevers

Europa stuurt – via renovatiebeleid, EPBD, overheidsopdrachten, circulariteit en huisvesting – steeds explicieter aan op levensduurkwaliteit en maatschappelijke meerwaarde

De kern van die boodschap: complexe plannings- en ontwerpdiensten met grote impact op veiligheid, milieu, digitalisering en erfgoed vergen een duidelijk gereguleerde beroepsuitoefening. Deregulering onder de vlag van “wegnemen van barrières” kan de deur openen voor spelers zonder voldoende competentie of verantwoordelijkheid, wat uiteindelijk leidt tot risico’s voor burgers en tot meer herstel- en renovatiekosten achteraf.

Voor renovatieprofessionals is dit geen academische discussie. Het gaat bijvoorbeeld over:

- welke profielen mogen ingrijpende energetische renovaties ontwerpen en begeleiden;
- hoe de verantwoordelijkheid wordt verdeeld bij complexe, gefaseerde transformaties;
- hoe permanente vorming rond new skills (EPBD, circulariteit, BIM) wordt ingebed zonder dat mobiliteit onmogelijk wordt.

ACE probeert hier een middenweg te vinden tussen mobiliteit en kwaliteitsborging: vlottere erkenningsprocedures via een gestandaardiseerd “accompanying certificate”, gecombineerd met duidelijke minimumnormen voor opleiding en CPD.

Concreet voor de renovatiepraktijk

Samengevat geeft ACE’s rapport een duidelijk signaal aan de renovatie- en restauratiesector. Europa stuurt – via renovatiebeleid, EPBD, overheidsopdrachten, circulariteit en huisvesting – steeds explicieter aan op levensduurkwaliteit en maatschappelijke meerwaarde. Voor ontwerpers, studiebureaus en opdrachtgevers die dat al jaren proberen waar te maken, biedt dat een taal en een kader om hun keuzes te onderbouwen.

Concreet kun je in je praktijk:

- expliciet verwijzen naar levenscyclus en whole-life carbon om renovatie en herbestemming te onderbouwen in plaats van sloop;
- kwaliteitscriteria uit Europese documenten (zoals de Luxemburg Declaration en Quality of Life + Architecture) gebruiken als referentie in bestekken en offertes;
- BIM en andere digitale tools inzetten om de meerwaarde van kwalitatieve renovatie aantoonbaar te maken, niet alleen om sneller te calculeren;
- aansluiting zoeken bij Europese netwerken en projecten die rond renovatie, erfgoed en circulariteit werken, om kennis en referentiecases op te bouwen.

De kernboodschap is het best samen te vatten als: ‘We evolueren van een bouwlogica die vooral kijkt naar initiële kost en korte afschrijving, naar een renovatielogica waarin tijd, levensduur, sociale inbedding en culturele betekenis meetellen in de berekening’.

ACTUA

Iconische schachtbokken van C-mine krijgen grondige renovatie

De iconische schachtbokken van C-mine in Genk krijgen de komende maanden een grondige renovatie. De twee herkenbare blikvangers worden grondig aangepakt en krijgen opnieuw een stevige beschermlaag.

Tekst: Wim Vander Haegen - Foto’s © Stad Genk

De schachtbokken van C-mine zijn een van de meest herkenbare symbolen van het Genkse mijnverleden. Ze herinneren aan de tijd waarin hier duizenden mijnwerkers aan de slag waren en bepalen vandaag nog altijd mee het uitzicht van C-mine.

Na jaren blootstelling aan weer en wind zijn de stalen constructies toe aan een grondige renovatie. De oude verflagen worden verwijderd en het staal krijgt een nieuwe beschermlaag. Ook de constructies zelf worden grondig nagekeken. Waar nodig worden verbindingen hersteld en beschadigde onderdelen vervangen.

Werken tot september 2027

De werken aan beide schachtbokken gebeuren grotendeels tegelijk. Eind september starten de straalwerken aan de hoge schachtbok van 71 meter. Eind oktober volgt de kleinere schachtbok van 45 meter.

De volledige renovatie loopt van september 2026 tot september 2027. Door de twee schachtbokken grotendeels gelijktijdig aan te pakken, blijft de periode van werken zo beperkt mogelijk.

ACTUA

Btw-verlaging nieuwbouw dringend nodig om wooncrisis te keren

Het aantal toegekende bouwvergunningen voor nieuwe woningen in ons land bevond zich met 22.472 vergunningen tijdens de eerste zes maanden van 2026 nog steeds op een absoluut dieptepunt. “Dit is bijzonder alarmerend”, reageert Niko Demeester, CEO van Embuild. In België zullen tegen 2050 immers 900.000 extra woningen nodig zijn, onder meer door bevolkingsgroei, meer kleinere huishoudens en ouderen die langer zelfstandig wonen. Een nieuwbouw is voor vele gezinnen vandaag financieel niet meer haalbaar, vooral omdat de helft van de totale kost naar de overheid vloeit. “Daarom pleiten we voor een verlaagd btw-tarief voor de bouw en aankoop van de enige en eigen woning en voor woningen die minstens vijftien jaar worden verhuurd, mits naleving van een oppervlaktenorm.”

Tekst: Wim Vander Haegen

Meerdere oorzaken

In ons land zijn er tijdens de eerste helft van 2026 v ergunningen voor de bouw van 22.472 woningen uitgereikt, zo blijkt uit cijfers van Statbel. Daarmee bevinden deze vergunningen zich nog steeds op een absoluut dieptepunt. Daar zijn meerdere oorzaken voor. Zo zijn de prijzen van heel wat bouwmaterialen sterk gestegen sinds de start van de oorlog in het Midden-Oosten en maakte ook de hypothecaire rente een sterke opmars, waardoor iemand die vandaag bijvoorbeeld 250.000 euro leent voor de bouw of aankoop van een huis al snel 27.000 euro meer betaalt dan 1 jaar geleden.

Zware belastingen

Tegelijk worden vergunningen complexer en duurzaamheidsnormen steeds strenger, waardoor er een extra rem op nieuwbouwwoningen wordt geplaatst. Nieuwbouw is voor veel gezinnen ook financieel onhaalbaar geworden door de zware belastingen die de overheden erop heffen. Vandaag vloeit meer dan de helft (!) van de kostprijs van een nieuwbouwwoning terug naar de overheid via fiscale en sociale lasten (onder meer btw, registratierechten, vennootschapsbelasting, sociale zekerheidsbijdragen, personenbelasting, ...). Voor veel gezinnen wordt bouwen of kopen daardoor onhaalbaar.

Sociaal rechtvaardige maatregel

Nochtans heeft ons land nood aan een drastische en ongeziene nieuwbouwgolf om een wooncrisis te vermijden. Er zijn tegen 2050 in België 900.000 extra woningen nodig (waarvan 600.000 woningen in Vlaanderen, 6000 in Brussel en 280.000 in Wallonië), als gevolg van de bevolkingsgroei (+800.000 inwoners), de veranderende woonbehoeften (meer singles, eenoudergezinnen en ouderen die langer zelfstandig wonen) en de structurele toename van de vraag naar tweede verblijven.

Niko Demeester, CEO van Embuild: “In het kader van de federale begrotingsonderhandelingen vraagt Embuild daarom dringend een verlaagd btw-tarief voor de bouw en aankoop van de enige en eigen woning en voor woningen die minstens vijftien jaar worden verhuurd, beide met een beperkte oppervlakte. Het gaat om een gerichte, sociaal rechtvaardige maatregel. Dit is de enige federale hefboom die op korte termijn nieuwbouw betaalbaarder kan maken.”

JAAR (EERSTE 6 MAANDEN)	AANTAL VERGUNNINGEN VOOR NIEUWE WONINGEN
2026	22.472
2025	20.276
2024	23.086
2023	26.320
2022	29.117
2021	32.684
2020	27.985
2019	27.152
2018	36.798
2017	25.117
2016	30.718

ARTIKEL

Europees renovatiepaspoort: van momentopname naar renovatiestrategie

Het Europese renovatiepaspoort (Building Renovation Passport of ‘BRP’) wordt een nieuw, digitaal instrument dat eigenaars moet helpen om een woning of gebouw gefaseerd maar doelgericht diepgaand te renoveren. Anders dan het EPC, dat in essentie de actuele energieprestatie beoordeelt, moet het paspoort een gebouwspecifieke routekaart bieden: welke ingrepen zijn aangewezen, in welke volgorde, met welke verwachte energie-, emissie- en kostenwinst.

Tekst: Wim Vander Haegen

De verplichting komt uit de herschikte Europese richtlijn energieprestatie van gebouwen, de EPBD IV of Richtlijn (EU) 2024/1275. Lidstaten moesten uiterlijk op 29 mei 2026 een regeling voor renovatiepaspoorten invoeren. Het instrument zelf is volgens de richtlijn in principe vrijwillig voor eigenaars van gebouwen en gebouweenheden, tenzij een lidstaat beslist het voor bepaalde gevallen verplicht te maken.

Een paspoort voor 'diepe' renovatie

De term “renovatiepaspoort” klinkt administratief, maar de Europese definitie is inhoudelijk ambitieuzer. Het gaat om “een op maat gesneden routekaart voor de grondige renovatie van een specifiek gebouw in een maximaal aantal stappen om de energieprestatie ervan aanzienlijk te verbeteren”. Het paspoort is dus geen loutere databankfiche en ook geen generieke lijst met mogelijke energiebesparende maatregelen. Het moet een samenhangend renovatiepad voor één concreet gebouw vastleggen.

De achterliggende logica is helder. Veel eigenaars verbouwen stapsgewijs: eerst nieuwe ramen, later een dak, nadien een verwarmingsinstallatie. Zonder voorafgaand totaalplan kunnen zulke deelbeslissingen elkaar echter dwarsbomen. Een

warmtepomp die wordt gedimensioneerd vóór de gebouwschil degelijk is geïsoleerd, kan bijvoorbeeld te groot en duur uitvallen. Omgekeerd kan een gevelrenovatie jaren later complexer worden als eerdere ingrepen geen rekening hielden met luchtdichtheid, ventilatie, aansluitdetails of toekomstige isolatiediktes.

Het renovatiepaspoort moet precies zulke "lock-in"-effecten vermijden. Het koppelt ingrepen aan een optimale fasering: eerst de maatregelen die voorwaarden scheppen voor latere stappen, vervolgens technieken en systemen die op de verbeterde schil aansluiten. De Europese Commissie ziet het instrument nadrukkelijk als hefboom voor gefaseerde diepe renovaties, niet als een alternatief voor een totaalrenovatie in één bouwcampagne.

Voor een bestaande vrijstaande woning kan het traject er bijvoorbeeld als volgt uitzien:

- Eerst dak- en vloerisolatie, aanpak van vochtproblemen en luchtdichte aansluitingen;
- Vervolgens hoogwaardige beglazing en gevelisolatie, afgestemd op de architectuur en bouwfysica;
- Daarna vraaggestuurde ventilatie en een verwarmingssysteem met lage temperatuur, eventueel met warmtepomp;
- Ten slotte zonnepanelen, opslag, slimme sturing of aansluiting op een collectief warmte- of koudenet, waar dat technisch en economisch zinvol is.

Cruciaal is dat het paspoort niet eenvoudig zegt wat mogelijk is, maar ook waarom, wanneer en in welke technische samenhang de maatregelen moeten gebeuren.

Wat moet erin staan?

De EPBD legt in bijlage VIII een gemeenschappelijk minimumpakket vast. Lidstaten mogen het systeem aanvullen of verfijnen, maar een nationaal renovatiepaspoort zal minstens de volgende onderdelen moeten bevatten.

- Identificatie en nulmeting: informatie over het specifieke gebouw en zijn huidige energieprestatie. Het paspoort start dus met een technische en energetische beginsituatie.
- Grafische renovatieroutekaart: één of meer visuele voorstellingen van het renovatiepad en de opeenvolgende stappen naar een diepe renovatie.
- Optimale volgorde: een beknopte, begrijpelijke motivering waarom maatregelen in precies die volgorde moeten plaatsvinden.
- Maatregelen per stap: naam en beschrijving van de ingreep, met relevante opties voor technieken, materialen en uitvoeringswijzen.
- Verwachte energie-impact: raming van de besparing op primair en finaal energiegebruik, uitgedrukt in kWh én als procentuele verbetering tegenover het verbruik vóór de betreffende stap.
- Klimaatimpact: geschatte vermindering van de operationele broeikasgasemissies per renovatiestap.
- Financiële impact: verwachte besparing op de energiekosten. De richtlijn laat lidstaten bovendien toe om geraamde kosten, terugverdientijden en uitvoeringsmomenten verder uit te werken.
- EPC-resultaat na elke stap: de verwachte energieprestatieklasse na realisatie van de afzonderlijke stap of het geheel van stappen.
- Nationale regels: toelichting bij relevante energie-eisen, minimumnormen, eventuele minimum energy performance standards en nationale uitfaseringsregels voor fossiele verwarming en koeling, inclusief toepassingsdata.
- Financiering en begeleiding: informatie over beschikbare financiële steun, adviesmogelijkheden en dienstverlening.
- Netten, hernieuwbare energie en circulariteit: waar relevant: mogelijkheden voor aansluiting op efficiënte stadsverwarming of -koeling, de bijdrage van hernieuwbare energie en aspecten van circulariteit bij bouwproducten en materialen.

Digitaal én printbaar

Dit is meer dan een theoretisch verlanglijstje. De richtlijn bepaalt expliciet dat het paspoort digitaal beschikbaar moet zijn, maar ook printbaar. Het moet worden opgesteld en uitgereikt door een gekwalificeerde of gecertificeerde deskundige, na een plaatsbezoek. Een loutere automatische online berekening zonder inspectie van het gebouw volstaat dus niet als basis voor het eigenlijke paspoort.

Die verplichting tot terreinbezoek is belangrijk. Bij renovatiebeslissingen zijn details vaak doorslaggevend: de opbouw van een dak, koudebruggen, vochtbelasting, de werkelijke staat van buitenschrijnwerk, beschikbare technische ruimten, de ligging van leidingen, monumentale elementen of de bruikbaarheid van bestaande installaties. Een degelijk stappenplan moet vertrekken van die concrete realiteit, niet enkel van statistische gebouwkenmerken.

Voor wie geldt het (voorlopig)?

Op Europees niveau moet elke lidstaat een regeling voor renovatiepaspoorten aanbieden. De doelgroep is ruim geformuleerd: eigenaars van gebouwen en gebouweenheden. Dat kan dus zowel een volledige woning, een appartement, een kantoorruimte of een ander zelfstandig deel van een gebouw betreffen. Voorlopig is het paspoort echter geen algemene verplichting voor alle eigenaars. De EPBD bepaalt dat het gebruik vrijwillig is, behalve wanneer een lidstaat ervoor kiest om het in nationale of regionale regelgeving verplicht te maken. Dat onderscheid is essentieel: Europa verplicht de lidstaten om een systeem te organiseren, maar verplicht niet automatisch elke Europese eigenaar om een paspoort te laten opmaken.

De praktische doelgroep zal in België bovendien afhangen van de omzetting door de drie gewesten. Energieprestatieregelgeving is een gewestelijke bevoegdheid. Vlaanderen, Brussel en Wallonië kunnen dus andere doelgroepen, procedures, kwaliteitsvoorwaarden, koppelingen met premies en eventuele verplichtingen uitwerken.

"Een loutere automatische online berekening zonder inspectie van het gebouw volstaat niet als basis voor het eigenlijke paspoort: de verplichting tot terreinbezoek is belangrijk!

Vlaanderen: uitgangspositie relatief gunstig

Voor Vlaanderen is de uitgangspositie relatief gunstig. Het bestaande EPC voor residentiële eenheden en kleine niet-residentiële gebouwen bevat al een renovatieadvies of renovatiestappenplan. Een Vlaamse reflectienota van VITO/EnergyVille (opgesteld in opdracht van de Minaraad) bespreekt het gebouwpaspoort uitgebreid als mogelijke bouwsteen voor een toekomstig, geïntegreerd energie- en klimaatprestatiecertificaat — al wijst de nota er zelf op dat er nog heel wat begripsverwarring bestaat rond de termen pas, paspoort en stappenplan, en dat de precieze aansluiting van het bestaande EPC-advies op de vereisten van artikel 12 en bijlage VIII van de EPBD verder uitgewerkt moet worden.

Dat neemt niet weg dat een volwaardig Europees paspoort hogere verwachtingen schept dan een standaardadvies. Vooral de expliciete fasering, de becijferde effecten per stap, de koppeling aan nationale uitfaseringsregels voor fossiele verwarming, de informatie over financiering en de digitale uitwisselbaarheid zullen de lat hoger leggen.

EPC en renovatiepaspoort: het verschil

Het EPC en het renovatiepaspoort vertrekken van dezelfde problematiek — de energieprestatie van het gebouw verbeteren — maar vervullen een andere functie. Het EPC is in de eerste plaats een prestatiecertificaat; het renovatiepaspoort wordt een beslissings- en planningsinstrument.

Het EPC blijft dus relevant. Het levert de diagnose of ten minste een belangrijk deel ervan. Het renovatiepaspoort bouwt daarop voort door van die diagnose een uitvoerbare strategie te maken. De richtlijn laat expliciet toe dat lidstaten beide documenten gezamenlijk laten opmaken en uitreiken. Dat is logisch: dubbele plaatsbezoeken, parallelle gegevensinvoer en tegenstrijdige adviezen zouden zowel voor eigenaars als voor de markt weinig efficiënt zijn.

De inhoudelijke grens is evenwel belangrijk. Een EPC met enkele standaardaanbevelingen is nog niet automatisch een renovatiepaspoort. Het Europese paspoort moet aantonen hoe de maatregelen op elkaar volgen, welke prestaties elke stap oplevert en hoe het gebouw langs een beperkt aantal logisch gekozen ingrepen aanzienlijk beter kan presteren.

Wat betekent dit voor de renovatiesector?

Voor ontwerpers, aannemers, energieadviseurs en bouwheren verschuift de aandacht van de afzonderlijke ingreep naar het renovatiepad als geheel. Dat vergt meer coördinatie, maar biedt ook kansen. Een goed onderbouwd paspoort kan de dialoog tussen eigenaar, architect, EPB-verslaggever, installateur en uitvoerder structureren. Het kan bovendien helpen om renovaties te koppelen aan natuurlijke investeringsmomenten: een dak dat aan vervanging toe is, een defecte ketel, een geplande gevelherstelling of een eigendomsoverdracht.

De kwaliteit zal daarbij bepalend zijn. Een paspoort dat louter maatregelen opstapelt, zonder aandacht voor bouwfysica, uitvoeringsvolgorde, ventilatie, vochtveiligheid, comfort, erfgoedwaarde en betaalbaarheid, dreigt een bureaucratische bijlage te worden. Een degelijk paspoort maakt daarentegen de technische samenhang zichtbaar en helpt eigenaars betere beslissingen te nemen, ook wanneer zij hun renovatie noodgedwongen over meerdere jaren spreiden.

KENMERK	EPC	WAT HET RENOVATIEPASPOORT
Hoofdfunctie	Geeft de actuele, berekende energieprestatie van een gebouw of gebouweenheid weer	Stippelt een gebouwspecifiek traject uit naar een grondige, energiezuinige renovatie
Tijdsblik	Momentopname van de bestaande toestand	Meerjarig plan met opeenvolgende renovatiestappen
Centrale output	Energieprestatie, label/score en basisinformatie over gebouwschil en installaties	Routekaart, fasering, maatregelen, verwachte prestaties, besparingen, emissiereducties en begeleiding
Vraag die het beantwoordt	"Hoe energiezuinig is dit gebouw vandaag?"	"Hoe kan dit gebouw technisch logisch en stapsgewijs beter worden?"
Detailniveau van advies	Kan aanbevelingen of een renovatieadvies bevatten	Moet per stap de maatregel, technische opties, optimale volgorde en verwachte impact beschrijven
Relatie met regelgeving	Is onder meer relevant bij verkoop en verhuur volgens de nationale of gewestelijke regels	Is Europees in beginsel vrijwillig, tenzij een lidstaat of gewest het in specifieke situaties verplicht maakt
Opmaak	Afhankelijk van de nationale regeling en het toepasselijke type	Door een gekwalificeerde/gecertificeerde deskundige na plaatsbezoek; digitaal en printbaar
Einddoel	Informatie, transparantie en vergelijking van energieprestaties	Diepe renovatie ondersteunen en verkeerde of suboptimale deelinvesteringen voorkomen

SECTORPARTNERS

Sectorpartners Renoscripto

kreon
Industrieweg-Noord 1152
3660 Oudsbergen
België

+32 89 81 97 80
belgium@kreon.com
kreon.com

Architecten Van Severen bv
Lodewijk Dosfelstraat 30
9200 Dendermonde
België

+32 52 21 32 55
info@architectenvs.be
www.architectenvs.be

Mapei Benelux NV
Rue de l'avenir 40
4460 Grace-Hollogne
België

+32 04 2397070
mapei@mapei.be
www.mapei.be

GROHE
Leuvensesteenweg 369
1932 Zaventem
België

+3228993077
info-be@grohe.com
www.grohe.com

Gigacer
Via Caltagirone n.72
48018
Italië

+39 0546 637 111
info@gigacer.it
gigacer.it

FARO Benelux B.V.
Flight Forum 40
5657 DB Eindhoven
Nederland

+31 (0) 40 798 10 10
Sales-EMEA-Benelux-External@faro.com
www.faro.com

Inspect
Technologiepark-Zwijnaarde 82
9052 Gent
België

+32476061480
info@inspectbv.be
inspectbv.be

Bulo
Blarenberglaan 6, IZ Noord - zone C
2800 Mechelen
België

+32 15 28 28 28
info@bulo.be
www.bulo.com

Altrex Belgium N.V.
Puursesteenweg 335
2880 Bornem
België

+32 3 870 53 43
info@altrex.be
altrex.com

Lares Solutions BV
Technologiepark 82
9052 Gent-Zwijnaarde
België

info@laressolutions.com
www.laressolutions.com

Wienerberger
Kapel Ter Bede 121
8500 Kortrijk
België

+32 56 24 96 38
info@wienerberger.be
www.wienerberger.be

Netwerk Architecten Vlaanderen
Brandweerstraat 19E
9000 Gent
België

info@nav.be
+3226692280
www.nav.be

Weishaupt
Boulevard Paepsemlaan 7
1070 Anderlecht
België

+32 2 343 09 00
info@weishaupt.be
www.weishaupt.be

Protektorwerk Florenz Maisch GmbH & Co. KG
Viktoriastr. 58
D-76571 Gaggenau,
Duitsland

+32 497 833 169
Matthias.Guns@protektor.com
www.protektor.com

Borgh Projects
Hoge Mauw 510
2370, Arendonk
België

+32(0) 14 671391
www.borghprojects.com

Renson
Maalbeekstraat 10
8790 Waregem
België

+32 56 30 30 00
info@renson.be
www.renson.net

N.V. STRABAG Belgium S.A.
Noorderlaan 139
B-2030 Antwerpen
België

+3235404516
marketing-benelux@strabag.com
www.strabag.be

BC Vlaamse Ardennen
Meersbloem Melden 46
B -9700 OUDENAARDE
België

+32 9 2511227
info@uretek.be
www.uretek.be

Rewah
Nijverheidsweg 24
2240 Zandhoven
België

+32 (0)3 475 14 14
info@rewah.com
www.rewah.com

Deceuninck nv
Bruggesteenweg 360
8830 Hooglede-Gits
België

+32 51 239 272
benelux@deceuninck.com
www.deceuninck.be

GEALAN
Kraaivenstraat 25-16
5048 AB Tilburg
Nederland

info@gealan.be
+31135335008
www.gealan.be

Renson
Maalbeekstraat 10
8790 Waregem
België

+32 56 30 30 00
info@renson.be
www.renson.net

BOSS paints nv
Nijverheidsstraat 81
8791 Beveren-Leie (Waregem)
België

+ 32 56 73 82 00
info@boss.be
pro.bosspaints.be

VELUX België
Boulevard de l'Europe 121
1301 Bierges (Wavre)
België

+32 10 42 09 09
www.velux.com

VEKA AG
Dieselstrasse 8
48324 Sendenhorst
Duitsland

+49 2526 290
info@veka.com
www.veka.be

JUFFERN S.A.
Rue Haute 104a
4700 EUPEN
België

+32 87 88 06 33
info@juffern.be
www.juffern.be

FEBE vzw
Vorstlaan 68 bus 5
1170 Watermaal-Bosvoorde
België

+32 2 735 80 15
mail@febe.be
www.febe.be

Reno Summit

Het netwerkevent voor professionals in renovatie, restauratie en herbestemming

Inspirerende lezingen & praktijkcases,
gratis toegang & catering

26 november 2026

Flanders Expo Gent

Gelijktijdig met Edubuild Summit

In de aangrenzende hal vindt op dezelfde dag de 9de editie van **Edubuild Summit** plaats: hét b2b-event voor beslissingsnemers in onderwijs- & sportinfrastructuur en semi-openbare gebouwen.

Met één ticket krijg je toegang tot beide beurzen. Jouw toegangsticket voor Reno Summit is automatisch ook geldig voor Edubuild Summit, en omgekeerd.

Ontdek het event via
reno-summit.be of scan de QR-code om gratis te registreren

